

Eno ja sisarenpoika, by Franz Hoffmann

The Project Gutenberg eBook of Eno ja sisarenpoika, by Franz Hoffmann This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Eno ja sisarenpoika Kertomus nuorille ystäväilleni

Author: Franz Hoffmann

Release Date: May 12, 2008 [EBook #25445]

Language: Finnish

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ENO JA SISARENPOIKA ***

Produced by Tapio Riikonen

ENO JA SISARENPOIKA

Kertomus nuorille ystäväilleni

Kirj.

FRANZ HOFFMANN

Suomennos Saksan kielestä ["Oheim und Neffe"].

K. E. Holm, Helsinki, 1874. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.

SISÄLLYS:

I. Herra Vanderstraten

II. Sisarenpoika

III. Herkules

IV. Koneisto

V. Vouti

VI. Metsästys-seikka

VII. Maron-neekerit

VIII. Rynnäkkö

IX. Uskolliset kristityt

X. Päätös

ENSIMÄINEN LUKU.

Herra Vanderstraten.

Viimekuluneen vuosisadan loppupuolella seisoi ihanalla paikalla likellä Corentin-jokea, joka viheriöillä aalloillaan huuhtoo Surinamin siunatuista vainioista, rikkaan Herra Vanderstraten'in hyvin varustettu uutis-asunto. Loivalla kunnaalla, laaksossa hajallaan olevien neekeri-mökkien yli kohosi hänen komea asunto-huoneensa, ympäröitynä puutarhalla, jossa oli kaikki, mitä kuumain maiden aurinko voipi kallis-arvoista tuottaa ja kekseliään ihmisen äly hyödyksensä käyttää. Varjoiset lehtimajat köynnöskaasveista, täynnä lemuavia kukkia; konstikkaat suihkukaivot, joiden raikas vesi lievitti polttavan ilman-alan raukaisevaa kuumuutta; viileät luolat, ulkonäöstä päittäin luontaiset, vaan kuitenkin suurella taidolla hakkaamattomista kivistä rakennetut; isot häkit rautalangasta, joissa Surinamin kaunis-sulkaiset linnut lentää leikkailivat, kiikkuvat silkkinyöristä riippuvissa messinkirenkaissa taikka lehahtelivat rääkkyen oksalta oksalle, antaen komeain höyheniensä loistaa auringon säteissä; kaikellaiset kukat ja pensaat -- ei mitään puuttanut, joka taisi tehdä herra Vanderstratenin kartanon olopaikaksi, mistä tuskin tekisi mieli muuttaa pois paratiisinkaan iloon.

Kaksinkertainen tiilikivistä rakennettu asuinhuone näytti varsin oudolta tässä ympäristössä, joka loisti trooppillisen luonnon kaikessa komeudessa. Kolmekymmentä vuotta sitten oli, näet, herra Vanderstraten, muutettuansa kolkosta kotimaastansa ja Amsterdamin rikkaasta kauppakaupungista Surinamin erämaalle, sen rakennuttanut aivan sen huoneen mallin mukaan, jossa hänen esivanhempansa monet vuosikymmenet olivat asuneet ja jossa hän aina oli elänyt onnellisena ja tyytyväisenä. Siinä ei puuttanut korkeita savupiippuja, jotka kohosivat kirjavilla tiileillä peitetyn katon yli, eikä kamiineja huoneissa, vaikka niitä ei suinkaan vielä oltu käytetty eikä ne vastakaan olleet käytettäviä. Sillä tässä ilman-alassa oli vaan pakko suojella itseänsä ylen määräisen lämpimän vaikutuksista; tekolämmintä ei milloinkaan tarvittu. Mutta oli miten oli -- herra Vanderstraten halusi jotain silmin-nähtävää muistomerkkiä kotimaastansa, ja asunto piti rakennettaman, niinkuin hän tahtoi, eikä sellaiseksi, kuin se rakennusmestarin mielestä olisi ollut tarkoituksen-mukainen ja

ilman-alaan sopiva. Huoneitten sisä-varustus todisti muuten omistajan suurta rikkautta; mielitekojensa tyydyttämiseksi saattoi hän tuhлата tuhansia eikä hänen raha-arkussaan kuitenkaan tuntunut suurta vajausta. Vanderstratenin laivat kantoivat hänen laajojen tilustensa tuotteita Eurooppaan, lemuavia höysteitä, suuria kahvilla täytettyjä säkkeitä, arkkuja täynnä sokeria, summattomia tupakka- ja pumpuli-kääryjä, ja toivat sieltä takaisin joukottain kulta- ja hopea-rahaa. Kaikki nämä tuotteet kasvattivat monilukuiset orjat, joita hänellä oli sadottain, otsansa hiessä hedelmällisestä maasta eikä isännän itse tarvinnut liikuttaa kättänsä taikka olla sokerimyllyjen, kasvi-maitten ja orjain tarkastajana. Olihan rikkaalla herra Vanderstratenillä orjavouteja, ja ulkotoimitusten johdatuksen hän heitti kirjanpitäjillensä ja asiamiehilleen Paramaribossa, jotka olivat velvolliset määrä-aikoina tekemään hänelle tiliä raha-tuloista ja niiden käyttämisestä. Vaan jopa tämäkin pieni työnteko rasitti häntä liian paljon, ja kiihkeästi hän sentähden odotti sisarensa pojan tuloa Saksanmaalta; sillä hän oli jo vuosi taikka toistakin vuotta sitten omakätisesti hänelle kirjoittanut. Hänen sisarensa oli, näet, mennyt naimiseen erään Saksalaisen kauppamiehen kanssa, ja oli nyt, miehensä kuoltua, jotenkin vähävarainen. Tämä nuorukainen oli nyt kahdeksan- taikka yhdeksäntoista vuoden vanha ja siis herra Vanderstratenin mielestä juuri sillä ijjällä, että hän paraiten taisi häntä mieltänsä myöden taivuttaa. Herra Vanderstraten tarkoitti hänen parastansa; sillä Emmerich Valdeck oli kerran tuleva kaiken hänen omaisuutensa perilliseksi, ja enon eläessä oli hän pidettävä aivan niinkuin oma lapsi, jos nimittäin Emmerich saattaisi voittaa herra Vanderstratenin mielisuosiota, mikä rikkaan isännän mielenlaadun suhteen, joka hallitsi talossansa kuin ruhtinas ikään, ei ollut aivan helppo asia.

Eräänä päivänä istui herra Vanderstraten pisanki-majan varjossa, johon vanilli-köynnökset lemuavin kukkinensa suikertelivat, ja kiikkui nekosasti komeassa nojatuolissaan. Hänen oikealla ja vasemmalla puolellansa seisoivat kaksi nekeriä mahdottoman suurilla viuhkoilla kirjavista linnun sulista, löyhyttelivät vuorotellen viileätä ilmaa herrallensa ja karkoittivat pois lehdosta näsökkäitä hyönteisiä, jotka näyttivät mielivän verenhimoisilla hakaroillansa lähettä "Massan" hellätuntoista ihoa. Herra Vanderstraten poltti pitkässä savupiipussa hienointa tupakkaa, jota hänen viljovat tiluksensa olivat tuottaneet, ja katseli suurella mielihyvällä niitä kevyitä sinisiä savupilviä, jotka täyttivät ilman oivallisella lemullansa. Kepeän leveälierisen hatun hän oli heittänyt syrjälle ja hänen paljaat jalkansa lepäsivät nekerin helmassa, joka istui kyyryllänsä maassa, ettei isännän arat jäsenet maahan koskisi. Näin istui herra Vanderstraten, riemuiten tynnellä mielellä rikkaudestaan, jonka moninaisissa nautinnoissa hänen elämänsä kului suloisesti ja levollisesti.

Kun nyt aurinko vähitellen rupesi maillensa menemään, ilmaantui erään valkean miehen leveä vartalo lehtimajan suussa; tulija kumarsi syvään herra Vanderstraten'ille, loi pikimmältään silmänsä läsnä oleviin orjiin, jotka miehen ilmautuessa nähtävästi peljästyivät ja rupesivat kahta vertaa ahkerammin löyhyttämään sulkaviuhkoillaan. Sillä Nikolao, kartanon ylivouti, nyt ilmaantui herransa eteen ja antoi, niinkuin aina oli hänen tapansa, kertomuksen päivän tapahtumista.

Nikolao oli kookas, väkevä mies, jonka paljas näkö saattoi tuottaa hänelle tarpeellista kunnioitusta. Hänen troopillisen auringon säteistä päivettyneet kasvonsa, musta parta, joka huulilta ja poskilta valui alas rinnalle, tumman silmän tyly vilkahdus, syvä, vahva, kumiseva ääni eivät milloinkaan olleet vaikuttamatta orjistuneisiin nekeri raukkoihin. Vaan enemmän kuin kaikki nämä tuotti hänelle kunnioitusta piiska letitetyistä härän-nahan hihnoista, joka riippui voudin vyössä hänen valtansa merkinä. Hänen väkevä kätensä taisi tätä asetta kunnon lailla viljellä, eikä ollut kartanossa monta nekeriä, jotka eivät olleet tulleet kipeästi tuntemaan tämän käsivarren ja tämän piiskan painoa. Nikolaota orjat pelkäsivät enemmän kuin ankarata isäntääkään, joka, vaikka kyllä alinomaa torui ja murisi, ei kuitenkaan saattanut tykkänään kieltää hyvänsävyistä Hollantilaista luonnettansa, paitsi kun mustan lauman huolimattomuus hänen omaa nekosuuttansa häiritsi.

"No, mitä kuuluu, Nikolao?" kysyi herra Vanderstraten ja ojensi tyhjäksi poltetun piipuu nekerille, joka pian uudestaan täytti sen tupakalla. "Joko kahvin korjuu on lopetettu? Ja oletteko jo koettaneet tuota uutta sokerikonetta, jonka paljolla rahalla tuotimme Lüttichistä?"

"Kahvin sato on aivan hyvä," vastasi Nikolao. "Se on runsaampi kuin milloinkaan ennen, ja te voisitte lähettää

noin sata säkkiä enemmän kahvia Eurooppaan kuin viime vuonna. Mutta koneelta ei tule mitään valmista, eikä sillä ole yhtäkään askelta pitemmälle päästy. Raha on suoraan sanoen hukkaan menetetty. Te tiedätte, että aina olen teitä varoittanut. Ei ole noista uusista koneista. Mitäpä ne tuolla vanhassa maassa sokerimyllyistä ymmärtävät? Sillä rahalla, joka on koneesen tuhlatu, olisitte voineet ostaa monta orjaa."

Herra Vanderstraten näytti vähän suuttuneelta. "Kone ei ole mihinkään vikapää," sanoi hän jotenkin tuikeasti. "Sinä, Nikolao, et vaan ymmärrä alottaa asiata oikeasta päästä. Olkoon menneeksi -- minä hankin Amsterdamista koneniekkan, ja hän on asettava kalun hyvään kuntoon."

"Maksaa vaan paljon rahaa, herra, ja on turhaa tuhlaamista sekin," vastasi vouti jotenkin ivallisesti. "Mutta te olette rikas, mitä se teitä vahingoittaa, jos heitättekin pari sataa tukaattia samaan juopaan, joka jo ennen on tuhansia niellyt."

"Katsotaan, varrotaan, Nikolao. Ole nyt puhumatta siitä! Mitä uutisia muuten kuuluu?" sanoi herra Vanderstraten vähän närkästyneenä.

"Herra Geldern on ilmoittanut, että häneltä viime yönä on varastettu lihava sika ja että neekerimme Wamba on siitä varkaudesta luulon alaisena. Minä olen tutkistellut hänen mökkinsä ja löysin sian teurastettuna lehtiläjän alta hänen pihansa nurkasta. Päättäkää itse, miten tuo konna rangaistaan ja mitä sialla tehdään."

"Sika annetaan tietysti Geldern naapurillemme takaisin ja Wamba saa persoudestansa kaksikymmentä piiskan lyöntiä," päätti herra Vanderstraten. "Tahdonpa karkoittaa siitä heittiöstä varkauden himon."

"Vieläkin," lisäsi Nikolao, kirjoitettuansa herransa käskyn taululle, jonka hän otti vyöstänsä, "vieläkin minun täytyy ilmoittaa, että Juno ja Vesta riitaantuivat yhdestä lasihelmeestä, ja että Vesta löi Junoa vasten silmiä, niin että veri juoksi nenästä ja hammas lähti hänen suustansa, vaikka helmi oli Junon oma."

"Voi sitä kirottua kansaa alinomaisella tappeluillaan," huudahti herra Vanderstraten suuttuneena. "Vesta saa kymmenen piiskan huimausta, ja Juno viisi, sen vuoksi ettei hän ilmoittanut asiata, vaan rupesi tappeluun. Mitäs muuta?"

"Zeno on julistanut," puhui Nikolao vielä, "että hän lyö pään puhki siltä, joka kertaakaan enää kutsuu hänet Zenoksi, eikä Gumaliksi, joka on hänen oikea nimensä. Endymion kutsui hänet tänään Zenoksi, ja siitä he karkasivat toistensa kimppuun niinkuin pukit, ja Zeno, jos ei juuri musertanutkaan Endymionin kalloa, antoi hänelle kuitenkin semmoisen kolauksen, että tämä nyt makaa sairaana mökissään. Hänen päänsä on paisunut niin paksuksi kuin vesi meluuni."

"Zeno marssii kolmeksi päiväksi koirankoppeliin vedelle ja leivälle, ja muuten tuolle nuorukaiselle ilmoitetaan, että hän tästälähin aina nimitetään Zenoksi vaan. Se olkoon sanottu! Nimen olen minä hänelle antanut, eikä tuo musta lurjus saa ruveta sitä nureksumaan, ellei tahdo oppia, miltä piiska tuntuu. Tuota roistoväkeä! Näkyypä heissäkin olevan ylpeyttä! Joko nyt olet puhunut suusi puhtaaksi, Nikolao?"

"Enpä vielä, hyvä herra. Herkules on horjahtanut sokerimyllyssä ja musertanut kätensä telojen väliin. Onneksi se vaan oli vasen käsi ja luut ovat eheät."

"Piiskatkaa hänet vereen asti," huudahti kimakalla äänellä herra Vanderstraten, joka nyt todellakin vihastui. "Herkules on parhaimpia ja vahvimpia nuorukaisia; vast'ikään annoin hänelle palkinnon ja kuitenkin tuo koira, varmaankin tahallaan, tekee itsensä raajarikoksi, ettei hänen tarvitsisi enää olla myllyssä."

"Totta kaiketi, herra! Kaikki he myllyä kammovat ja tekevät mieluummin ulkona työtä koko päivän kuin siellä yhden tunnin. Mutta kun Herkules on parantunut, hän kyllä jälleen saattaa tehdä työtä myllyssä, ja minä olen pitävä huolen siitä, ettei hän enää toista kertaa raajojansa muserra."

Näin sanoen orjavouti pudisti hihnapiiskaansa ja hänen tuima katsantonsa todisti aivan selvästi, ettei hän suinkaan aikonut säästää onnettoman Herkuleen selkää, joka juuri tätä nykyä kärsi äärettömiä tuskia majassaan.

"Nyt toivon sinun viimeinkin lopettaneen onnettomat kertomuksesi," sanoi herra Vanderstraten, ja sytytti täytetyn piippunsa, jonka neekeri tarjosi hänelle sytyttimen kanssa. "Miten! Eikö vieläkään? Sano pois, että kerrankin pääset perille."

"Herra Vanderstraten," vastasi Nikolao, ja hänen tumma silmänsä paloi vieläkin tummemmin, "mitä minulla nyt on sanottavaa, sitä ei näitten nuorukaisten tarvitse kuulla."

"Menkää tiehenne," huusi herra läsnä oleville orjille ja viittasi kiivaasti majan suuhun.

Mustat orjat katosivat heti, nähtävästi iloisina siitä, että saivat lähteä pois peljätyn voudin näkyvistä, ja tämä puhui hiljemmällä äänellä kuin ennen: "herra, korjauttakaa pyssyt ja musketit ja pankaa järjestykseen kaikki, mitä ikinä puolustukseen tarvitaan. Vuoristossa on levottomuutta; minä pelkään, ettei meidän kauvan tarvitse odottaa Maron-neekerien tuloa."

Herra Vanderstraten tuskistui ja hänen punaiset poskensa vaalenivat. "Mistä sinä tiedät?" kysyi hän.

"Oikeastaan en tiedä mitään," vastasi Nikolao. "Yksityiset sanat, joita olen sattunut kuulemaan, ja muutamain orjain ynseä käytös ovat herättäneet minussa arveluita, jotka pakoittavat minun antamaan teille, hyvä herra, varoituksen, ennenkuin on liian myöhään. Kapinan henki uhkaa meitä aivan likeltä, ehkäpä jo liikkuu keskellämmekin orjain riveissä."

"Siihen ei ole syynä mikään muu kuin nuo pojat, jotka salaisesti hiipivät orjiemme majoihin antamaan heille opetusta lukemisessa, kirjoittamisessa ja uskon-opissa," huudahti herra Vanderstraten mielipahoissansa ja käveli pitkin askelin edestakaisin majassa, eikä innossaan ajatellut, ettei hänellä ollut edes tohveleita jalassa.

"Jospahan kerran saisin edes yhden noista hylkiöistä käsiini," lisäsi hän. "Mitäpä neekeri tarvitsee lukemista, kirjoittamista ja Jumalan tuntemista, kunhan nuo roistot vaan osaavat kahvia ja pumpulia istuttaa ja viljellä, niin siinä on heille jo kyllin ja yhtäkyllin. Mutta jopa tulevat nuo kirottut, Jumala antakoon minulle anteeksi, nuo liehakoitsijat, ja lörpöttelevät nuorukaisille vapaudesta ja tasa-arvosta ja yllyttävät heitä heidän herrojansa vastaan; ja ennenkuin voit sitä ajatellakaan, rupee sotahuuto kaikumaan, kekäleitä heitetään peltoihin ja huoneisiin, leimuavat liekit tekevät mielettömän kansan aivan hurjaksi; tulee sitten vielä Maron-neekereitä ja silloin -- voi sitä onnetonta maanviljelijää, joka ei ole ajoissa apua hankkinut. Anna sananviejän nousta ratsaille, Nikolao, pidä huolta siitä, että hän ottaa nopeimman hevosen tallista, ja lähetä hänet Paramariboon. Terveisiä komentajalle! Lähettäköön hän minulle joukon sotamiehiä, niin suuren kuin häneltä suinkin liikenee. Joudu, Nikolao! Maltahan toki vähäsen! Toisen sananviejän voit vielä lähettää Amsterdamin ja Vredensborgin linnoituksiin. Jota enemmän sotamiehiä, sitä suurempi turvallisuus, sillä nuo Maron-neekeri koirat eivät tunne sääliä eikä armoa. Pidä orjat vieläkin kovemmassa kurissa, Nikolao! Ei kukaan heistä saa lähteä kartanosta, ja joka yön aikana sitä yrittää, ammutaan armahtamatta kuoliaaksi. Pidä myös silmällä kanuunaveneet, jotka virran puolelta suojelevat kartanoamme. Katso, että hankitaan ruutia ja kuulia, ett'emme seiso suojaattomina ja neuvottomina, kun nuo mustat perkeleet hyökkäävät alas vuorilta meidän päällemme kuin kuohuva virta. Pian, Nikolao, pian! Mitä siinä seisoa töllistelet? Joka minuutti on kallis, jos Maron-neekereillä on paha mielessä. Malta, Nikolao! Pidä huolta siitäkin, että paalutus kunnaamme ympärillä tarkastetaan ja pannaan hyvään kuntoon, jos tarvis tulee -- ja mene nyt tiehesi, mies, äläkä seiso, kuin jalkasi olisivat maahan kiinni kasvaneet. Noh, malta, Nikolao -- annahan minun puhua suuni puhtaaksi -- pidä tarkoin silmällä noita hiipiviä lähetysmiehiä. Tahdon tulla kirotuksi, jos emme hirtä ensimmäistä poikaa, joka käsiimme saattuu, häätääksemme muilta halun tulla takaisin. No, mitäpä siinä vieläkin töllistelet, Nikolao? Johan sinun nyt pitäisi olla pitkän matkan päässä."

Nikolao mutisi muutamia epäselviä sanoja itsekseen ja lähti kiireesti toimittamaan herra Vanderstratenin antamia monellaisia käskyjä. Vaan tämä, aivan uuvuksissa pitkästä puheesta ja mielenliikutuksesta, vaipui väsyneenä nojatuoliinsa, pani kädet ristiin pyöreälle vatsallensa ja huokaili syvään sydämestänsä: "jospa tuo kirottu nuorukainen kerran tulisi. En olisi häntä milloinkaan paremmin tarvinnut kuin tällä häiriön ajalla, jolloin rehellinen maanviljelijä ei silmänräpäystäkään voi olla huoletonna hengestänsä."

TOINEN LUKU.

Sisarenpoika.

Ikäänkuin lempeä taivas, joka niin ylenmääräisesti oli vuodattanut siunaustansa rikkaan maanviljelijän yli olisi tahtonut täyttää hänen pienimmänkin toivonsa, taivutettiin nyt lehtimajan köynnöskasvit erilleen, ja mehuisien lehvien ja kirjaviiden kukkien keskeltä hymyilivät noin kahdeksantoista-vuotiaan nuorukaisen verevät, kauniit ja jotenkin urheat kasvat. Hänen siniset silmänsä vilkahtivat vekkuloisesti tuuheain, ruskeain kiharoitten alta, ja rehevä, punainen suu naurahteli vähän ivallisesti, kun hän lausui: "tässäpä Emmerich on, eno! tässäpä on se kirottu nuorukainen ihka elävänä ja on kuullut kaikki, mitä ankaran orjavoudin kanssa on keskusteltu. Toden totta eno, sitä en saattanut aavistaakaan, että rauhallisella maanviljelijällä voisi olla niin hurja ja sotaista mielenlaatu, kuin hämmästyksellä vast'ikään kuulin. Minä tahdoin hämmästyttää, mutta hämmästyin todellakin itse. No, älkää pahaksi panko, hyvä eno," lisäsi nuorukainen repien kukoistavat köynnökset rikki, ja seuraavassa silmänräpäyksessä seiso i hän ällistyneen herra Vanderstratenin edessä -- "monet tuhannet sydämelliset terveiset tuon teille äidiltäni."

Nyt vasta tuli vähän eloa herra Vanderstratenin silmiin ja jäseniin. Hän huo'ah i sydämen pohjasta, tarttui nuorukaisen tarjottuun käteen, likisti ja pudisti sitä väkevästi, ja sanoi varsin sydämellisesti: "terve tultuasi Surinamiin, sisareni poika. Tuhat kertaa terve tultuasi! Tule syliini, poika! Niin! Ja kuinka uljas nuorukainen sinä olet, solakka, väkevä ja terve, aivan niinkuin minäkin, kun neljäkymmentä vuotta sitten tulin tähän maahan. Ja äitisi, hyvä sisareni Margareta, on terveenä?"

"Yhtä terveenä kuin sinäkin, eno, vaan ei niin tyytyväisenä," vastasi Emmerich, tarttuen tuoliin ja nekosasti istuutuen enonsa viereen, joka näky i olevan ihastuksissa nuorukaisen rohkeamielisestä käytöksestä.

"Ymmärrätkö, eno, hän ei tahtonut ensinkään laskea minua tänne; vaan kun lupasin vähintäänkin kolmen vuoden perästä palata takaisin ja jos mahdollista tuoda sinut mukaani, salli hän minun lähteä, vaikka kyllä katkerilla kyneleillä ja sydämellisellä surulla. Niin, niin, hänen sydämensä vuoti verta lähtiessäni, ja sinun täytyy myöntää, ettei olekaan mikään helppo asia niin pitkäksi ajaksi erota pojastansa, joka näkyy olevan määrätty äidin ja sisarten tueksi. Nyt, enoni, sanon sinulle suoraan, mitä tahdon. Minä tahdon, että myyt pois kartanosi, neekerisi ja kaikki, mitä siihen kuuluu, ja palaat minun kanssani Eurooppaan. Kolmen vuoden aikaa annan sinulle siihen, ettei sinun tarvitse hätäillä. Jos ennen tulemme valmiiksi, niin sitä parempi. Äitini ei pane pahaksi, jos tulemme vuotta aikaisemmin, kuin hän meitä odottaa ja sinulle, eno, kauniin Saksanmaan raitis ja viileä, vaan kuitenkin kirkas ilma, on oleva mieluinen, oltuasi niin monta vuotta tässä hikilavassa. Jumal'au ttakoon, mitä hien virtoja olen vuodattanut parissa päivässä, joina olen matkustanut tässä tuli-uunissa. Jos sillä lailla pitkittyy, eno, niin viimein hennosta sisesi pojasta Emmerichistä ei jää muuta jällelle kuin ohut utupilvi, jota ilman henki hajottaa joka haaralle. Ja sepä, eno, olisi minulle sangen vastenmielistä."

"Voi, miten sinä lavertelet, sisareni poika," huudahti herra Vanderstraten aivan hämmästyneenä sisarenpojan sanatulvasta. "Tuskin olet tänne tullut, niin rupeat lörpötteleämään myymisestä ja muuttamisesta Saksanmaalle, ikään kuin se olisi silmänräpäyksessä tehtävä. Siitä ei tule mitään, poikani. Hätätilassa annamme äitisi ja sisariesi tulla tänne; -- vaan kaikissa tapauksissa -- me molemmat jäämme tänne, sillä minusta on toki parempi istua hikilavalla kuin jää-ammeessa. Hiljaa, poikani, hiljaa. On meillä nyt parempiakin tehtäviä kuin ajatella siirtymistä, ja missä tapauksessa hyvänsä, jos tahtoisinkin myydä taloni ja tavarani, joka ei suinkaan ole aikomukseni, niin täytyyhän minulla olla jotain vakuutta, ett'ei taloani hävitetä. Jos olet meitä kuunnellut, niin pitäisihän sinun tietämän, että noilla verikoirilla, Maron-neekereillä, on ilkeitä juonia mielessä."

"Mitä väkeä nuo Maron-neekerit ovat?" kysyi Emmerich.

"Vai et sinä sitä tiedä, poikani?" vastasi herra Vanderstraten. "Etpä, saakeli soikoon, ole aivan paljon oppinut tuolla Euroopassasi, pelkään minä."

"Armas enoni, Euroopassa on meillä muutakin tekemistä kuin pitää huolta teidän pienistä yksityis-riidoistanne tässä syrjäisessä maailman nurkassa," vastasi Emmerich. "Vaan kunhan nyt kerran olen täällä, pitää minun saada tietää, minkälaisia vihollisemme ovat, sillä ystävämme kyllä pian opintumaan."

"Maron-neekerit ovat karanneita orjia, jotka piiloittelevat vuoriston synkissä metsissä, mihin ei kukaan ihminen tohdi heitä seurata," selitti herra Vanderstraten. "Siellä he elävät raakalaisten tavalla metsän otuksilla, joita ampuvat myrkytetyillä nuolilla, ja hyökkäävät aika välistä alas tasamaille, murhaavat niitä, jotka vastarintaan rupeevat, riistävät ja raastavat kaikki, mitä heidän ahneet silmänsä keksivät ja leveät hartiansa jaksavat kantaa. Hirveitä asioita puhutaan noista pedoista, ja Jumala armossaan varjelkoon meitä joutumasta liian likiseen tuttavuuteen heidän kanssansa."

"Katsoppas, eno, sellaisia sinun ei tarvitse peljätä rauhallisessa Saksanmaassamme," sanoi sisarenpoika. "Kyllä sinä vielä mielesi muutat ja lähdet minun kanssani aarteinesi meren yli. Toiste enemmän siitä -- mutta eiköhän nuo urhoolliset Hollantilaiset sotamiehet voisi ajaa tuota roistoväkeä pakoon?"

"Jos tulevat tasangoille eivätkä aivan äkki-arvaamatta karkaa meidän kimppuumme, tulevat he tavallisesti voitetuiksi, vaikka heillä tosin on raaka rohkeus ja pitkät, vouralilla myrkytetyt nuolet, joista pieninkin haava tuottaa välttämättömän kuoleman, jos ei kohta saada voidetta myrkyä vastaan, ja sitä taas kovaksi onneksi ei kukaan muu tunne kuin nuo kirotut neekeriläis-koirat. Vuoristoon asti ei heitä voi ajaa takaa eikä siis heitä hävittää, sillä siinä on hautoja ja rotkoja, joista taivas armollisesti meitä varjelkoon. Näin ikäänkuin hiuskarvasta riippuva miekka alinomaa heiluu päämme ylitse, ja joka silmänräpäyksenä täytyy meidän peljätä tuon veren- ja saaliinhimoisen joukon päällekkarkaamista. Näihin asti nuo konnat ovat minua säästäneet, vaan minä pelkään, että rauha jo on kestänyt liian kauan."

"Täytyy kärsiä niitä vastuksia, joihin itse on syynä," lausui sisarenpoika yksivakaisesti. "Jos aina olisitte orjianne lempeästi kohdelleet, niin eivät olisi teiltä karanneet eivätkä uhkaisi teille kosta. Mutta nyt meidän täytyy vartoa, miten asiat päättyvät. Eipä asian laita taida olla niin paha, kuin näyttää, ja pahimmassakin tapauksessa voimme ainakin suojella itseämme. Eipä tarvittaisi sotaväkeäkään, jos voisit luottaa neekerieni uskollisuuteen ja olisi kylläksi ruutia. Pyssyn luoti lentää kauemmaksi kuin nuoli, ja siten estämme pojat tulemasta meitä liian likelle."

"Sepä se juuri on," sanoi herra Vanderstraten surkean näköisenä. "Saattaako noihin lurjuksiin luottaa? Tuskin kuulevat mustain kumppaliensa sota-ulinaa, niin rupeevat yhteen tuumaan heidän kanssansa ja lähtevät karkuun. Näin on asiain laita, varsinkin siitä ajasta alkaen, jolloin valkea-ihoiset lähetysaarnajat, kiellostamme huolimatta, rupesivat kulkemaan neekerien mökeissä opettamassa heille kristin-uskoa. Ei mikään ankuruus eikä mikään kova rangaistus auta. Muutamat maanviljelijät, jotka ovat peljänneet neekeriansa imeneen uuden opin myrkyä, ovat heitä piiskanneet, sitoneet ja rääkänneet; -- vaan kaikki turhaan. Nuo ilkiöt tulevat vieläkin uppiniskaisemmiksi; ja tuskin on kulunut kahdeksan viikkoa siitä, kun talon omat neekerit hävittivät rikkaan Vandermeulenin viljelysmaat Marony-joen varrella; huone kukistettiin ja onneton Vandermeulen itse murhattiin hirveällä tavalla. Olen minäkin siitä ajasta tullut ankarammaksi noita mustia petoja kohtaan, ja niin pian kuin havaitsen yhdenkään heistä tietävän enemmän, kuin hänen tulee tietää, täytyy hänen roikkua lähimmäisessä puussa, niin totta kuin minä olen Vanderstraten. Ja lähetysaarnajan käypi samoin, jos saan hänet käsiini."

Nuori Emmerich pudisti päätänsä ja sanoi rohkeasti: "ei ole sinun viisaudestasi, eno! Älä pane pahaksesi, vaikka minun täytyy sanoa sinulle, että te, hyvät maanviljelijät, mutta huonot kristityt, olette aivan harhateillä. Sen sijaan että tekisitte parastanne noita tuhmia mustia raukkoja valaistaksenne ja koettaisitte saada heitä

hyviksi kristityiksi, saatatte heidät ankaruudellanne epätoivoon. Teidän julmuutennehan se on, eikä totisen Jumalan tunteminen, joka ajaa nuot poloiset vuoristoon ja pakoittaa heitä hurjan ja julman koston töihin. Puhdas kristin-oppi tekisi heidät hyviksi ja jaloiksi, vieläpä kiitollisiksikin sille herralle, joka kohtelee heitä lempeydellä ja sääliväisyydellä. Tee minun neuvoni mukaan ja koeta kerran, mitä hyvyys vaikuttaa. Kyllä minä takaan, ett'et kadu kauppaasi."

"Tuota sinä et ymmärrä, poika," vastasi eno närkästyneenä, pudistaen päätänsä. "Piiskan pitää käydä laiskan miehen takana; muuten he nielevät meidät kaikki ihka elävinä. Jos eivät pelkäisi piiskaa, kidutusta ja kuolemata pitkällisissä kivuissa -- niin ei meillä silmänräpäystäkään olisi turvallisuutta henkemme puolesta. Mutta olkoon kylläksi siitä asiasta puhuttu. Ilta tulee viileäksi ja paitsi sitä yö kohta on tulossa. Käykäämme sisään huoneisiin ja jutelkaamme siellä hauskemmissa asioista, äidistäsi ja isänmaastasi; älkäämme vaivatko itseämme noitten uppiniskaisten, pölkkypäisten, laiskojen murjaanein tähden."

Herra Vanderstraten nousi tuoliltansa ja astui verkalleen leveitä, hyvästi siivottuja hietakäytäviä taloon päin. Emmerich käveli hänen vieressään syvään miettimiseen vaipuneena ja mutisi hiljaa itsekseen: "Kummallinen maa ja kummalliset ihmiset! Palava paahde auringolla, mutta jäiset sydämet ihmisissä, jotka eivät edes soisi lähimmäisillensä puhtaasta kristin-uskon lohdutusta, jotka eivät soisi, että poloiset, sorretut orjat oppisivat tuntemaan armosta rikkaan, laupiaan Jumalan, joka yksin voipi lohduttaa ja vahvistaa heitä heidän viheliäisyydessänsä. Mutta toisin tulee olemaan, jos minä jään tänne ja voitän enoni sydämen. Hän on luonnoltansa hyvä ja ystävällinen, mutta paha esimerkki ja vaaran pelko on tehnyt hänen yhtä julmaksi, kuin muut, jotka näkyvät unhoittaneen että sorretut, nöyryytetyt, räkätyt mustatkin ovat ihmisiä ja heidän veljiänsä taivaallisen Isän silmissä. Kärsvällisyyttä vaan! Toisellaiseksi pitää tämän seikan muuttuman eikä todellakaan huonommaksi!"

KOLMAS LUKU.

Herkules.

Miettien ja tuumaillen poloisten neekerien parasta oli Emmerich enonsa seurassa saapunut tämän asuin-huoneelle ja oli juuri astumaisillaan sisään avatusta ovesta, kun etäältä kaikuva, kumiseva huuto saattoi hänet äkkiä seisahtumaan. Hän kuunteli; huuto kuului uudelleen; se oli syvästi kivun ja tuskan valitus ja nyt Emmerich kiireesti riensi sinnepäin, mistä huuto kuului, hoksaamatta kutsua enonsa avuksi tahi pyytää anteeksi pois menostansa. Muutamassa sekunnissa tuli hän aitaukselle, jonka sisäpuolella eräitä neekeri-mökkejä seisoi siellä täällä, hyppäsi sen yli ja oli muutaman silmänräpäyksen kuluttua aukealla paikalla, jossa hän tulisoittojen valossa näki hirvittävän näyn.

Vähintään sata neekeriä seisoi isossa piirissä, minkä keskikohdalla nähtiin nuori, pitkä ja solakka neekeri-orja sidottuna niiniköysillä paaluun. Hänen voimakas vartalonsa värisi ja vapisi, kun eräs armoton, valkea mies piiskalla lyödä läjähytti hänen alastonta selkäänsä väkevän käsivartensa täydellä voimalla. Joka iskulta ilmaantui punainen, verinen naarmu kidutetun orjan mustalle, sametinnäköiselle iholle. Tämä nuorukainen tuskin näytti vanhemmalta kuin Emmerichkään. Äärettömät kivut, joita ruoskan iskut tuottivat tälle onnettomalle, pusersivat hänen suustansa ähkimisen, joka täytti Emmerichin sydämen syvimmillä, hellimmällä säällillä. Hänen silmänsä vilkahtivat tuikeasti julmaan voutiin, hän käski hänen herkeämään, ja kun tätä käskyä ei toteltu, karkasi hän vouden kimppuun, nykäisi piiskan hänen kädestään ja sivalsi häntä niin rajusti päähän, että hän keikahti monta askelta taaksepäin.

"Häpeällistä!" huudahti Emmerich nuoren sydämensä hehkuvassa innossa. "Kuinka voitte Jumalan edessä vastata siitä, että näin hirveästi kidutatte ihmistä, joka on luotu Jumalan kuvaksi? Päästäkää tuo onneton paikalla irti!"

Mustat orjat, joille Emmerich ilmaantui ikään kuin pelastavana enkelinä, riensivät sidotun luo, repivät ja leikkasivat poikki köydet, joilla hän oli kidutus-paaluun sidottu, ja ottivat onnetoman käsivarsillensa, kun

hän, kivusta ja verenvuodatuksesta nääntyneenä, tainnuksissa vaipui maahan. Sillä välin oli orjavouti toipunut, ja tummanpunaisena vihan vimhasta ojensi hän puristetun nyrkkinsä Emmerichiä vastaan, kurittaaksensa nuorukaista, joka oli hänet häväissyt kaikkien orjain nähden. Vaan Emmerich ei näyttänyt vähääkään pelkäävän hurjistuneen, mahdottomasti väkevän miehen vihaa. Levollisena jäi hän seisomaan, katsoi kirkkailla sinisilmillään voutiin ja sanoi vakavasti: "mene, katala, huomeis-aamuna tahdon minä enoni, herra Vanderstratenin, läsnä-ollessa teitä kuulustella, ja jos vaan petomaisesta julmuudesta olette tuota ihmisrukkaa niin häpeällisesti kohdelleet, on teille paha tarjona."

Voudin uhkaavasti kohotettu nyrkki vaipui hermotonna alas, kun Emmerich mainitsi enonsa nimen, ja tuo äsken niin julmistunut mies kumarsi liehailleen ja mairitellen nuorukaista, joka niin rohkeasti astui esiin hallitsijana herra Vanderstratenin kartanossa.

"Suokaa anteeksi, hyvä herra," sanoi hän nöyrästi, vaikka äänensä vielä vihasta vapisi -- "anteeksi, että kohotin käteni armollisen herrani sukulaista vastaan. Vaan minä en teitä tuntenut ja aivan oudolla tavalla te häiritsitte minua velvollisuuteni harjoittamisessa. Tuo konna on hyvin ansainnut rangaistuksensa. Tänään hän varsin tahallaan museri kätensä sokerimyllyssä päästäksensä vapaaksi siitä työstä ja sitten -- --"

"Voi teitä, petoa ihmishaamussa," tiuskasi Emmerich vihan vimmassa, "ja sitten rohkenitte niin veriseksi piiskata haavoitetun miehen, joka jo vääntelihe kivuissaan. Oi, laupias Jumala! miksi olet sallinut semmoisen rikoksen tapahtua, musertamatta tuon ilkiön leimauksellasi? Pois, hirviö, taikka, taivaan nimessä, minä hurjistun ja täytän teihin rangaistuksen, jonka olette neekeri raukalle aikoneet."

Vouti vilkaisi suuttuneeseen nuorukaiseen tuimasti, ilkeästi, mutisi muutamia epäselviä sanoja ja katosi pimeään, joka jo peitti koko ympäristön. Emmerich taas, hänestä sen koommin huolimatta, kumartui alas haavoitetun puoleen, tarttui hänen oikeaan, terveeseen käteensä ja puristi sitä sydämellisellä sääliväisyydellä.

"Ole huoletta, mies raukka," sanoi hän hänelle lempeällä, heleästi soivalla äänellensä. "Sen lurjuksen täytyy tästälähin jättää sinut rauhaan, ell'ei hän tahdo saada minun kanssani tekemistä. Kantakaa hänet majaan, pojat. Minä tahdon itse sinua hoitaa, ja enoni lääkäri on parantava kivistäviä haavojasi lievittäväällä palsamilla."

Orjien suusta kaikuivat raikkaat ilohuudot, kun he kuulivat kauniin valkoisen nuorukaisen puhuvan niin lempeästi ja lohdullisesti. Kidutettu neekeri puristi viimeisillä voimillaan Emmerichin kättä, ja hänen suurista mustista silmistänsä lensi leimaus, joka enemmän kuin tuhat sanaa tulkitsi neekeri raukan kiittolisuutta. Sitten hän tahtoi heittäytyä Emmerichin jalkojen juureen, mutta kipu ja veren vuodatus uuvuttivat häntä ja voivotellen vaipui hän tiedotonna veljiensä syliin.

"Kantakaa hänet pois," huusi Emmerich mustille. "Ja jos joku tietää lääkärin olevan tässä likellä jossakin, niin kutsukaa hänet tänne; mutta pian, sillä ei kellenkään ole pikainen apu tarpeellisempi kuin tälle rääkätylle neekeri raukalle."

Muutamit väkevimmistä neekereistä nostivat taintuneen ylös, kantaaksensa häntä hänen omaan mökkiinsä; toiset juoksivat lääkäriä hakemaan. Mutta samassa tuli neekeri-akka esiin pimeydestä, jossa oli piilounut, käski pois rientävät pysähtymään ja otti pinnaisen puu-rasian halvan hameensa taskusta.

"Jääkööt kaikki tänne," sanoi hän murretulla Hollannin kielellä. "Vanhalla Gingalla on rohtoja, parempia kuin kaikki tohtorin voiteet. Herkules huomenna terve."

Yleinen sohina kuului neekerien joukosta. Kunnioituksella he antoivat sijaa vanhalle vaimolle, joka hitaasti kulki haavoitetun luokse, aukaisi puisen rasian ja voiteli taintuneen verisiä haavoja värittömällä nesteellä. Herkules vavahti, värähti; mutta seuraavassa silmänräpäyksessä hän hymyili ja aukaisi silmänsä. Ensi silmäyksensä sattui Emmerichiin, joka seisoi aivan hänen vieressään ja sääliväisyydellä katseli hoidokastansa.

"Oi, herra," sanoi tämä, suudellen nuorukaisen kättä, "Herkules sinun henkineen, verineen, kaikkineen. Herkules antaa repiä itsensä rikki jalopeuroilta ja tiikereiltä nuoren herran tähden. Herkules ei unohda, mitä nuori herra on tehnyt orja raukalle."

"Ole huoletta, ystäväni," vastasi Emmerich hymyillen. "Koko juttu ei ansaitse sen enempää puhetta. Samoin kuin sinulle tein, olisin tehnyt kellenkä hyvänsä, vaikka meidän vanhalle taitavalle muorillemmekin. Mutta menkää nyt lapset! Haavoitettu tarvitsee lepoa, ja minä tahdon puhua enolleni oikein vakaisesti, ett'ei täällä täst'edes tapahtuisi sellaisia seikkoja, kuin silmiäni tänään hämmästyksellä ja säällillä on täytynyt nähdä. Ja kuulkaa, lapset, jos vouti vielä kerran on julma teitä kohtaan, niin kääntykää vaan minun puoleeni. Niin kauvan kuin minä voin sitä estää, ei ole kellenkään vääryyttä tapahtuva. Hyvää yötä."

Emmerich kääntyi kartanoon päin, lähteäksensä pois. Mutta vanha Ginga piti hänet takin liepeestä kiinni ja pyysi hänen näyttämään kämmentänsä. Hymyillen täytti nuorukainen tämän pyynnön, ja tulisoiton leimuavassa valossa tutkisteli vanhus himeillä silmillään kauvan aikaa moniin mutkiin kietoutuueita viivoja nuorukaisen kädessä.

"Kaikki aivan hyvä!" sanoi vanhus miettiväisesti ja nykähytti päätänsä. "Sydän hyvä ja käsi hyvä antamaan köyhille, vaan musta pilkku keskellä elon juovaa. Kavahtakaa valkoista miestä; musta mies ei vaarallinen nuorelle herralle. Valkoisella miehellä paha mielessä! Ginga sanoo: olkaa varoillanne."

"Kiitoksia varoituksistanne, mummoseni," naurahteli rohkea nuorukainen. "Mutta katsoppas, olkoon musta tahi valkea, tahdon minä hätätilassa suojella itseäni ja ylhäällä pilvien tuolla puolen asuu Hän, joka on väkevämpi kuin pahansuopien kaikki juonet. Hyvää yötä, lapset, ja sinulle, Herkules, toivon hyvää tointumusta."

Neekerien riemuhuutojen kaikuessa lähti Emmerich pois. Vaikka jo oli pimeä yö, lähettivät kuitenkin tuikkaavat tähdet niin paljon valoa maan päälle, että hän osasi tietänsä ja saattoi nähdä enonsa kartanon tummat hahmopiivat. Rivakasti astui hän eteenpäin. Muutaman askeleen päässä kartanosta täytyi hänen kulkea tiheän pisanki-pensaikon sivutse. Tässä hän äkkiä seisahtui, sillä kapea, tumma esine lensi sihisten aivan hänen silmiensä ohitse ja tarttui palmu-puun runkoon, joka oli häntä niin likellä, että hän melkein kädellään siihen ylettyi. Hän seurasi esinettä silmillään, läheni palmupuuta ja veti sulitetun nuolen sen pehmeästä kuoresta. Salaman nopeudella syöksi hän nyt pisanki-pensastoon. Hän ei nähnyt ketään, mutta rätinä ikään kuin erilleen taivutetuista ja jälleen yhteen sysätyistä oksista ilmoitti hänelle, että joku elävä olento oli väijynyt pensastossa. Emmerich seisoj epäillen, pitäiskö hänen seurata sitä vai ei. Hän pudisti ruskeita kiharoitansa, kääntyi kartanoon päin ja mutisi itsekseen: "vanha Ginga näkyy tuntevan väkensä, vastaiseksi tahdomme kuitenkin olla varoillamme valkoisten miesten nuolia vastaan."

Porstuassa havaitsi Emmerich nuoren koiran. Sievästi teki hän sen nahkaan pienen naarmun nuolella. Eläin rupesi kohta värähtelemään, vingahti pari kertaa, oikaisi koipensa ja kuoli.

"Aivan oikein, nuoli on myrkytetty," sanoi Emmerich hiljaa itsekseen. Hän taittoi vaarallisen aseensa pirstoiksi, kaivoi kuopan maahan, pani koiran ja nuolen siihen ja peitti sen huolellisesti mullalla.

"Nyt tahdomme vartoa, mitä vieläkin on tapahtuva," lausui hän. "Eno ei vielä saa mitään tietoa tästä pienestä seikasta. Niin pitkälle ei koston himo vie, että muutaman kolahduksen ja haukkuma-sanan vuoksi ruvetaan salamurhaan. Tämän alla kätkeyy enemmän ja Jumalan avulla, joka on minua varjeleva niin hirveästä kuolemasta, tahdomme pian kyllä saada asiat selville. Vielä kärsivällisyyttä ja vaiti-oloa."

Itseksensä viheltäen Saksalaisen laulun nuottia meni Emmerich enonsa luokse ja sai toria pitkästä pois olostansa, mutta ne hän pian sai loppumaan sopivalla anteeksi anomuksella. Sitten kertoi hän äidistänsä, sisaristansa ja kauniista Saksalaisesta kotimaastansa, ja herra Vanderstraten kuunteli häntä tarkasti aina sydän-yöhön asti. Sitten vasta hän meni levolle Emmerichin kanssa, joka ei puhunut sanaakaan enollensa

tämänpäiväisistä seikoista.

NELJÄS LUKU.

Koneisto.

Aamu-auringon ensimmäinen säde tuskin oli kullannut läheisen vuoriston metsittyneitä kukkuloita, kun eno Vanderstraten kolkutti sisaren-pojan huoneen ovea ja korkealla äänellä käski hänen pukeutua ja lähteä hänen kanssansa kävelemään kasvumaita. Kaksi minuuttia myöhemmin Emmerich seisoj valmiina enonsa vieressä ja meni hänen kanssansa puutarhan kautta läheisille, rehevässä viljavuudessa loisteleville kasvumaille. Vaikka oli niin aikaisin aamulla, oli jo eloa ja virkeyttä nähtävänä, ja mihin ikään Emmerich loi silmänsä, vilkahti häntä vastaan säihkyviä mustia silmiä, jotka katselivat häntä hellimmällä rakkaudella ja kiitollisuudella. Kaunis nuorukainen nyykkäsi ystävällisesti neekereille, puhuikin pari sanaa heidän kanssansa eikä paljon huolinut eno Vanderstratenin muistutuksesta, ettei pitäis "olla liian nöyrä noille mustille lurjuksille," j.n.e.

"Ihmisiäpä he ovat yhtä hyvin kuin sinä ja minä eno kulta," lausui Emmerich hymyillen, "ja näethän, ett'eivät ole kiittämättömiä ystävydestäni."

Eteenpäin kulkiessaan kohtasivat he Nikolao voudin, joka nähtävästi vaaleni, kun Emmerich katsoi häntä terävästi silmiin. Nuorukainen tahtoi mennä sivutse häntä puhuttelematta; mutta vouti, nopeasti mieltänsä rohkaisten astui ilkeästi nauraen häntä vastaan ja kysyi herra Vanderstratenilta, oliko tuo nuori mies vastaiseksi saanut isännyyden kartanossa? Hämmästyneenä herra Vanderstraten nosti silmänsä, ja Nikolao kertoi nyt, miten Emmerich edellisenä iltana oli häntä estänyt velvollisuutensa täyttämässä. Huolettomasti hymyillen kuunteli Emmerich hänen kannettansa ja rupesi itseänsä puolustamaan vasta sitten, kun eno totisena kysyi, oliko voudin syyöksessä perää.

"On kaiketi," vastasi Emmerich, "ja mieltäni vaan pahoittaa, ett'en vielä kovemmin kurittanut tuota julmaa lurjusta. Herkules raukkaa piiskatessaan hän ei muistanut, että tämä jo oli kylliksi onneton palveluksessaan rusennetun kätensä tähden. Kiittäkää Jumalaa, herra," sanoi Emmerich vakaisella ja uhkaavalla silmäyksellä kääntyen voudin puoleen, "ett'en ole mitään puhunut ilkeästä teostanne. Vielä yksi sana, niin minä kerron enolleni seikkoja, joista teille saattaisi olla pahat seuraukset. Pois, katala, pois, ja kavahtakaa vasta olemasta niin julma. Tässä nyt olen ja, taivaan nimessä, minä tahdon valvoa oikeutta."

Vouti hämmästyi ja hiipi hiljaa pois. Mutta herra Vanderstraten virkkoi: "älä vaan, sisareni poika, pilaa meidän ja voudin väliä. Jos ei häntä piiskoinensa olisi, niin emme yhtäkään silmänräpäystä olisi hengestämme varmat. Hän teki kyllä väärin siinä, että Herkulesta nyt piiskasi, kun olisi voinut odottaa hänen parantumistansa; mutta sinulla, poika, ei ollut vähintäkään syytä sekaantua siihen, sillä sinuun asia ei ensinkään koskenut. Minä pidän sinusta paljon, sen vuoksi että olet rehellinen mies ja sisareni poika, vaan varo, ett'et jälleen menetä rakkauttani, sillä minä en siedä sellaisia vehkeitä."

"Minä kiitän paljon rakkaudestanne, jos se on ostettava konnan töillä," tiuskasi Emmerich. "Mieluummin tahdon paikalla lähteä takaisin Saksanmaalle, kuin kylmäkiskoisesti katsella julmuuksia, jotka saattavat vereni kuohumaan. Päättäkää pian, eno; yhtä vähän kuin te, ymmärrän minäkin leikintekoa semmoisissa asioissa, joita en voi vastata omantuntoni edessä."

Herra Vanderstratenin viha oli puhkeamaisillaan ja hän teki lujan päätöksen lähettää nuorukaisen takaisin sinne, mistä hän oli tullut. Vaan nähtyänsä nuorukaisen jalosta innosta säteilevät silmät, jotka niin elävästi muistuttivat häntä sisarestansa, haihtui syttymäisillään oleva vihansa, ja leppeämmin, kuin itse olisi suonutkaan, virkkoi hän: "No, no! älä ole niin tulinen, poikani, malta vaan, aikaa voittaen sinäkin tulet viisaaksi. Mielettömän teon vuoksi ei sisareni poikaa lähetetä pois meren yli. Tule Emmerich!"

Leppyneenä seurasi nuorukainen enoansa, joka kävi edellä, siksi että seisahtui aukealle paikalle, missä kehnosti rakennetuissa mökeissä, taikka oikeammin katosten alla, oli ladottuna suuria kasoja rautakaluja, isoja teloja, hammasrattaita, ruuveja, tankoja y.m.s.

"Tämä paikka maksaa minulle paljon rahaa," sanoi herra Vanderstraten huoaten ja katkerasti naurahtaen. "Tuossa on monta hollantilaista tukaattia, jotka ihan suotta olen heittänyt pois. Nämä läjät tässä, jotka nykyään suurilla kuljetuskustannuksilla tuotiin tänne Lüttichistä, ovat tehneet suuren loukon raha-arkkuuni."

"Ovatko koneet vajanaisia vai särkyneitäkö?" kysyi Emmerich, tarkastellen rautaläjiä, tutkivin silmin.

"Ei, poika, ne ovat kaikki eheät ja täydelliset, mutta ei kukaan ymmärrä noita ratas- ja tanko-koneita sovittaa yhteen," vastasi herra Vanderstraten ja lisäsi närkästyneenä: "minä olen luottanut teidän riivattujen koneseppienne kuvailuksiin, olen luullut voittavani isoja etuja noilla koneilla ja tuottanut niitä koko laivallisen. Kun nyt koneet tulivat, seisoi kuin narrit, koettelimme ja koettelimme emmekä tulleet mihinkään selkoon. Naapurit vielä päälle päätteeksi nauroivat tarpeettomille uutis-kapineilleni ja paitsi rahatappioitani tulin vielä pilkatuksi ja herjatuksi. Heittiö vieköön kaikki koneet!"

"Lopussa kiitos seisoo, eno," vastasi Emmerich ja tutkisteli tarkemmin kuin ennen pinottuja koneen-osia. "Se on vanha, hyvä sananlasku! hm! hm! Tämä on, kuten näkyy, leikkuukone -- nämä ovat sokerimyllyn osia, ainakin nuo vankat telat sitä todistavat -- tämä on noin kahdenkymmenen hevosen voimainen höyrykone -- no, eno, paljoko minulle annat, jos panen kaikki nuo koneet järjestykseen?"

"Et ole täysi-järkinen poika," sanoi herra Vanderstraten puoleksi nauraen, puoleksi suuttuneena. "Pilkkakirves, luuletkos täällä voivasi mielesi mukaan silmiämme lumota? Mene tiehesi, äläkä yhtään puutu noihin koneisiin. Toivon ruosteen pian niitä syövän ja sitten eivät enää silmiäni kiusaa."

"Minä en laske leikkiä, eno," sanoi Emmerich aivan totisena. "Vielä kerran kysyn sinulta, mitä annat minulle, jos parin kymmenen orjan avulla panen nuo koneet kuntoon neljässätoista päivässä? Minä vähän ymmärrän noita asioita, eno."

"Poika," huudahti herra Vanderstraten, levittäen silmänsä, "jos saat sen toimeen, niin totta todellakin, niin totta kuin minä elän, sinä saat puolen siitä tulosta, minkä nuo kalut tuottavat."

"Ei eno, niin paljoa minä en pyydä niin vähästä avusta," vastasi Emmerich nauraen. "Ehkä minä vaan pyydän, -- anna minulle tuo Herkules raukka, jota voutisi on niin pahoin pidellyt."

"Saat hänen, poika, ja lisäksi vielä tusinan mustia poikia!" huudahti herra Vanderstraten iloissaan. "Jos todellakin saat sen toimeen, niin saat nähdä, ett'ei enosi ole kiittämätön. Milloin tahdot ruveta työhön?"

"Huomeis-aamuna ani varhain," lausui Emmerich. "Tänään meidän ensin pitää määrätä, mihin paikkaan koneet ovat asetettavat, ja valita miehiä avukseni. Minä en tahdo muita kuin vahvoja, tukevia miehiä."

"Onpa sinulla suuri valitsemisen tila," vastasi herra Vanderstraten. "Ota niin monta, kuin tarvitset, ja jos tämä vaikea työ sinulle onnistuu, niin tänne tulosi tuskin on kullalla maksettava; mutta jos olet minua vietellyt ja narrina pitänyt, niin todella suutun kuin suutunkin."

"Olkaa huoletta, eno, jos ei vaan mitään puutu koneista, jota en nyt taida päättää, kun kaikki kappaleet ovat huiskin haiskin, niin minä vastaan asian menestymisestä. Mutta sinä et saa minua häiritä, vaan sinun pitää pysyä erillään eikä olla koko asiasta milläskään, siksi että sanon sinulle: jo on kalu kunnossa, kunnioitettava eno Vanderstraten."

Enolle tämä ehdotus ei näyttänyt aivan oikealta; hän ei luottanut sisarensa pojan taitavuuteen ja katseli häntä

epäillen, kahden vaiheilla. Vaan nuorukaisen rehellinen katsanto ja se varmuus, jolla hän oli arvannut eri kone-osain käytäntöä, saattoivat enon viimeinkin heittämään koneet nuorukaisen haltuun. "Tee, mitä tahdot ja taidat," sanoi hän, "neljäntoista päivän perästä puhutaan asiasta jälleen."

Emmerich kävi viipymättä työhön käsiksi. Enon käskystä annettiin pari tusinaa vahvimpia ja ketterimpiä neekereitä hänen käytettäväksensä, ja moneen päivään eno ei saanut häntä nähdäkään muuta kuin päivällisellä. Vaan sitä enemmän hän kuuli hänestä puhuttavan. Niillä paikoilla, missä koneet koottiin ja pantiin katoksen alle, kuului alinomaa vasaran kalsketta, työmiesten huutoja ja konesepän käskysanoja; savupiiput savusivat, hehkuivatpa ahjotkin, joissa rauta sulatettiin ja juotettiin, ja kaikki todisti kiihkeintä ja tulisinta uutteruutta. Emmerich näytti iloiselta, eno Vanderstraten hymyili itsekseen ja oli uteliaisuudesta menehtyä. Mutta Nikolao vouti kuljeskeli synkkämielisenä suutuksissaan ympäri eikä näyttänyt suuresti ihastuvan Emmerichin hankkeen menestymisestä.

Viimeinkin, ennen neljäntoista päivän kuluttua, tarttui Emmerich eräänä iltana enonsa käteen ja vei hänet mitään virkkaamatta siihen huoneeseen, mihin koneet olivat asetetut. Höyrypannut kiehuivat, mahtavat rattaat pyörivät sujuvasti ja helposti, suurta hälinää nostamatta; rattaiden hampaat kävivät toisiinsa, ja kaikki todisti, ett'ei sisarenpoika suinkaan luvannut liian paljon ruvetessaan asettamaan koneita kuntoon. Ihmetellen ja iloisella kummastuksella katseli herra Vanderstraten onnistunutta työtä. Höyrykone teki työtään voimalla ja aivan säännöllisesti sokerimyllyn telat rusensivat ruokoja ikäänkuin oljen korsia ja aivan yksinkertainen, vaan kuitenkin sukkela laitos suojeli orjia, jotka työnsivät ruokoja telojen väliin, musertamasta käsiänsä ja käsivarsiansa, niinkuin vast'ikään oli käynyt onnettoman Herkuleen ja ennenkin usein oli tapahtunut. Koneet toimittivatkin täydellisesti tehtävänsä, ja ilon innostuksessa huudahti herra Vanderstraten, sulkien sisarensa pojan syliinsä: "todellakin, nuorukainen, taitavuutesi säästää minulle vähintään viidenkymmenen orjan työn, jotka eivät olisi voineet niin paljon matkaan saattaa kuin nuo rautaiset venkaleet tuossa. Vaan miten sinä olet saanut kaikki niin pian toimeen?"

"Aivan helposti, vähällä miettimisellä, rakas eno," vastasi Emmerich. "En ole vallan tietämätön koneis-opin alkeissa; sillä toimituksista vapaana ollessani olen välistä sitäkin tiedettä tutkinut, ja niin olen tämän kaiken tuon ripeän väen avulla valmiiksi saanut. Ne olivat nöyrät ja kätevät, ja hyvä olisi, jos samat miehet pantaisiin koneen käyttäjiksikin. Kun ovat olleet avulliset sen kokoon panemisessa, niin ovat siihen jo vähän tutustuneet, ja minä itse tahdon sinun luvallasi pitää pääkomentoa, siksi että löydät toisen soveliaamman konemestarin."

"Toisesta ei puhuttakaan, Emmerich," huudahti herra Vanderstraten. "Jo minä sen näen, että sinä olet taitava poika, ja vanha enosi ei pettynyt, kun toivoi saavansa oivallisen apulaisen sinusta. Ja te mustat roistot" -- hän kääntyi mielihyvillensä neekerien puoleen, jotka syvällä kunnioittamisella seisoiivat hänen ympärillensä, "huomenna saatte pitää riemujuhlan, saatte tanssia ja hypellä mielenne mukaan. Menkää sitä toisillekin ilmoittamaan."

Mustat kasvot vetäytyivät hirveään irstastukseen, joka ilmaisi kaikkein heidän ilonsa, ja pojat riensivät pois tuulen nopeudella. Mutta eno Vanderstraten syleili sisarensa poikaa uudelleen ja sanoi: "sinä olet ansainnut minun luottamukseni, poika, ja tästälähin olet sinä oikea käteni, ja orjieni ja voutieni pitää totella sinua niinkuin minuakin."

Tähän Emmerich ei vastannut mitään; oli vaan iloinen sydämessään, ja päätti salaa itsekseen käyttää saavutetun valtansa, niin paljon kuin mahdollista oli, neekeri raukkain hyväksi, joiden surkea tila armottomain voutien vallassa herätti hänen sydämessään hartaimman sääliväisyyden.

VIIDES LUKU.

Vouti.

Sill'aikaa kuin Emmerich puuhasi koneitten asettamista ja järjestämistä, paranivat rääkätyn Herkuleen haavat, ja eräänä päivänä lankesi herra Vanderstratenin sisarenpojan jalkojen juureen nuori neekeri, jonka hän heti tunki hoidokkaaksensa ja jota hän sydämellisesti tervehti. Hän muisti myös, että eno oli lahjoittanut tämän orjan hänelle ja ilmoitti sen neekerille.

"Nouse ylös, Herkules," sanoi hän. "Tästä päivästä alkaen et sinä enää ole orja, vaan vapaa mies, ja semmoisen miehen tulee langeta polvillensa Jumalan, vaan ei vertaisensa eteen. Enoni lahjoitti sinun minulle ja minä lahjoitan sinulle vapauden."

Hämmästyks, ilo, epäily ja ihastus kuvautuivat neekerin mustissa kasvoissa, kun hän kuuli nämä valkoisen nuorukaisen sanat, jotka hänestä olivat ikään kuin ilosanoma taivaasta. Emmerichin täytyi vielä kertoa sanansa, ennenkuin Herkules niitä todellakin uskoi; sitten hän päästi raikkaan ilohuudon, heitti pois kädestään lapion, jolla hän vast'ikään oli tehnyt työtä, oikaisi itsensä, katsahti hehkuvin silmin ylös taivaasen ja huudahti syvällä heleällä äänellensä monta kertaa perätysten: "Herkules vapaa! Herkules vapaa mies! Herkules ei enää pelkää voudin piiskaa eikä hänen jyrkkää katsantoansa."

Sitten hän säihkyvillä silmillä katseli Emmerichiä, joka häntä hymyillen silmäili, ja heittäytyi uudelleen hänen jalkojensa juureen. "Herkules vapaa!" lausui hän. "Mutta Herkules kuitenkin nuoren herran orja. Herkules kuolee nuoren herran edestä eikä luovu hänestä koskaan."

"Mutta toden totta, Herkules, sitä ei sinun pidä tekemän," vastasi Emmerich. "Minä tahdon, että nyt nautit vapauttasi, etkä uudestaan rupee orjuuteen. Hyvä enoni antaa sinulle pienen maatilkun, rakenna siihen maja itselles ja elä omana herranasi."

Herkules pudisti päätänsä. "Ei mennä pois herrasta," sanoi hän levollisella, mutta järkähtämättömällä vakavuudella. "Ginga sanoo, vaarat uhkaavat nuorta herraa. Herkules häntä suojelee taikka kuolee. Herkules ei koskaan luovu hyvästä herrasta."

"Sinua lapsettaa, Herkules," sanoi Emmerich hymyillen. "Vaan jos välttämättä tahdot olla luonani, niin ole ystävänä eikä palvelijani. Sinulla on hyvä, jalo sydän ja sinä ansaitset hyvin rakkauttani. Tule syliini Herkules -- sillä jalkojeni juuressa et saa maata."

Herkules viivähteli, vaikka syvä liikutus ja hehkuva ihastus välähti hänen kosteista säihkyvistä silmistänsä. Mutta Emmerich halasi häntä ja painoi hänen sydämellisesti vasten rintaansa. Herkules vastasi ujustellen tähän rakkauden osoitukseen, astui sitten askeleen takaperin ja lausui, innosta vapisten: "Herkules herran ystävänä; onneton se, joka herran hätyyttää. Ei valkoinen, ei musta, ei kukaan tohdi tehdä mitään pahaa herralle ja sille, joka häntä rakastaa."

Näin sanottuaan katosi Herkules läheiseen lehdikköön, ja vähän kummastuneena katsahti Emmerich hänen jälkeensä. Neekerin lauseissa näkyi olevan joku syvempi merkitys; Emmerichin tätä mietiskellessä häiritsevi sotatorvien torahdus hänen mielleitensä. Hän riensi pois sitä suuntaa, josta raikkaat sävelet kaikuivat, ja näki pataljoonan Hollantilaisia sotamiehiä täysissä aseissa, jotka pysähtyivät hänen enonsa huoneen eteen ja asettuivat riviin. Herra Vanderstraten riensi upsieria vastaan, joka, valtakirja kädessään, tuli huoneen ovelle; hän tervehti häntä kohteliaasti ja antoi kohta käskyn tuottaa virvoituksia väsyneille, marssista ja päivän paahteesta uupuneille sotamiehille. Nikolao vouti tuli kohta saapuville, ja Emmerich, joka yhä edelleen katseli tätä miestä epäluulolla, siitä asti kuin hän töin tuskin oli välttänyt hänen myrkytetyn nuolensa, ei jättänyt huomaamatta, että tämä kohta joutui sangen hartaasen kanssapuheesen vasta tulleitten sotamiesten kanssa. Emmerich lähestyi heitä ja kuuli Nikolaon sanovan: "niin, niin, pojat, nyt on meillä enemmän tekemistä oma in orjaimme kuin Maron-neekerien kanssa, jotka tätä nykyä ovat aivan rauhallisina, niinkuin itse olen kuullut niiltä, jotka hyvin tietävät heidän piilopaikkojansa. Mutta meillä on nyt täällä eräs keltanokka tuolta vanhasta maasta, joka tyhmällä käytöksellään pian tekee nuo mustat roistot niin uppiniskaisiksi, että viimein nauravat meitä vasten silmiä eivätkä tottele käskyjämme. Sen saatte kyllä itse nähdä, jos kauvemmin tulette

täällä olemaan."

Samassa Emmerich astui esiin ja taputti aivan tyynesti voudin olkapäätä. Tämä kääntyi äkkiä ja säikähti kovin, kun huomasi nuoren herran, jota hän vast'ikään oli niin ilkeästi herjannut.

"Pitäkää kielenne kurissa, vouti Nikolao," sanoi Emmerich tyynesti, mutta sangen totisesti. "Tällä kertaa voin teidän julkeuttanne kärsiä, mutta toiste teillä siitä on paha tarjona."

Vouti pujahti pois ja Emmerich puhutteli sotamiehiä muutaman minuutin aikaa, antaen heille aivan toisellaisen ajatuksen itsestään, kuin kavala vouti oli koettanut heitä luuloitella.

Sotamiesten ulkona atrioidessa istuivat herra Vanderstraten, upsieri ja Emmerich sisällä, talon viileimmässä huoneessa, keskustellen Maron-neekereistä ja niistä vaaroista, joiden alaisina kasvumaat alinomaan olivat tämän hurjan joukon vuoksi. Emmerich mainitsi, mitä vouti tuolla ulkona oli siitä asiasta puhunut, ja herra Vanderstraten yhdistyi voudin lauseisin.

"Tosin kyllä," sanoi hän, "ei ole tätä nykyä mitään pelkäämistä noista vallattomista joukoista. Nikolao on itse vuoristossa liihennellyt ja käynyt kaikissa heidän lymypaikoissansa, vaan hän ei ole missään havainnut yleisen päälleryntäyksen hankkeita. Mutta kuitenkin, herra upsieri, on hyvä, että olette tänne saapuneet urhoollisten sotamiestenne kanssa, sillä työtä taidatte saada siinä, missä olette sitä vähimmin odottaneet. Nikolao on päässyt salakapinan jälille omain orjaimme joukossa; he pitävät öisin keskenänsä kokouksia, mutta ei meidän ole vielä onnistunut löytää heidän piilopaikkaansa. Mutta pian paha palkkansa periin ja minä toivon, että pääsemme piankin noitten petollisten roistojen jälille. Kokouspaikka on sitten piiritettävä, kapinaan yllyttäjät hirtetään, ja muut pannaan pariaksi viikoksi kahleisin vedelle ja leivälle, ja siten on halu uppinskaisuuteen muutamaksi vuodeksi hälvennyt."

Emmerich pudisti päätänsä näille sanoille ja vastasi arvelevaisesti: "älä menettele liian rivakasti, enoni. En luota tuohon kavalaan mieheen, Nikolaoon, enkä usko hänen puheestansa mitään, ennenkuin tulen omilla silmilläni vakuutetuksi hänen sanojensa totuudesta. Se mies ei tarkoita hyvää sinulle eikä orjille, ja minulle vähimmin, josta minulla on aivan varmat todistukset."

"Tuota sinä et ymmärrä, poika," vastasi herra Vanderstraten. "Koneitasi kyllä osaat käytellä, mutta neekerien kepposia ja konnankoukkuja arvaamaan, siihen tarvitaan kavalampia kettuja kuin sinä olet. Näen kyllä, ett'ei meillä kaikki ole aivan oikeassa; kokouksia pidetään, siitä olen vakuutettu, ja ett'ei tuo musta sukukunta semmoisilla salavehkeillä mitään hyvää tarkoita, sen jo lapsikin ymmärtää. Mutta kavaluus kavaluutta vastaan -- me tahdomme heitä kietoa ja pauloa, ennenkuin he sitä aavistavatkaan."

"Suora tie on paras, eno," sanoi Emmerich. "Miks' et kokoo neekereitä ympärillesi ja kysy heiltä suoraan, mitä he vehkeilevät noissa öisissä kokouksissa? Lupaa heille anteeksi antamus, ja sinä varmaankin saat tiedon kaikesta, vieläpä voitat heidän sydämensä."

Herra Vanderstraten nauroi ilkkuen.

"Kyllä näkyy," sanoi hän, "että sinä olet aivan vieras tässä maassa. Hyvyydellä et voita mitään tältä paatuneelta rodulta. Koeta itse, että kerrankin rupeisit heitä pelkäämään."

Närkästyneenä kavahti Emmerich ylös ja virkkoi suutuksissaan: "minä tahdon seurata teidän neuvoanne, eno herra, ja sitten saamme nähdä, kuka pääsee pitemmälle, tekö ankaruudella ja vääryydellä, vaiko minä hyvyydellä ja rehellisyydellä. Jumalan haltuun, eno."

Emmerich töytäsi ulos ja tapasi ovella, jota hän rivakasti aukasi, Nikolaon, jonka koko olento ja ällistynyt käytös silminnähävästi todistivat, että hän oli kuunnellut keskustelua kammarissa. Emmerich loi halveksivan

silmäyksen kavalasti ja häveliäästi naurahtavaan voutiin, sysäsi hänet syrjään ja meni hänen sivutsensa puutarhan kautta viljelysmaille. Täällä hän kysyi Herkulesta; vaan ei kukaan ollut häntä nähnyt ja mielipahoissaan palasi hän takaisin mennöksensä jälleen kammariinsa. Sisään astuessaan tapasi hän etsittävänsä puhdistamassa kiväärejä, pyssyjä ja pistoleja, joilla herra Vanderstraten oli koristanut sisarensa pojan huonetta. Hymyillen, rakkaudesta loistavin silmin katseli häntä Herkules, ja näytteli välkkyviä aseita, ikään kuin kysyäkseen, oliko hän hyvin tehtävänsä toimittanut.

"Olethan sangen taitava, Herkules," lausui Emmerich. "Ymmärrätkö yhtä hyvin ampumista kuu aseiden puhdistamista?"

"Lapsena Herkules tappoi leijonia ja leoparteja synnyinmaassansa," vastasi Herkules ylpeillen. "Nuoli varma kuolema pedoille ja pyssy parempi kuin nuoli. Herra Vanderstraten piti Herkulesta kiväärin puhdistajana, siksi kuin Herkules joutui sokerimyllyyn. Herkules ampui jaguarejakin tässä maassa. Välähdys -- paukaus -- kuolema!"

"Vai olet jo käynyt metsälläkin, Herkules," huusi Emmerich iloissaan. "Hyvä! Kauvan aikaa on jo mieleni tehnyt kuleksia erämaissa, ja parin päivän päästä menemme yhdessä metsästämään."

"Ja tapamme jaguareja, tapiireja, kaimaneja, kirjavia lintuja ja kaikki," huudahti Herkules. "Voi! sitä iloa, herra! ja pyydetään sitten vielä kavalaita, väijyviä kissoja."

"Mitä pyydetään?" kysyi Emmerich.

"Pahoja kissoja, piilokynsiä," vastasi Herkules. "Saamme nähdä kaikki. Herkules hyvin tietää kissojen lymypaikkoja, Ginga muori sanoo hänelle, milloin tulevat, mitä tekevät. Sitä hänen ei tarvitsisi. Herkules pitää silmänsä auki."

Turhaan Emmerich pyysi neekeriä selittämään arvoituksen, johon hän niin salamielisesti viittasi. Herkules ei antanut mitään selkoa, vastasi vaan: "saatte pian nähdä omin silminne!" Emmerich viimeinkin herkesi kiusaamasta neekeriä muistaessaan, minkätähden hän oikeastaan oli Herkulesta hakenut.

"Olkoon niin", lausui hän, "minä luotan sinuun ja odotan. Mutta luota sinäkin minuun, Herkules. Minä tiedän, että veljesi öisin pitävät salaisia kokouksia, etkä sinäkään ole niistä poissa. Kerro nyt minulle, mitä salaisia asioita niissä keskustellette."

Hämmästyneenä Herkules loi silmänsä maahan ja viivytteli vastausta.

"Neekeri raukat eivät tee mitään pahaa," sanoi hän viimeinkin.

"Siitä olenkin vakuutettu ja uskon sanojas," vastasi Emmerich. "Mutta enoni pitää sitä pahana ja minä luulisin olevan teille parasta, että suoraan sanoisimme hänelle totuuden."

"Herkules ei tohdi puhua," vastasi neekeri ja katseli luottamuksella Emmerichiä silmiin. "Herra Vanderstraten ei paha, mutta vouti sangen paha ja vuodattaa myrkkyä herran korviin. Jos hän saapi tietää, mitä neekeri raukat tekevät, niin paha heidät perii. Piiskaa saavat ja kahleita ja kenties surmansakin. Herkuleen täytyy olla vaiti."

"Vaana minua, ystävätäsi, sinun ei toki tarvitse pelätä," sanoi Emmerich nuhdellen. "Luuletko minun voivan pettää sinua ja veljiäsi, Herkules? Ei, suojella teitä minä tahdon ja mieluummin kuolla kuin sallia, että hiuskarvakaan teiltä notkistetaan, jos olette syyttömät. Minuun, Herkules, ystävääsi, voit toki luottaa." Neekeri taisteli itsensä kanssa. Näkyi aivan selvästi, että hän mielellään olisi puhunut, vaan epäilemättä joku vala taikka muu tärkeä seikka satoi hänen kielensä. "Herra saa tietää kaikki," sanoi hän viimeinkin, "mutta ei

tällä kertaa. Herkules kysyy ensin ja tulee sitten takaisin. Herra aivan hyvä -- pitää kuulla ja itse nähdä."

Hän juoksi nopeasti ulos, ja Emmerich odotti vähintäänkin tunnin aikaa hänen takaisin tuloansa. Vihdoin hän palasi hengästyneenä ja hiessä, mutta säihkyvillä silmillä.

"Nyt Herkules tohtii puhua," huudahti hän. "Sanoi hyvälle isälle kaikki ja sai luvan ilmoittaa nuorelle herralle, jos valalla lupaa olla vaiti."

"Sen lupaan," vastasi Emmerich ja antoi neekerille sanansa ja kätensä. Herkules käski hänen nyt sydän-yön aikana olla valmiina, jolloin hän tulisi nuorta herraansa noutamaan, että tämä omin silmin tulisi vakuutetuksi siitä, ettei neekereillä ensinkään ollut pahoja aikomuksia herrojansa ja isäntiänsä vastaan.

Herkuleen mentyä jäi Emmerich yksin kammariinsa saadaksensa täällä häiritsemättä vartoa määrättyä hetkeä. Mutta hämärän tultua lähetti herra Vanderstraten sanan sisarensa pojalle, että tämä tulisi viettämään iltaa juttelemalla hänen ja vieraan upsierin kanssa. Vastahakoisesti Emmerich totteli kutsumusta, ja aikoikin jo ovelta kääntyä takaisin, kun hän paitsi upsieria havaitsi Nikolao voudin enonsa seurassa. Vaan herra Vanderstraten ei laskenut häntä pois, ja hänen täytyi istuutua pöydän ääreen, vaikka se oli hänelle hyvin vastenmielistä.

Näytti melkein siltä, kuin herra Vanderstraten tahallaan olisi asettanut voudin ja veljensä pojan yhteen, vaikuttaaksensa sovintoa taikka ainakin lähenemistä heidän välillensä. Vaan jos tämä todellakin oli hänen aikomuksensa, niin se raukesi aivan turhiin Emmerichin kautta, joka oli varsin vähän tottunut teeskentelemiseen eikä millään muotoa voinut pakoittaa itseänsä olemaan ystävällinen miehelle, joka -- kuten Emmerich ainakin varmaan luuli -- vähän aikaa sitten oli väijynyt hänen henkeänsä, ja luultavasti kätki koston ja vihan tunteita imartelevalle ulkomuodon alla. Tylysti vastusti hän kaikkea lähenemistä voudin puolelta, huolimatta herra Vanderstratenin suuttumusta osoittavista liikenteistä ja silmän-iskuista. Vouti jätti hänen viimeinkin rauhaan, mutta kertoi häntä harmittaaksensa monta juttua mustain kavaluudesta ja ilkeydestä, joita herra Vanderstraten ja upsieri näkyivät mielihyvällä kuuntelevan, vaikka ne täyttivät Emmerichin sydämen kauhistuksella ja inholla. Hän koetti pitää paneteltujen neekeri raukkojen puolta, vaan hänen väitteensä kumottiin, ja sitten hän istui hiljaa itsekseen, omiin ajatuksiinsa vaipuneena, toisten keskusteluihin sekaantumatta.

Viimeinkin, puoli tuntia sydän-yön jälkeen, hän nousi ylös ja meni pois. Tuskin hän oli lähtenyt, niin nousi Nikolaokin, hiipi ulos ja kiipesi puuhun, jonka oksilta hän mukavasti taisi katsella Emmerichin kammariin. Nuorukainen oli sytyttänyt lampun ja istui täysissä vaatteissa tuolilla.

"Pian hän tulee," mutisi vouti itsekseen. "Vihdoin viimeinkin olen saava tiedon heidän piilopaikoistansa, ja kun ensin olen nuot mustat roistot kukistanut, niin tulee sinunkin vuorosi, hävytön poika nulikka! Vouti Nikolao ei milloinkaan unohda sitä, että löit häntä orjain läsnä ollessa, eikä lepää, ennenkuin hän on sen sinulle kostanut."

Noin neljänneksen tunnin perästä kuului kepeitä askeleita, ja täysikuun valossa, joka vast'ikään kirkkaana nousi vuoriston takaa, tunsu Nikolao nuoren neekerin, joka tuli Emmerichiä noutamaan mustain kokoukseen. Varovasti hän katseli ympärillensä joka haaralle, vaan ei havainnut voutia, joka istui kyyryllänsä puun tuuheain lehvien peitossa ja itsekseen nauraa virnoitteli turvallisessa piilopaikassaan.

"Niin, niin, muljottele sinä vaan mustilla silmilläsi, koira," mutisi hän aivan hiljaa itsekseen. "Pääsithän kerta minun kynsistäni, mutta toisen kerran pidän minä sinut paremmin kiinni. Hyvähän toki, että kuuntelin teidän puhettanne silloin, kuin ette voineet aavistaakaan valppaan vihollisenne seisovan kintuillanne."

Yötuulen hiljainen humina esti Herkuleen kuulemasta näitä sanoja ja risausta varovasti erilleen taivutetuista oksista, joiden takana Nikolao kuunnellen väijyi. Hän otti pienen kiven, viskasi sen Emmerichin ikkunaan ja

kuiskasi hiljaa nuorukaiselle, joka samassa tuli ikkunalle, että hän seuraisi häntä, kun oli aika jo käsissä. Emmerich keikahti sukkelasti ulos ikkunasta ja seiso i yhdellä hyppäyksellä mustaihoisen toverinsa vieressä, jonka rinnalla hän riensi pois nopeilla, mutta varovaisilla askeleilla. Tuskin olivat molemmat kadonneet lähimmäisen pisankipensaan taakse, niin Nikolao kiipesi alas puusta, seurasi heitä vähän matkan päässä, varovasti piiloitellen pensasten takana. Hän näki heidän hyppäävän paalu-aitauksen yli, joka ympäröitsi koko kunnaan, ja viimein menevän erääsen isoon neekeri-mökkiin. Nelin kontin läheni hän mökkiä, etsien jotain rakoa, joka sallisi hänen silmäillä majan sisustaa. Vaan kun hän ei semmoista löytänyt, painoi hän korvansa ohukaista, bambuseipäistä kyhättyä seinää vasten. Hän kuuli kumajavan sorinan ikään kuin useista ihmis-äänistä. Noin viiden minuutin aikaa kuunneltuansa konttasi hän majojen taikka hajalla seisovien puitten varjossa paalutukseen päin, aukaisi siinä erään portin ja naurahteli ilkeästi itsekseen.

"Viimeinkin vangitut," mutisi hän. "Välistä sattumus auttaa enemmän kuin viisau. Kukapa olisi luullut heidän kokoutuvan omiin majoihinsa? Minun heitä metsissä etsiessäni, seisoivat nuot konnat aivan silmiemme edessä ja nauroivat petettyä voutia, joka oli väärillä jälillä. Mutta lopussa kiitos seiso, ja kaikki turhaan valvotut yöni tulevat palkituiksi, kun saan käsiini tuon tokinaisen nuorukaisen joukkoineen. Jos oikein tunnen herra Vanderstratenin, niin hän lähettää hänet ensimmäisessä laivassa takaisin vanhaan maahan."

Näin itsekseen puhuen riensi Nikolao huoneesen päin, aukasi lukottoman oven ja astui parin silmänräpäyksen perästä siihen kammariin, missä herra Vanderstraten Hollantilaisen upsierin kanssa yhä vielä istui viinipullon ääressä ja hartaalla mielihyvällä haasteli kotimaastansa ja kauniin Amsterdamin kaupungin ihmeistä, jossa hän oli ensi kerran päivän valoa nähnyt ja onnellisen nuoruutensa ensimmäiset vuodet elänyt.

Vouti teki kohta lopun tästä ystävällisestä keskustelusta. Ensimmäisistä sanoista, joita hän puhui, kavahti herra Vanderstraten ylös nojatuoliltaan ja katsoa tuijotti hämmästyneenä milloin orjavoutiin, milloin upsieriin. "Onko se totta, Nikolao?" kysyi hän vihdoin.

"Niin totta kuin tässä seison," vastasi vouti. "Niin, hyvä herra, nuo heittiöt ovat kaikki koossa, eikä nyt tarvita muuta kuin käsky sotamiehille, niin voimme kerrassaan valloittaa ja kukistaa kavaltaajien pesäpaikan."

"Herätä sisareni poika, Nikolao!" käski herra Vanderstraten, "ja, herra upsieri, pitääkäämme kiirettä, ryhtykäämme heti tarpeellisiin varokeinoihin."

Upsieri riensi kohta pois miehiänsä herättämään ja heitä kokoomaan huoneen edustalle; -- mutta Nikolao ei hievahtanut paikaltansa, vaan sanoi, kohottaen olkapäitäänsä ja kavalasti naurahtaen: "herra Emmerich oli kovin väsyksissä ja panisi ehkä pahaksensa, jos häntä kesken unta häiritsisin."

"Oikeassapa lienet," sanoi herra Vanderstraten. "Nukkukoon rauhassa -- hän kaiketi taas rupeisi pitämään noitten lurjusten puolta. Olkoon niin, kylläpä hän huomeis-aamuna sitä kovemmin hämmästy. Kerran viimeinkin hän on ymmärtävä, ettei noihin mustiin heittiöihin ole luottamista."

Muutaman minuutin perästä oli sotamies-joukko kokoutunut huoneen eteen ja lähti marssimaan riento-askeleilla sen majan luokse, jossa Nikolao oli neekeriä vakoillut; upsieri, herra Vanderstraten ja vouti olivat etunenässä. Tuokiossa mökki oli piiritetty niin, ettei yksikään ihminen olisi voinut päästä sieltä pakoon, jos ei ihmeen kautta olisi saanut siipiä, ja tuskin salatulla voittoriemulla Nikolao vouti kolkutti ovea.

"Ovi auki! Ovi auki!" huusi hän, "jos yhtäkään minuuttia viivähdätte, niin mökki poltetaan teidän päällemme."

"Eikö mitä!" vastasi heleä ääni, jonka herra Vanderstraten kummakseen tuns i sisarensa pojan, Emmerichin, ääneksi. "Jolla on tänne asiata, astukoon Jumalan nimeen sisään, mutta tulesta pyydämme päästä vapaaksi."

Paha aavistus iski voudin sydämeen ikäänkuin salama. Rivakasti hän veti huonosti suljetun oven auki, astui upsierin ja herra Vanderstratenin kanssa sisään eikä havainnut ketään, paitsi Emmerichiä ja Herkulesta, jotka

ystävällisesti istuivat vieretysten järkeän pöydän ääressä ja huolettomasti katselivat sisään tulleita.

"Petosta!" kiljasi vouti ja puri hampaitansa. "Koko hökkeli oli roistoja täynnä, ja nyt ei siinä ole niitä enää kuin kaksi."

Tuskin hän oli tämän sanonut, niin nyrkin isku vihastuneelta Emmerichiltä kaatoi hänet maahan. "Katala," huusi nuorukainen, "kuinka sinä julkeat herjata herrasi verta hänen sisarensa pojassa, kun kutsut minua roistoksi? Ulos kavala, petollinen konna, ennenkuin joudun vihan vimmaan."

Vouti kavahti pystyyn, iski vihaisen silmäyksen Emmerichille, mutta ei kuitenkaan tohtinut ruveta vastarintaan, vaan pujahti, voimattomasta vihasta vapisten, ulos ovesta. Eno Vanderstraten pudisti päätänsä eikä näyttänyt täydellisesti hyväksyvän sisarensa pojan ripeätä käytöstä, vaikka voudin solvaus kyllä hänenkin mielestään oli ylen sopimaton. "Poika, poika!" sanoi hän, "hurjalla kiihauksella saatat vielä Nikolaon muuttamaan pois palveluksestani ja hakemaan itsellensä toisen isännän. Mistäpä sitten hankit minulle yhtä uskollisen orjavoudin?"

"Sepä, eno Vanderstraten, olisi pikemmin voitoksi kuin vahingoksi luettava, jos tuo konnankoukkuinen Nikolao joutuisi pois täältä, ja minä luulen ansaitsevani teidän erityistä kiittolisuuttanne sillä, että olen asian siksi saattanut. Vouti on aika lurjus, eno Vanderstraten."

"Ankara orjille, mutta herrallensa uskollinen, ja se on tärkeämpää, kuin sinä nykyisellä kannallasi voit aavistaakaan. Epäilemättä hän on nähnyt aivan oikein, kuu luuli tämän majan kapinallisten vehkeiden pesäpaikaksi, ja minulle olisi sangen mieluista, jos voisit tyydyttävästi selittää saapuvilla oloasi täällä sydän-yönä, kun kaikki luulivat sinun jo makaavan unen helmoissa."

"Liikoja selityksiä täällä ei tarvittane," vastasi Emmerich uljaasti. "Olen tullut tänne saadakseni selkoa tästä kokouksesta, joka kyllä on pidetty, mutta ei suinkaan tarkoittanut kapinan nostoa, vaan ihan toista, joka ei ole sinulle vahingollista."

Uhkaavainen puna lensi herra Vanderstratenin otsalle ja hän loi Emmerichiin synkeän silmäyksen.

"Toivon, ett'et salaa, mitä täällä on tapahtunut ja mitä on puhuttu," sanoi hän vakavasti.

"Ei, eno kulta, sinä saat tietää kaikki," vastasi Emmerich hymyillen. "Muutamia minuuttia sitten puhuttiin täällä tekstistä: 'sinun pitää rakastaman lähimmäistäsi niin kuin itseäsi' ja sitten: 'antakaat keisarille, jotka keisarin ovat,' ja keisarilla tällä kertaa tarkoitettiin kunnioitettavaa enoani, vaikk'ei vielä keisarillisen arvon paino sinun hartioitasi rasita. Sanalla sanottu, eno, tähän huoneeseen oli kokoutunut joukko kristityitä neekereitä, jotka totisella hartaudella ja puhtaalla hurskaudella kuuntelivat pappinsa sanoja ja opetuksia, kunnes vakoileva Nikolao hajoitti tuon hurskaan joukon. Vaikka hän kyllä on viekas, tuli hän kuitenkin viekkauksella voitetuksi, eikä hän, etkä sinä olisi saaneet asiasta mitään selkoa, jos en minä tahallani olisi totuutta ilmi saattanut."

Herra Vanderstraten kuunteli avosuvin sisarensa pojan yksinkertaista selitystä. Hämmästyksensä oli niin suuri, että vielä Emmerichin vaiettuakin monta minuuttia kului, ennenkuin hän sen verran tointui, että jälleen osasi puhua. Mutta sitte hän puhkesi sanoihin ja huusi kiivaasti: "poika, sitä en olisi luullut, että olisit ruvennut meidän vihollistemme liittoon. Mutta lempeyteni ja pehmeuteni onkin jo äärillänsä. Nimitä minulle ne vintiöt, jotka vasten minun käskyäni olivat tässä kokouksessa saapuvilla, niin vielä tämän kerran annan sinulle anteeksi. Muuten sinä jo tänä yönä panet kapineesi kokoon ja palaat Eurooppaan takaisin. Minä en laske leikkiä, poika, varo siis itseäsi."

Emmerich pudisti ruskeita kiharoitansa ja katseli enoansa suoraan ja luottavaisesti silmiin. "Rakas enoni," sanoi hän sitten levollisena, "jos pyyntöäsi noudattaisin, niin konnamainen voutisi olisi aivan oikeassa, ja

minä olisin todellakin roisto, joksi hän minua haukkui. Mutta sitä minä en voi tehdä. Mitä täällä puhuttiin ja aiottiin puhua, sitä mielelläni sanon, mutta en enempääkään."

"Saat sitten lähteä matkoihisi," päätti herra Vanderstraten. "Joka rupee yksiin tuumiin vihollisteni kanssa, ei ole enää omana poikanani pidettävä."

"Lähden kuin lähdenkin, eno," vastasi Emmerich huolettomasti ja nousi paikaltaan. "Vaan älä unohda, mitä sanon sinulle jäähyväisiksi: parhaimmat ystäväsi ja uskollisimmat liittolaisesi ovat nuot mustat kristitty-raukat, joita sinä vainoot. Pahin vihollisesi on vouti Nikolao, jolle annat luottamuksesi. Sinä elätät käärmeen povessasi, ja ennenkuin aavistatkaan, niin tunnet sen myrkyllisen piston sydämessäsi. Hyvästi, eno, -- ja sinä Herkules, seuraa minua."

Emmerich lähestyi ovea, kumarsi vielä kerta hellästi ja ystävällisesti herra Vanderstratenille, ja oli juuri lähtemäisillään ulos yön selkään, mutta samassa suku-rakkaus sai vallan enon sydämessä. Hänen täytyi kunnioittaa sisarensa pojan lujaa, mutta kuitenkin nöyrää mieltä. "Poika," huudahti hän, "jää tänne! et saa suuttua yhteen jyrkkään sanaan enoltasi."

Emmerich katsoi hymyillen taaksensa.

"Niin, hyvä eno," sanoi hän, "mielelläni jään tänne -- mutta enpä rupee noiden vainottujen ihmisraukkojen pettäjäksi, jotka luottamuksella ovat ottaneet minun keskuuteensa."

"Pidä sitten salaisuutesi itse," sanoi herra Vanderstraten vähän suuttuneena. "Tule tänne, ja jos tekee mielesi juonitella vanhaa enoasi vastaan -- niin tee se Jumalan nimeen."

Emmerich heittäytyi vanhuksen avoimeen syliin ja suuteli häntä hellästi.

"Ei!" huudahti hän. "Juonista ei puhettakaan, vaan minä tahdon näyttää sinulle toteen, että kristityt orjat ovat uskollisimmat liittolaisesi, ja sitten -- minä näen sitä edeltäpäin mielessäni -- sitten sinä itse vielä hankit papin opettamaan noita oppimattomia ihmisraukkoja tuntemaan Jumalaa ja kristin-opin sääntöjä. Nuku rauhassa, eno, sillä tietämättäsi uskolliset sydämet ovat ympärilläsi ja siitä sinun ei ole kiittäminen voutisi ankaruutta, vaan oman sydämesi, useinkin harhateille eksytettyä hyvyttä."

"Mene tiehesi, poika, imarteluinesi," sanoi herra Vanderstraten, puoleksi suuttuneena, puoleksi liikuttuna. "Orjille ei kelpaa muu kuin kovuus ja varovaisuus ja ehkäpä sinä pikemmin käännyt minun mielipiteeseni kuin minä sinun. Siitä olen vakuutettu ja muuten luotan rakkauteesi minua kohtaan ja rehellisyyteesi. Vaikka en voi suostua sinun tuumiisi, on se kuitenkin minulle mieleen, ett'et ole noita hirtehisää pettänyt. Joka niin uskollisesti pitää orjalle annetun sanansa, ei suinkaan ole pettävä ja kavaltava lähimmäistä sukulaistansa."

"Se sana tuli sydämestä!" huudahti Emmerich iloissaan ja painoi herra Vanderstratenin kättä voimakkaasti vasten rintaansa. "Ennemmin tai myöhemmin tulet sinä myös sanomaan: 'Joka niin uskollisesti seuraa Jumalan käskyjä, ei suinkaan voi pettää herraansa ja hallitsijaansa.' Minä jo edeltäpäin iloitsen siitä lauseesta."

"Älä iloitse liian aikaisin," virkkoi herra Vanderstraten. "Sinun kanssasi kyllä olen tehnyt rauhan, mutta siihen rauhan liittoon eivät nuo salakristityt kuulu. Varokoot vaan itseänsä. Jos saan heidät käsiini, niin on paha tarjona heille ja heidän papillensa. Sano se noille roistoille."

Näin sanoen herra Vanderstraten astui ulos ja upsieri, joka hämmästyksellä oli nähnyt koko tämän tapauksen, seurasi häntä. Mutta Emmerich virkkoi Herkuleelle: "älä pelkää mitään veljiesi puolesta. Olethan nähnyt, että enoni sydän on parempi kuin hänen sanansa. Pysykäätkä uskossa niin saatte kyllä voiton juonikkaasta ilkeydestä."

Näin sanottuansa Emmerich puristi nuoren mustan ystävänsä kättä ja riensi enonsa perään, levätäksensä lopun yötä rauhallisessa unessa. Nikolao vouti, joka seisoi mökin vieressä, pensaan takana piilossa, katseli häntä kavalasti ja mutisi julmistuneena: "Maksakoon vaikka henkeni, niin minä en lepää, ennenkuin olen täyttänyt kostoni tuolle poika nulikalle."

KUUDES LUKU.

Metsästys-seikka.

Nikolao vouti käytti kaikellaista tarkkuutta ja viekkautta vielä kerran päästäksensä mustain kristittyjen kokousten jälille. Hän tosin ei olisi voinut näitten kanssa tuhota sitä, jota hän kuolemakseen vihasi, nuorta ystäväämme Emmerichia, vaan kuitenkin hän tiesi tuottavansa hänen sydämelleen syvän, polttavan haavan, jos hänen onnistuisi jättää vainotut neekerit herra Vanderstratenin käteen rangaistaviksi. Olipa muitakin syitä, joiden vuoksi hän toivoi mustain kristittyjen karkoittamista, sillä Herkuleessa hänellä oli esimerkki, millä hartaalla rakkaudella he olivat nuoreen Emmerich herraan kiintyneet. Heidän suojellessa nuorukaista Nikolao tuskin saattoi toivoa voivansa täyttää kostonsa. Emmerichkin oli varoillansa, eikä vouldille enää koskaan onnistunut tehdä hänelle semmoista kolttosta kuin sinä iltana, jolloin myrkytetty nuoli sujahti palmupuuhun, ihan hänen päänsä ohitse. Sitä julmemmaksi yltyi kostonhimo päivä päivältä vouldin sydämessä, sillä hän vihasi nuorukaista sen vuoksi, että tämä oli hyvä ja jalo, sen vuoksi että luuli Emmerichin itseänsä loukanneen ja sen vuoksi että hän todenmukaisesti viimeinkin tulisi huomaamaan monta seikkaa, joita vouti aina oli koettanut pitää syvimmissä salaisuudessa. Emmerichillä oli terävä silmä; hän tarkasteli voutia alinomaa. Paljon vääryyttä hän näki, paljon hän aavisti. Mutta todistuksia puuttui; sillä Nikolao menetteli niin viisaasti, että aina oli valmis itseänsä puolustamaan. Vaan hän huomasi myös, että Emmerichin silmä häntä tarkasteli, ja tämä seikka ei suinkaan vaikuttanut vihan, julmuuden ja kostonhimon muuttumista lempeämmiksi tunteiksi. Ilkeä ihminen vihaa aina hyvää, vihaa häntä kuolemakseen, jos täytyykin häntä pelätä. Muutamat viikot olivat rauhallisesti kuluneet tuon viimeisen metelin perästä. Maron-neekereistä ei enää kuulunut mitään, siitä asti kuin Hollantilaiset sotamiehet olivat ottaneet kortteerinsa kartanossa, ja itse Herkuleskin arveli, ettei juuri tätä nykyä ollut mitään heistä pelättävää. Sentähden hän heti oli valmis seuraamaan Emmerichia metsästys-retkelle vuoristoon, johon tämä eräänä päivänä häntä kutsui. Molemmat nuorukaiset puhdistivat kiväärinsä, valoivat kuulia ja täyttivät ruutisarvensa reunaan asti ruudilla. Kiväärin valitsemisesta he joutuivat ystävälliseen riitaan, sillä Emmerich väitti erään kaksi-piippuisen, kauniisti kirjatun, kullalla silatun pyssyn enonsa parhaimmaksi pyssyksi.

"Ei paras, jos kohta kauniin," sanoi Herkules ja tarjosi Emmerichille erään sangen halvannäköisen, kaksi-piippuisen pyssyn. "Ottaa tämä, Herkules koettaa sitä ja tietää, että se tuottaa varman kuoleman sadan askeleen päästä. Ampui myös kuulia ja karkeitä haulia -- aivan hyvä kivääri tämä."

Riitaa ratkaistaksensa menivät molemmat nuorukaiset ulos ja ampuivat kokospähkinään. Komealla kiväärillensä Emmerich ampui syrjään, mutta Herkuleen pyssyn ensimmäisellä laukauksella putosi pähkinä maahan.

"Se oli minun taitamattomuuteni eikä pyssyn kehnous," sanoi Emmerich vähän suuttuneena.

"Herra tähtää hyvin ja ampuu hyvin," vastasi Herkules. "Puussa vielä monta pähkinää, ampukaa tällä pyssyllä."

Emmerich otti ladatun pyssyn, tähtäsi, ampui ja hedelmä putosi alas.

"Jos olis jaguari ollut, olisi se maahan keikahtanut," riemuitsi Herkules, "ampuu vielä, herra -- se on hyvä huvitus."

Emmerich ampui, sill'aikaa kuin Herkules latasi, ja pian tuli edellinen siitä vakuutetuksi, ettei musta toverinsa suotta kiittänyt halvannäköistä kaksi-piippuista pyssyä. Hän sanoi päättäneensä käyttää sitä huomeispäivän metsästyksessä, ja aikoi juuri lähteä takaisin huoneeseen, kun vanha neekeri akka Ginga tulla kompuroi hänen tykönsä ja kysyi uteliaasti: "miksi herra ampuu? Ginga tahtoo mielellään sitä tietää."

"Olemme vaan kiväärejä koettaneet," vastasi Emmerich ystävällisesti, sillä hän kohteli aina lempeydellä halvimpiakin orjia. "Mutta huomenna, muoriseni, ajamme jaguarin ulos piilopaikastaan ja ammunne samassa kirjavia papukaijojakin. Herkules tulee mukaan."

"Hyvä herra ei mene vuoristoon," vastasi vanhus arvelevaisesti pudistaen päätänsä. "Nyt ei hyvä ampua ja metsästää."

Herkules oli kuunnellut Gingan puhetta ja virkkoi nyt hänelle kiivaasti pari sanaa neekerien kielellä, jota Emmerich ei ymmärtänyt. Eukko vastasi samalla kielellä ja Herkules näytti hyvin miettiväiseltä.

"Hyvä herra ei mene vielä," lausui hän Emmerichille; "odottaa vielä pari viikkoa."

"Mutta mitä varten?" kysyi valkea nuorukainen. "Pelkäätkö vaaroja?"

"Maron-neekerit kuleksivat vuoristossa," vastasi Herkules. "Eivät tunne herraa, ja hätyyttävät kaikkia valkoisia, joita näkevät. Eivät tiedä, että herra hyvä neekereille; sen vuoksi kenties ampuvat väijyksistä myrkkynuolilla, ennenkuin Herkules näkee; sitten vallan paha."

Emmerich oli jo kauvan aikaa iloinnut metsästysretkestä ja näkyi hyvin vastahakoisesti luopuvan päätöksestään. Ei hän kuitenkaan tahtonut tahallaan panna henkeänsä alttiiksi ja päätti vihdoin totella neekerin varoituksia, koska tämä arvattavasti tunsu vaarat paremmin kuin hän itse. Mutta sitten johtui hänelle mieleen, että sopisi ottaa mukaansa koirat, jotka hyvillä haistimillaan kaukaa vainuisivat pensastossa piileviä vihollisia, ja tämän tuuman hän ilmoitti Herkuleelle.

"Käypi ehkä laatuun," arveli tämä, "vaan onpa siinä varoja sittenkin."

"Mutta Jumala on myös läsnä, meitä suojelemassa," arveli Emmerich. "Ole valmiina vaan, huomenna ani varhain lähemme matkalle."

Ginga yhä arvelevaisesti pudisti päätänsä. Kävi sitten taskuhunsa ja otti siitä pienen taulun, johon muutamia eläinten kuvia oli kömpelösti piirretty. Hän tarjosi sen Emmerichille, lausuen: "herra aivan hyvä neekeri raukoille ja neekeri raukat myös hyvät herralle. Ottaa tämän. Jos tulee hätään Maron-neekerein käsissä, niin näyttää tämän taulun. Maron-neekerit näkevät, että herra on vanhan Gingan suojassa. Pelkäävät kovin Gingan taikakaluja, eivätkä tee herralle mitään."

Emmerich otti taulun, vaikk'ei hän luullut siitä olevan mitään apua vaaroissa, sillä hän ei uskonut vanhalla kerjäläis-akalla olevan niin suurta valtaa hurjistuneitten maanmiestensä yli. Herkules näytti sangen iloiselta eikä enää silmänräpäystäkään epäillyt, seuraisiko valkoista ystävänsä vuoriston rotkoihin ja laaksoihin.

"Nyt olemme hyvässä turvassa," sanoi hän. "Ginga pitää paljon nuoresta herrasta, kun antaa hänelle taikakalun."

Mitään enempää vastaamatta nykähytti vanha neekeri-akka päätänsä molemmille nuorukaisille ja kompuroi pois kainalosauvansa nojassa. Herkules katseli häntä, milt'ei pelolla ja kunnioituksella; mutta Emmerich silmäili taikakalua epäilevällä hymyilyllä.

"Suokoon meille suojelusta taikka ei," lausui hän, pistäen taulun taskuunsa, "niin kalu otetaan mukaan, jos ei

muunkaan vuoksi kuin kiitollisuuden osoitteeksi vanhalle Gingalle."

"Taikakalu varjelee teitä," sanoi Herkules luottamuksella ja vakavuudella. "Ginga on sangen mahtava. Jos eivät tottele hänen taikakaluansa, niin suuri onnettomuus hohtaa Maron-neekereitä. Taikakalun kautta herra on yhtä hyvässä turvassa kuin omassa huoneessaan."

Emmerich oli usein kuullut mainittavan, että neekerien joukossa olisi noita-akkoja, jotka luultiin tietävän ylen-luonnollisia taikakeinoja. Tähän asti hän aina oli pitänyt näitä kertomuksia joutavina lasten loruina; mutta nyt johtui hänen mieleensä, että vanha Ginga saattaisi olla tuommoinen loihtija, ja vaikka hän vieläkin epäili hänen ylen-luonnollista voimaansa, alkoi hän kuitenkin katsella taikakalua suuremmalla luottamuksella. Oliko Ginga petturi taikka ei -- se ainakin oli varma, että hän pidettiin suurella kunnialla heimolaistensa kesken, ja että hänen tarkoituksensa nähtävästi oli käyttää tätä kunniaa Emmerichin hyödyksi.

"Tämä kunnan vanhus tarkoittaa hyvää," lausui hän, "ja olkoon hänen taulunsa meille hyödyksi taikka ei tahdon kuitenkin kummassakin tapauksessa osoittaa kiitollisuuttani sillä, että uskon sen suojelevaa voimaa, siksi kuin vastakohta huomataan. Tule pois, Herkules."

Molemmat nuorukaiset palasivat kartanoon, jossa Emmerich enollensa ilmoitti aikovansa huomenna lähteä metsästykselle vuoristoon.

"Mene Jumalan nimeen," sanoi herra Vanderstraten. "Vaikka Nikolaokin on pyytänyt ja saanut virkaluvan huomeispäiväksi, käydäkseen sukulaistensa luona Paramaribossa, en tahdo kuitenkaan estää sinua huvittelemasta. Mutta älä ole liian kauvan poissa. Hollantilainen sotaväki myöskin luopuu meistä huomen-aamuna, ja ikävähän minun on olla koko ilta yksinäni."

"Vai lähteekö vouti ja sotamiehet pois?" sanoi Emmerich, joka aina oli varoillaan Nikolaoa kohtaan, ja nyt tunsu epäluulonsa uudestaan heräävän. "Hm, eno, taitaahan kuitenkin olla paras, että minä jään kotiin. Miksikä juuri tällä hetkellä lähetät sotamiehet pois?"

"No, he eivät tahdo jäädä tänne kauvemaksi, ja Nikolao vakuuttaa, ettei meidän enää ole vähintäkään pelkäämistä Maron-neekereistä," vastasi herra Vanderstraten.

"Mutta sinun huvitustasi ei missäkään tapauksessa häiritä. Mene, Emmerich, mene, ja varo, ett'et palaa takaisin tyhjällä jahtilaukulla ja joudu vanhan enosi naurettavaksi."

Emmerichin mielestä oli kuitenkin parempi jäädä kotiin, kun hän oli Gingalta ja Herkuleelta kuullut, että Maron-neekereitä taas oli liikkeellä. Tätä hän ei kuitenkaan ilmoittanut enollensa, jota hän ei tahtonut suotta tehdä levottomaksi, ja eno puolestansa vielä kiivaammin kehoitti Emmerichiä lähtemään, syystä että hän luuli tämän vaan hänen tähtensä aikovan luopua metsästys-retkestä.

Emmerich viimeinkin suostui enonsa tuumiin; huomiseksi tuskin olisi päällekkäystä pelättävää, kun ei kukaan vielä ennättäisi saada tietoa sotamiesten äkillisestä lähdöstä, ja paitsi sitä oli hänellä jahtilla hyvä tilaisuus omin silmin huomata, oliko Maron-neekereitä väijyksissä vai ei. Tätä kaikkea mietittyänsä sanoi hän tahtovansa lähteä, kuitenkin sillä ehdolla, ettei kukaan, semminkään ei vouti, saisi vähintäkään vihiä hänen poissa olostansa. Herra Vanderstraten lupasi tämän, ja seuraavana aamuna an varhain, paljoa ennemmin kuin aurinko oli alkanut kullata vuoriston korkeimpia kukkuloita, lähtivät Emmerich ja Herkules kahden vahvan jahtikoiran kanssa liikkeelle sinisiin vuoriin päin. Ei kukaan huomannut heidän lähtöänsä, sillä uni vielä ummisti kaikkien kartanossa asuvien silmät.

Ääneti kulki Emmerich mustan toverinsa rinnalla, ajatellen kavalata voutia, jonka juonista ei mitään hyvää ollut odotettavana. Pimeä yö synkein varjoineen vielä peitti maan. Jota lähemmäksi metsistöä vaeltajamme tulivat, sitä enemmän Emmerichin mietteet hämmentyivät, niin ett'ei hän enää ajatellut muuta kuin nykyistä

hetkeä. Etäältä kuuli hän jaguarin ynnä Amerikalaisen jalopeuran kiljunnan (jälkimäistä sanovat syntyperäiset Intianit Puumaksi.) Koirat säikähtivät tätä hirveätä ääntä ja tunkivat vinkuen herransa jalkoihin, joka otti kiväärin käteensä, ollaksensa tarpeen tullessa valmiina sekä puolustukseen että päällekkarkaukseen. Likeltä ja kaukaa kajahteli puista lukemattomien apinoitten järeä karjuminen; välimmiten kuului sirkkojen sirkunta, sammakkojen kurina, sisiliskojen sihinä ja isompain, ehkä myrkyllisten, käärmetten suhina, jotka kähisten luikertelivat pensastoissa, kun läheneväin vaeltajain astunta säikähytti heitä heidän pehmeältä vuoteeltaan. Monta kertaa uskollinen Herkules hillitsi nuoren herransa liikaa kiiruhtamista; sillä hän, joka oli erämaan vaaroihin enemmän tottunut, havaitsi niitä enemmän ja tiesi niitä paremmin välttää. Koirat usein, luultavasti herransa kehoituksesta, hyökkäsivät haukkuen jotakin petoa vastaan, joka ei ruvennut vastarintaan, vaan muristen ja kiljuen katosi metsän pimeyteen. Emmerich ei ajatellut mitään vaaraa eikä siis mitään pelännytkään. Tämä kaukaisen, kylmän ilman-alan lapsi ihmetellen ihaili troopillisen yön kauneutta, joka erinomaisella viehätys-voimallansa lumosi hänet. Tuhansista lemuista tuoksuava ilma, eteläisen tähtitarhan kirkas loiste, jossa tähdet summattoman suurina timantteina kimaltelivat tumman sinisellä, milt'ei mustalla taivaan laella, kiiluvat hyönteiset, jotka ikään kuin säkenet miljoonittain sinkoilivat synkeän metsän pimeydessä ja valaisivat sitä äkkiä sammuvien, vaan kaikkialla uudelleen leimahtavien virvatulten tavoin, kaikki tämä oli hänelle niin uutta, niin outoa ja kuitenkin niin ihmeen ihanata, että hän unohti kaikki muut, kaikki erämaan vaarat ja kauhistukset.

Pian yö kului ja aamu armas valkeni. Metsän synkeät varjot pakenivat majesteettillisen auringon lähetessä, isojen tähtien valo himmeni, petojen kiljumisen, apinoitten karjunta, muitten yöllä liikkuvien eläinten sihinä, vikinä ja kurnuaminen vaikenä, ja lyhyen hämärän perästä päivän kirkas valo yht'äkkiä ilmaisi vielä uinahtavan, mutta nyt uuteen eloon heräävän luonnon ihmeellisen ihanuuden.

Emmerichin silmät ihailivat niitä tuhansia värin vivahduksia, jotka nyt häntä lumosivat. Loistavien värien ihanuudella koristetut jättiläiskukat hohtivat viheriäin puitten varjossa. Metsäkin rikkaudessaan ja rehevydessään kummastutti häntä. Täällä kohosi mahdottoman korkeita mahonkipuun-varsia tiheine, heleästi vihoittavine lehvineen ja niiden keskellä jakaranda- ja panacoco-puita, palmuja, pisanki-puita ja bignonioita, jotka, peitettyinä kauniilla, punaisilla kukilla, suikertelivat hoikkia pylviä myöten, kiertyivät oksasta oksaan, ja sieltä komeina verhoina riippuivat alas. Siellä täällä metsäin kuningatar, *mora*, melkein 300 jalan pituisella jättiläisvarrellaan kohosi kaikkien muiden puitten yli; nämä puut, jotka olivat huomattavat kauniin muotonsa ja tumman-viheriäisten lehtiensä tähden, tekivät mitä komeimmat ryhmät. Miehenpaksuiset köynnöskasvit suikertelivat puiden runkoja myöten, kiertyivät laajalle levinneisiin oksiin aina ylimmäisiin, ilmassa nuokkuviin latvoihin asti, lähettivät tästä huimaavasta korkeudesta ilmajuuriansa takaisin maahan ja olivat pensaston kanssa yhteen kietouneina milt'ei läpi-pääsemättömiksi seiniksi, joidenka läpi ainoastaan pienet, notkeat apinat saattoivat tunkeuta. Siellä täällä nämä keikkuivat köynnöskasvien tukevissa kierteissä, seipivät häntänsä niiden ympärille, keinoilivat edes takaisin ilmassa ja tirkistelivät uteliaasti metsästäjiä, jotka kulkiessaan ääneti katselivat kaikkia näitä metsän ihmeitä. Nyt muutkin metsän asukkaat heräsivät. Kirjavat, välkkyvässä värihohteessa komeilevat papukaijat, *aara* punaisilla, sinisillä ja kultaisilla höyhenillään, ukonkaaren-papukaija, viheriä aara ja pavuani, tulipunaisilla siivillä, keikkuivat notkeilla lehvilla taikka räpyttelivät säikähtyneinä kirkuen oksasta oksaan, puusta puuhun. Tuhansittain kolibrilintuja lensi kirjaviiden jalokivien kaltaisina toisesta kukasta toiseen, juoden niitten lemuavaa nestettä, taikka särpien kimaltelevia kasteherneitä, jotka lehdillä värähtelivät; yksitotinen tunkani huusi kalisevalla äänellensä, piroli kurkisti uteliaasti säkinmuotoisesta pesästään, metsäkyhkyiset lukemattomissa parvissa lentää lekuttelivat puiden lehvisä ja katosivat tuon tuostakin kuin leimaukset vaeltajain silmistä. Mutta kaiken tämän loiston voitti kuitenkin lukemattomain perhosten komeus, jotka nyt, samoin kuin kolibrilinnutkin, levitetyillä siivillä lepäilivät kukilla imien niiden hunajaa pitkällä imutorvillaan, taikka seuraavassa silmänräpäyksessä liipottelivat puitten latvoissa, ikään kuin kukat, jotka olisivat irtautuneet emävarresta, nauttiaksensa vapauden onnea kepeillä siivillään. Sanomattoman ihanat olivat nuot, usein kämmenen-levyiset, komeat perhoset, sinisillä taikka viheriöillä, kullalta ja purpuralta hohtavilla siivillään, ja usein Emmerich seisahtui niitä kauan katselemaan ja ihmettelemään, kun ne, kukan lehdillä keikkuen, auringon valossa hitaasti levittivät siipensä ja ne jälleen kokoon laskivat.

"Mitäpä jahdistaa tulee, jos herra vaan seisoo ja katselee?" kysyi viimeinkin Herkules, jolle nämä ihmeet eivät enää olleet mitään uutta; sillä hän oli ennen tuhansia kertoja niitä nähnyt. "Kun aurinko on pään yli, niin on liian lämmin metsästä, ja herra Vanderstraten nauraa, jos tulemme takaisin tyhjin käsin."

"Sinä olet aivan oikeassa," sanoi Emmerich ja käänsi vastahakoisesti silmänsä pois häntä ympäröivästä loistosta. "Johdata minua, niin minä seuraan sinua."

"Sanokaa nyt vaan, herra, mitä tahdotte ampua," vastasi neekeri. "Herkules tuntee monellaisia petoja ja saattaa herran sinne, missä ne ovat. Jaguari, puuma, sarvas, tapiiri, kaikki Herkules löytää, jos vaan lähtee hakemaan."

"Ennen kaikkia tahtoisin ampua pari noita komeita lintuja," sanoi Emmerich, ihmeellä katsellen sinistä aaraa, jonka kauniit höyhenet nostivat hänen huomionsa. Hän tähtäsi pyssyllään ja oli jo laukaisemaisillaan, kun Herkules esti hänet siitä.

"Jos ammutte, niin kuuluu pamaus," sanoi hän. "Pamaus karkoittaa muut elävät, ja sitten ei tule mitään hyvää saalista. Ampukaa noita kirjavia lintusia myöhemmin, kyllä niitä on palatessammekin. Mitä varten niitä laahaisimme kanssamme pitkin erämaata?"

Emmerichistä tämä muistutus oli aivan oikea, ja hän päätti sentähden totella sitä. Hän laski pyssynsä alas, heitti sen jälleen olallensa ja sanoi: "Johdata minua, Herkules, minä menen, mihin tahdot."

Neekeri rupesi viipymättä käymään Emmerichin edellä. Määräten suuntansa auringon asemasta, tunki hän pelkäämättä metsän halki ja Emmerich seurasi häntä. Jotenkin vaivaloisen matkan perästä tulivat he rämeiseen alankoon, jossa Herkules osoitti matkatoverillensa turvallisen aseman sykomori-puun takana, sanoen: "nyt pitää vaari, pian jaguari kuuluu."

Matkien sitä kiljuntaa, jolla naaras-jaguari kutsuu koirasta, pani Herkules pyssynsä ampuma-asemaan ja piti koirat kiinni hihnasta, estääksensä heitä karkaamasta pedon päälle ennen aikojaan. Ei aikaakaan, niin kuului etäältä jaguarin kumiseva kiljunta, ja samassa hiljainen vinkuminen nevan ruo'ikosta. Vähäsen kuunneltuansa huudahti Herkules: "Ei tästä ole! heillä on penikoita, ja he ovat äärettömän hurjat. Naaras ja koiras ovat meille liiaksi. Takaisin!"

Emmerich aikaili: "ota sinä ensimmäinen otus ammuttavaksesi, minä otan toisen," sanoi hän. "Siten tuomme kotiin kaksinkertaisen saaliin; olemmehan tarkat tähtäämään."

"Kiintonaiseen pilkkuun kyllä, mutta ei hurjiin petoihin punaisilla silmillä ja aukealla kidalla. Se on hirveätä. Tule herra, menkäämme muualle, saamme toki ampua jaguarin ilman hengen vaaratta."

Emmerich myöntyi, mutta nyt oli jo liian myöhä. Tallaten ruohikkoa tuli hirveä peto näkyviin, kauheasti karjuen, kun molemmat koirat, nähtyänsä vihollisensa, rupesivat haukkumaan ja nykimään hihnaa. Salaman nopeudella tempaisi Herkules pyssyn poskelle ja laukasi melkein tähtäämättä. Kuula sattui, sillä jaguari karjahti kauheasti ja horjahti. Nyt Herkules laski irti koirat, jotka hurjasti haukkuen töytäsivät vihollista vastaan.

Mutta ennenkuin ne siihen ennättivät, kavahti haavoitettu peto pystyyn ja samassa ruo'ikko uudelleen rytisi ja ratisi ja naarasjaguari syöksi ulos kahden penikkansa kanssa, jotka tuskin olivat kotikissoja isommat.

"Ei ampua!" huudahti Herkules. "Kaikki hukassa, jos ammutte syrjään."

Mutta samassapa laukaus jo pamahti ja vahingoittumatta, punaisen-hohtavilla, pyörivillä silmillä, jotka kiiluivat kuin kekäleet, aukealla kidalla, josta kieli veripunaisena riippui, vihan vimmaa kuohuen, hyökkäsi

peto Emmerichin päälle. Ainoalla hyppäyksellä se saavutti nuorukaisen, joka turhaan löi pyssynsä perän pirstoiksi sen päähän. Peto paiskasi hänen käpälällään maahan ja heittäytyi hänen päällensä. Emmerich jo luuli joutuneensa surman suuhun. Mutta uskollinen ystävä seiso i vielä hänen ja kuoleman välillä. Kirkas säde vilkahti Emmerichin silmien edessä, samassa kuului kimakka huuto ja naaras-jaguari keikahti maahan, ikään kuin salama olisi siihen iskenyt.

"Jumalan kiitos, herra elää, peto kuollut," riemuili Herkules ja kääntyi toisen jaguarin puoleen, joka viimeisillä voimillaan torjui päältänsä molemmat koirat. Tyynesti latasi neekeri pyssynsä uudelleen ja ampui petoa pään läpi. Kuula lensi ihan keskelle silmää ja julma vihollinen kaatui maahan.

Emmerich oli sill'aikaa suurella vaivalla noussut ylhäälle. Hänen olkapäätänsä kivisti, verta valui hänen hihastaan ja juoksi virtana maahan. Vaaleana nojautui hän sykometri-puuta vasten; mutta, vaikka hän tuns i kovan kivun, näky i kuitenkin voiton-riemun hymyily hänen huulillaan, kun hän huomasi molempien julmain petojen tapettuina makaavan maassa ja koirien samassa purevan penikoitakin kuoliaaksi.

"Uskollinen ystävä," lausui hän Herkuleelle, ojentaen hänelle kätensä, "miten minä palkitsen sinulle tämän urhoollisen tekosi?"

"Herra on aikaa sitten palkinnut," vastasi tämä, "pelasti Herkuleen voudista ja Herkules pelastaa teitä jaguareista. Pisto vaan puukolla niskaan ja peto lankee."

"Sepä olikin oikein mestarin pisto," huudahti Emmerich. "Taivaan kautta, Herkules, nyt olet maksanut, mitä olit minulle velkaa. Olkaamme tästälähin sitä uskollisemmat ystävät."

Herkules hymyili ilosta ja valkeat hampaansa kiilsivät kuin helminauha punaisten huulien välissä. Sydämellisesti puristi hän Emmerichin tarjottua kättä, mutta säikähti kovin, kun tämä, tuntien kipunsa liikkumisesta enenevän, päästi hiljaisen valitus-huudon. Tähän asti oli hän pitänyt Emmerichin kalpeutta pelon vaikuttamana, mutta näki nyt, tarkemmin katseltuansa valkoista ystävänsä, hänen vaatteittensa olevan rikki revityt ja verta valuvan hihasta.

"Herra Jumala," huudahti hän huolissaan, "herra on haavoitettu, koska vuotaa verta. Mihin on peto teitä satuttanut?"

Joutuisasti riisui hän nutun ja paidan Emmerichiltä ja havaitsi nyt kaksi pitkää ja syvää haavaa, joita jaguarin kynnet olivat repineet ystävänsä olkapäähän ja käsivarteen. Hän näki myöskin, ettei kuitenkaan ollut mitään luun vikaa, ja lohdutettuna toivoi hän piankin voivansa parantaa haavat. Kiireesti kokosi hän muutamia veren asettavia ruohoja, pureskeli ne hienoiksi ja pani ne haavoille, jotka hän sitten sito i jahtipaidan repaleilla. Tästä polttava kipu kohta ta ukosi.

"Kääntykäämme nyt kotiinpäin," sanoi uskollinen neekeri. "Jopa jahti on loppunut emmekä tule tyhjin käsin. Herran täytyy istua rauhassa, niin tulee pian jälleen terveeksi."

Ennenkuin lähtivät paluu-matkalle, nylki Herkules tapetuilta jaguareilta kauniin, täplikkään taljan ja tappoi penikat, joita koirat jo olivat puolikuolleiksi purreet. Taluttaen Emmerich iä terveestä käsivarresta ja voimiansa myöten häntä tukien, lähti hän sitte paluumatkalle herra Vanderstratenin kartanoon.

SEITSEMÄS LUKU.

Maron-neekerit.

Vaikka, kuten mainittiin, kipu jo oli taunnut Emmerichin haavoista, vaikuttivat kuitenkin verenvuoto ja nuorukaisen siitä seuraava uupuminen sekä paahtava kuumuus korkealle nousseen auringon säteistä sen, että

paluumatka kävi varsin verkalleen. Herkules valitsi tasaisimman polun erämaan kautta ja vältti mahdollisuuden mukaan kaikki jyrkät vuoret, jotka hän mieluummin kiersi, kuin kiipesi niitten yli, joka tuskin olisikaan ollut haavoitetulle mahdollista.

Aika ajoittain lepäili hän taikka virvoitti valkoisen ystävänsä kuivia huulia lorisevasta lähteen-silmästä, sammuttaaksensa sitä kalvavaa janoa, joka aina on isomman verenvuodatuksen seurauksena. Sentähden aurinko jo olikin laskemaisillansa, ennenkuin ystävämmme olivat kulkeneet puolenkaan kotimatkasta.

Äkkiä rupesivat koirat haukkumaan. Samassa viuhui nuoli ilmassa, hirveä kiljunta kaikui kaikin puolin ja peljästyksissään huusi Herkules: "Maronit! Jumalan kiitos, nuoli ei sattunut. Oli kaiketi myrkytetty labarri-käärmeen vouralimyrkyllä."

Tuskin hän oli lausunut nämät sanat, niin ylt'ympäri pensastossa risahteli ja rasahteli, ja uhkaavilla liikenteillä joukko neekereitä töytäsi esiin, heiluttaen aseitansa ja uhaten tappaa molemmat ystävät, jotka olivat rohjenneet tunkeutua heidän alueesensa.

"Gingan taikakalu!" huusi Herkules Emmerichille. "Ilman taikakalutta kuolemme molemmat."

Emmerich tempasi kiireesti taulun taskustaan. Herkules otti sen hänen kädestänsä ja huusi heimolaisilleen, kohottaen taikakalun korkealle ilmaan, muutamia sanoja neekerinkielellä. Uhkaavat aseet kohta laskettiin alas, neekerien katsanto kävi vähemmän julmaksi ja yksi heistä, jolla oli kirjavista höyhenistä taidokkaasti tehty kruunu päässä, ja joka nähtävästi oli parven päällikkö, tuli Herkuleen luokse, taikakalua tarkemmin katselemaan.

"Valkoinen mies on Gingan turvissa," virkkoi hän sitten. "Valkoinen saapi lähteä, vaan musta jää tänne. Ei pidä enää olla valkoisen miehen orjana."

"Hän ei ole minun orjani," vastasi Emmerich. "Herkules on vapaa mies ja minun ystäväni."

"Valkoisen herran ystäväkö?" kysyi Maronien päällikkö epäilevästi ilkkuen. "Ennen uskon auringon olevan mustan, kuin uskon sellaisia valheita."

Herkules, joka tähän asti oli seisonut äänettömänä, kietoi nyt käsivartensa Emmerichin ympäri ja suuteli häntä. Tämän nähtyänsä riemuilivat mustat ja tunkivat lähemmäksi molempia nuorukaisia, jotka olivat yhtä jalot ja kauniit, vaikka heidän värinsä oli erilainen.

"Valkoinen herra minun ystäväni," lausui Herkules, "lahjoitti minulle vapauden ja maata, niin paljon kuin halusin, ja pelasti minut voudin piiskasta. Joka hänet tappaa, pitää ensin tappaa Herkuleen! Herkules ei jätä ystävänsä; menee hänen kanssansa taikka kuolee hänen kanssansa."

Hurjan, mutta pian lepytetyn joukon päällikkö tuli nyt, hymyily korallipunaisilla huulillaan, valkoisen nuorukaisen luokse ja tarjosi hänelle kätensä. "Kun valkoinen herra on neekerin ystävä, niin hän ei tarvitse Gingan taikakalua. Olette vapaa. Voitte lähteä, mihin mielenne tekee. Olette Banun suojan alla. Voitte metsästää, milloin tahdotte. Banu ei estä valkoista miestä, vaan suojelee häntä. Ottakaa nämä höyhenet. Kun herra panee ne niinihattuunsa, ei kukaan tapa häntä."

Mustain päällysmies tarjosi valkoiselle nuorukaiselle kolme eriväristä sulkaa kruunustaan ja pisti ne omalla kädellään hänen hattuunsa. Sitten hän viittasi alamaisilleen antamaan tilaa, kielsi heidän milloinkaan tekemästä pahaa valkoiselle herralle ja kätteli jäähyväisiksi Emmerichiä ja Herkulesta. Emmerich kiitti muutamilla sanoilla mustaa soturia hänen suojeluksestaan, heitti hänen väellensä kourallisen hopearahoja ja lähti pois Maron-neekerien riemuitessa. Herkuleen käsivarteen nojautuen kulki hän hitaasti, mutta huokeammalla mielellä.

"Kiitoksia Ginga!" sanoi hän, kulkiessaan mustan ystävänsä kanssa metsän läpi. "Kiitoksia, Ginga ja Herkules; olemme pelastuneet suuresta vaarasta."

"Ilman taika-kalutta varmaankin olisivat meidät tappaneet," vastasi neekeri. "Ei Herkuleskaan voi suojella valkoista herraa ilman taika-kalutta. Vallan hyvä, että herralla on lempeä sydän neekeriä kohtaan, muutoin Ginga ei olisi taika-kalua antanut, ja herra olisi kuollut."

Äänettömänä kulki Emmerich eteenpäin, ja ajatteli itsekseen: "eiköhän eno Vanderstraten, jos hän olisi ollut todistajana siihen, mitä äsken on tapahtunut, käskisi voutinsa Nikolaon kohdella sorretuita neekereitä vähemmällä kovuudella?" Vielä kerran hän teki lupauksen voimiensa perään lievittää heidän kovaa kohtaloansa, ja kaikissa tapauksissa kotiin tultuansa kertoa enollensa kaikki tämänpäiväiset seikat ja tapaukset.

Emmerich tuumasi, että, kun herra Vanderstraten saisi kuulla Herkuleen uskollisuudesta ja rohkeasta alttiiksi antamuksesta, pelastaakseen Emmerichiä jaguarin kynsistä, kun hän vielä saisi kuulla Gingan ystävällisestä huolenpidosta, jolla oli ollut niin loistava menestys, niin hänen täytyisi ruveta ainakin vähää enemmän suosimaan tuota ylenkatsottua, monin tavoin solvattua, mustaa kansaa. Tämähän selvästi todisti, että neekeritkin saattoivat tunnustaa nautittua hyvyttä sekä teollakin osoittaa kiittollisuuttansa.

Emmerichin näin hiljaa ja hitaasti kulkiessa eteenpäin, ajatuksiin vaipuneena ympärillensä katsomatta, loi Herkules silmänsä joka haaralle varoaksensa, ett'eivät jälleen, niinkuin äskettäin, joutuisi vaaraan. Koirat hän piti lujasti kiinni hihnasta eikä sallinut niiden hätyyttää erämaassa lentäviä taikka juoksevia eläviä, johon olivat hyvin halukkaat; sillä onnistunut taistelu jaguarien kanssa oli kiihdyttänyt heidän jahti-intonsa.

Näin kuljettiin hiljaa ja hitaasti kotiinpäin. Äkisti Herkules seisahtui, käänsi päänsä kuunnellen ja viittasi koirille vaikenemaan, kun rupesivat haukkumaan.

"Pitkäkseen, pitkäkseen!" kuiskasi hän Emmerichille, heittäytyen maahan ja vetäen koirat mukaansa. "Tänne pensaan taa, herra. Ihmisiä metsässä, tulevat tänne -- pitkäkseen pian!" Emmerichin ei suinkaan tehnyt mieli maistaa myrkytettyjä nuolia, joita hän jo kahdesti töin tuskin oli välttänyt, ja hän kyyristyi tiheän pensaan taakse, joka rehevänä versoili kuumassa kosteassa maassa. Tässä tarkasti kuunnellessaan kuuli hän askeleita ja kuivien lehtien kahinan lähenevän ihmisen jalkojen alla. Ratina likeni, kiväärin piippu välkkyi vihantien lehvien läpi, ja mies tuli näkyviin, jonka Emmerich hämmästyen tunsi Nikolaoksi, orjavoudiksi. Emmerich tuskin saattoi olla huudahtamatta kummastuksesta, kun hän näin äkki-arvaamatta tässä vuorisessa erämaassa näki miehen, jonka hän luuli olevan kaukana Paramaribossa. Herkules tarttui kiivaasti Emmerichin käsivarteen ja laski sormensa huulilleen vaiti-olon merkiksi. Niinpä tapahtuikin, että Nikolao, aavistamatta molempain ystäväin läsnä-oloa, kiireesti meni heidän lymypaikkansa ohitse ja katosi synkkään, varjoisaan metsään.

Tuskin hän oli poissa, niin Emmerich, hämmästyksistään toinnuttuansa, kavahti ylös ja lausui: "meidän täytyy häntä seurata. Luultavasti on tuolla miehellä joku paha kepponen mielessään; sillä ei suinkaan hän ilman syytä enolleni valehdellut menevänsä Paramariboan sotamiesten kanssa. Joudu, ystäväni! koettakaamme estää hänen ilkeät vehkeensä. Hyväpä oli, että pyysin enoni pitämään jahtiretkemme salassa. Muutoin emme olisi voineet päästä voudin juonien perille."

Herkules istui miettien paikallansa eikä ensinkään näkynyt aikovan täyttää Emmerichin käskyä. "Käykää vaan istumaan", sanoi hän. "Kyllähän vielä Nikolaon kiinni saamme. Ensin koetamme keksiä, mitä hän oikeastaan täällä erämaassa tekee."

"Mutta hän pääsee meidän käsistämme, jos emme kohta rupee häntä takaa ajamaan", huudahti Emmerich tuskaisesti.

"Älkää pelätkö sitä!" vastasi Herkules. "Minkätähden koirilla on vainu, jos ei jälkiä seurataksensa. Hän ei pääse pakoon."

Emmerich ei vielä ollut koiria ajatellut, ja nauroi mustan toverinsa sukkeluudelle, joka niin hyvin tiesi käyttää heidän vainu-aistiansa omaksi hyödyksensä. Viihtyneenä istuutui hän Herkuleen viereen ja katseli häntä kysyväisesti.

"Epäilemättä voudilla on joitakin juonia mielessä", sanoi tämä. "Kaikki on selvä. Hän sanoo herra Vanderstratenille: 'Maron-neekeerit ovat poissa, ei enää tarvitse noita metsäläisiä pelätä, jo nyt sotamiehet saavat lähteä.' Sotamiehet maksavat paljon rahaa, sen vuoksi herra uskoo häntä ja lähettää sotamiehet pois. Nyt ei ole kartanolla enää mitään suojaa. Vouti tietää sen; menee metsään Maron-neekeeriä kutsumaan; puhuu heille: 'herrani huoneessa paljon kultaa ja hopeata; voitte tulla sitä noutamaan milloin hyvänsä. Siellä ei mitään vaaroja; sotamiehet ovat jo lähteneet.' Maronit ryöstävät mielellään, tulevat, valloittavat kartanon, huoneet; tappavat kaikki ja pötkivät tiehensä vuoristoon, ennenkuin apu ennättää. Nopeat he ovat kuin salama, minä sen tunnen."

"Mutta eihän tuo ole mahdollista", huusi Emmerich kauhistuen. "Sepä olisi kelvoton petos! Enoni ei ole tehnyt voudille mitään pahaa. Ei kukaan ihminen taida olla niin kiittämätön."

"Miks' ei, jos hän sillä tarkoittaa jotakin muuta?" kysyi Herkules. "Vouti vihaa herra Emmerichiä. Hän ei voi kostaa hänelle itsellensä. Vaan kosta hän tahtoo. Hän menee Maron-neekeerien luo. He tappavat nuoren herran. Vouti saapi koston ja paljon rahaa. Hän ei odota siksi, että Maron-neekeerit tulevat rahaa noutamaan. Hän ottaa itse edeltäkäsien ja panee varastetun tavaran hyvään talteen. Sitten hän elää kuin rikas herra, ostaa kartanon ja orjia, pitää itse voutia, eikä tee muuta kuin polttaa sikarria ja kiduttaa mustia raukkoja. Minä tunnen voudin. Minä tiedän, että hän on ilkeä. Herra saapi nähdä, että Herkules on oikeassa."

Neekerin väitteet olivat niin todennäköiset, että Emmerich tuskin enää epäilikään juonikkaan voudin petosta. "Vaan mitäpä nyt on tehtävänä?" kysyi hän. "Meidän tulee tietysti antaa enolleni tieto tästä ja pelastaa hänet. Antakaamme voudin juosta, Herkules, ja palatkaamme kiireesti kotiin."

"Se ei ole minun neuvoni," vastasi neekeeri tyynesti. "Jos kerrotte herra Vanderstratenille, niin hän sanoo teille: 'Kaikki tämä on valhetta. Vouti on uskollinen mies. Olette nähneet väärin.' Parempi, että minä seuraan voutia, vakoilen hänen vehkeitänsä ja sitten vasta puhun, kun tiedän kaikki. Herra jää tänne koiran kanssa -- minä otan toisen voutia löytääkseni. Olkaa huoletti. Herkules viekas. Roistot eivät pääse Herkuleelta pakoon. Kun saan tietää kaikki, niin puhun Herra Vanderstratenille ja silloin on vouti hukassa. Olkaa täällä levollisena, herra; Herkules tulee kohta takaisin."

Vaaran välttämiseksi latasi neekeeri molemmat kaksi-piippuiset pyssyt ja pani ne niin likelle Emmerichiä, että tämä tarpeen tullessa, jos pedot häntä hätyyttäisivät, saattaisi suojella itseänsä niillä. Sitten heitti hän ystävänsä hyvästi, saattoi toisen koiran voudin jälille ja seurasi sitä varovasti ja joutuisasti, mutta Emmerich jäi vastenmielisesti paikalleen.

Näin kului monta tuntia. Aurinko oli jo laskenut eikä Herkulesta vieläkään kuulunut. Emmerich tuli levottomaksi. Kuu nousi taivaalle, metsässä rupesi uudelleen yön hirvittävät äänet kuulumaan. Petojen kiljuminen ja karjunta koskivat hänen korviinsa; mutta turhaan hän koetti eroittaa mustan ystävänsä jalan kapsetta. Mahdottoman hitaasti kuluiivat minuutit. Emmerich päätti viimeinkin lähteä ystävänsä jälkeen ja nousi paikaltaan. Toisen pyssyn ripusti hän olalleen, toisen otti hän käteensä ja, pitkällisestä levosta virkistettyinä, astui hän jotenkin nopeasti eteenpäin. Mutta jo kahdenkymmenen askeleen päässä jäi hän seisomaan. Koira rupesi haukkumaan, toinen vastasi siihen, ja kohta sen jälkeen Herkules seisoi hänen edessään.

"Mitä herra tekee?" huudahti hän. "Miks' ei odota Herkulesta?"

"Aikani kävi pitkäksi", vastasi Emmerich, "ja silloin kaikellaiset kummalliset ja tuskalliset ajatukset johtuivat mieleeni; -- minä pelkäsin, että sinulle olisi joku onnettomuus tapahtunut, kun niin kauvan olit poissa, ja sentähden lähdin liikkeelle pelastaakseni sinua, jos mahdollista olisi. Hyvähän toki, että olet täällä! Mitä olet vakoillut ja kuunnellut, Herkules?"

"Kaikki aivan totta!" vastasi neekeri. "Nikolao vouti on aika konna. Hän menee Maron-neekerien luo, lupaa heille paljon kultaa, jos tulisivat ryöstämään; ilmoittaa heille, ettei siinä enää ole yhtäkään sotamiestä ja teki vaan yhden ehdon."

"Mikä se oli?" kysyi Emmerich kiihkeästi.

"Vangita, kiduttaa ja murhata valkoista nuorta herraa!" vastasi Herkules vakavasti.

"Olithan siis aivan oikeassa, kun luulit vouldin ilkeyden yksin minua tarkoittavan! Ja mitä olen sille miehelle tehnyt, jonka tähden hänellä olisi oikeus tehdä minua verisen koston uhriksi? Minä vaan estin häntä vääryyttä tekemästä. Mutta se myrkytetty nuoli, jonka hän minua kohden ampui, on kuitenkin lentävä hänen omaan päähänsä. Tule Herkules, palatkaamme takaisin enoni luo. Taikka pitäisikö meidän koettaa estää Maron-neekereitä heidän verisistä hankkeistaan?"

Herkules pudisti päätänsä. "Helpompi riistää saalis jaguarin kidasta kuin estää villiä Maron-neekeriä ryöstämästä", vastasi hän. "Ei auta muu kuin taistelemine. Paha että sotamiehet ovat poissa. Vouti on sangen kavala konna. Tiesi se, mitä teki, kun lähetti sotamiehet pois. Mutta eipä se häntä auta, kun tunnemme hänen kavalat vehkeensä. Herkules taistelee herransa edestä ja pitää huolta siitä, että hänen veljensäkin taistelevat. Saadaan nähdä; siitä Maroneille ei mitään hyötyä, että tänne tulevat."

"Mutta", virkkoi Emmerich, "tokko veljesi rupeevat taisteluun niitakin vastaan, joiden nahka on yhtä musta kuin heidän omansa?"

Herkules nauroi niin, että valkoiset hampaansa kiilsivät pimeässä. "Maron-neekerit eivät tunne sääliä eikä armahtamista, ei valkoista, eikä mustaa kohtaan. Tappavat kaikki. Herra ei sitä tiedä, kun on niin vähän aikaa ollut tässä maassa. Vaan Herkules sen tietää ja kaikki orjat kartanossa sen tietävät. Sen vuoksi he juoksevat pakoon Maronien tullessa. Mutta tässä eivät saa juosta pakoon, heidän täytyy taistella."

Emmerich ei ollut ensinkään hyvillä mielin saatuansa Herkuleelta nämät tiedot. Hän huomasi tilansa sangen tukalaksi, ja suuresti hän epäili, rupeisivatko mustat vastarintaan vai eivätkö mieluummin pötkisi pakoon, kuten heillä oli tapana. Herkuleesen hän kyllä luotti; mutta olisivatko muut neekerit yhtä uskolliset? Tähän kysymykseen oli vaikeampi vastata. Emmerich kätki kuitenkin huolensa omaan poveensa, ja teki vaan kiirettä lähtöä kotiin, ennättääksensä puuttua tarpeellisimpiin varustuskeinoihin mustain metsäläisten rynnäköä vastaan.

KAHDEKSAS LUKU.

Rynnäkö.

Oli jo lähes sydän-yö, kun Emmerich ja Herkules saapuivat kartanolle. Heidän ihmeeksensä oli herra Vanderstraten vielä valveilla ja hänen kasvonsa loistivat ilosta, kun hän näki molempain nuorukaisten astuvan sisään hänen kammariinsa.

"Jumalan kiitos, että olet jälleen täällä", huusi hän Emmerichille. "Totisesti, poikani, jos et niin hartaasti olisi minua pyytänyt pitämään retkeäsi vuoristoon salassa, niin olisin jo lähettänyt kaikki orjani sinua hakemaan. Missä taivaan nimessä olet aina tähän asti oleskellut? Ja, luulenpa sinun olevan haavoitetunkin. Joudu, Herkules, mene tohtoria hakemaan ja..."

"Malta, malta, enoseni!" keskeytti häntä Emmerich. "Ei haavasta ole lukua, sillä Herkules on sen jo ruohoilla sitonut. Eipä nyt enää olekaan aikaa sitä ajatella, sillä minulla on kummallisia asioita sinulle kerrottavana."

Enon täytyi mukautua siihen ja Emmerich kertoi aivan tarkalleen edellisen päivän tapahtumat. Herra Vanderstraten kuunteli häntä hämmästyneenä, milloin vihasta punehtuen, milloin pelosta ja tuskasta vaaleten.

"Nyt olemme hukassa!" huudahti hän, kuultuansa kaikki, ja kulki pitkällä askeleilla edes takaisin kammarissaan. "Mutta, poika", sanoi hän, äkisti kääntyen Emmerichin puoleen, "ethän pilkanne minua? Sitä en kärsi! Minä tiedän, ett'et ole hyvässä sovussa voudin kanssa, ja niin..."

"Enoni, luuletkos todellakin minua valhettelijaksi ja panettelijaksi?" huudahti Emmerich murheellisena. "Vaan jos minua uskot, taikka olet uskomatta, niin olet pian saava todistuksia siitä, että olen puhunut totta. Maron-neekereitä ei tarvitse kauvan odottaa, ja heidän hirmutöitensä tiedät sinä paremmin kuin minä."

"Niin, taivaan nimessä, se on totta", huudahti herra Vanderstraten. "Anna perätön epäluuloni anteeksi, äläkä luovu vanhasta enostasi hädässä. Nuo koirat ovat hurjat kuin paholaiset ja nopeat kuin salama. Ennenkuin voimme sitä aavistaakaan, ovat he niskoillamme. Mutta eihän toki! sinä olet varmaan erehtynyt. Nikolao on uskollinen, olen aina kohdellut häntä hyvin, en voi uskoa että hän olisi minua niin ilkeästi pettänyt."

"Jos enemmän luostat häneen kuin omaan sukulaiseesi, niin et ole enää autettavissa, eno. Tule Herkules, tehkäämme, mitä meihin tulee, kunnollisesti vihollista vastustaaksemme. Milloinka luulet heidän rupeevan rynnäkköön?"

"Voivat tulla huomenna, voivat tulla vielä tänä yönä", vastasi neekeri. "Heistä ei koskaan voi olla turvassa. Aivan kuin herra sanoo, nopeat kuin salama ja hurjat kuin pedot."

Riitaisat tunteet liikkuvat herra Vanderstratenin povessa. Pelko ahdisti häntä; mutta hän ei kuitenkaan voinut luulla voutiansa petolliseksi, joka niin monta vuotta ja, kuten hän luuli, *uskollisesti*, oli häntä palvellut. Toiselta puolen taas rakastetun sisarenpojan sanat syvästi todistivat, että vouti oli petturi. Mitä hänen piti tekemän? Hyvä keino johtui hänen mieleensä. Hän päätti paeta, kiireesti, nopeasti, ja viedä mukanansa niin paljon tavaroitaan, kuin hän suinkin suuretta vaivatta voisi kuljettaa.

"Niin, paetkaamme," huudahti hän; "paetkaamme, sisareni poika! Kun nuo ilkiöt tulevat, niin tapaavat pesän tyhjänä; polttakoot sitten huoneet ja hävittäköt viljelysmaat. Semmoisia vahingoita voidaan palkita; mutta kun henki kerran on ruumiista lähtenyt, niin ei se sinne enää milloinkaan palaa. Pako on ainoa pelastuksemme, jos Nikolao todellakin on pettänyt meitä."

"Mutta nuo kalliit koneet", huudahti Emmerich, "kaunis huoneesi komeine huonekaluineen, sokeri, kahviviljelyksesi, jotka ovat lannoitetut neekeriesi hiellä, ja itse neekerisi, jotka varmaan tulevat tapetuiksi, jos jätämme heidät oman onnensa nojaan -- ei, enoni, parempi on taistella urhoollisesti kuin pelkurina pötkiä pakoon. Metsäläinenkin suojelee mökkiänsä ja sinä jättäisit kallis-arvoisen omaisuutesi vihollisten ryöstettäväksi. Ei niin, eno, vaan taistelkaamme!"

"Mutta mitä me kolme voimme noille vimmatuille, veren- ja saaliinhimoisille pedoille, jotka sadottain karkaavat päällemme?" huudahti herra Vanderstraten epätoivossa.

"Me kolme kyllä olisimme liian heikot rynnäkköä vastaan", vastasi Emmerich. "Mutta onpahan sinulla yhtä monta sataa orjaa, kuin vihollista. Anna heille aseita, lupaa kohdella heitä lempeämmin, enkä epäile ensinkään, että urhoollisesti edestäsi tappelevat. Herkuleskin sitä vakuuttaa."

"Herkules ei tiedä, taistelevatko kaikki", puhui neekeri. "Mutta tietää, että useat taistelevat. Toiset tulevat jälestä, kun heidän on pakko taistella oman nahkansa puolesta."

"Ja kukapa tarttuisi aseisin minun tähteni?" kysyi herra Vanderstraten.

"Kaikki, jotka uskovat hyvään Jumalaan", vastasi neekeri teeskentelemättä, mutta arvokkaasti. "Hyvä pappi opettaa heitä rakastamaan heidän isäntäänsä, vaikka isäntä olisikin kova. He tahtoisivat mielellään ansaita herran rakkautta. Jos herra lupaa olla heitä vainoomatta, jos herra antaa heille luvan rukoilla hyvää Jumalaa, niin he tappelevat ja taistelevat herran edestä viimeiseen veripisaraan asti. Herkules tietää sen, sillä hän on itse kristitty ja uskoo hyvään Jumalaan taivaassa."

Herra Vanderstraten pudisti epäileväisenä päätänsä, katsellen Herkulesta epäluulolla. Vaikka hän kyllä mielellään olisi tahtonut estää kauniin maatilansa ja kauniin, mukavasti varustetun kartanonsa hävittämistä, ei hänellä kuitenkaan ollut sitä valtaa itsensä yli, että hän heti olisi voinut luopua väärästä luulostaan, joka häneen jo monen vuoden kuluessa orjavoudin vaikutuksen kautta oli juurtunut. Kuten Guyanan maanviljelijöillä ylipäänsä, oli hänelläkin se mielipide, että orjat aina olivat pidettävät syvimmissä tietämättömyydessä, ja hän, niinkuin kaikki muutkin, unhoitti, että raakuus sittenkin on enemmän pelättävä kuin siveyden säännöillä valistettu ja lempeihin tapoihin taipunut henki. Vähän mietittyänsä hylkäsi hän sisarensa pojan ja Herkuleen tuumat ja käski heidän varustaa kaikki kiireesen pakoon. Emmerichin tuli rientää holviin, missä herra Vanderstraten säilytti kalliit kivensä, kultansa ja hopeansa, panna kaikki kokoon, säilyttää ne kahden hevosen selkään ja satuloida toisia hevosia itselleen ja enollensa ja sitten, niin pian kuin mahdollista, paeta lähimmäiseen kartanoon. Herkuleen tuli sill'aikaa herättää neekerit, toimittaa heille aseita ja ampumavaroja, ruveta heille päällysmieheksi ja kiirehtiä ratsastavien herrojen perään, joiden piti vartoa heidän tuloansa naapuri-kartanossa. Emmerich kyllä teki muutamia muistutuksia näitä tuumia vastaan; mutta herra Vanderstraten, joka enemmän rakasti omaa henkeänsä kuin viljelysmaitansa, joita hänen orjansa kyllä jälleen voisivat asettaa kuntoon, ahdisti sisarensa poikaa niin kiivaasti, että tämän viimeinkin osaksi täytyi myöntyä.

"Olkoon niin, eno", sanoi hän, "pakene Jumalan nimeen, mutta älä luule, että minä rupeen sinua saattamaan ja seuraamaan. Sill'aikaa kuin sinä etsit suojaa omalle kalliille hengellesi, koetan minä puolustaa omaisuuttasi."

Tämän sanottuansa riensi hän ulos huoneesta täyttämään enon käskyjä. Herkules seurasi häntä ja juoksi neekerien mökkilöihin, varustamaan heitä aseilla ja kehoittamaan heitä urhoolliseen taisteluun, jos ei isännän omaisuudenkaan, niin ainakin oman henkensä puolesta.

Emmerich kiirehti puutarhan kautta lähellä olevalle ulkopihalle, missä herra Vanderstratenin aarteet olivat lujassa holvissa, lukon ja pönkän takana.

Hetken aikaa jäi hän kuunnellen seisomaan holvin eteen; sillä hänestä oli, ikään kuin olisi täältä kuulunut jalan kapsetta. Mutta kaikki oli hiljaa, yötuuli vaan suhisi palmujen korkeissa latvoissa, ja pisangin leveissä lehdistä. Hän koetti avata holvin ovea avaimella, jonka eno oli hänelle antanut; mutta hänen ihmeeksensä ei lukko auvennut. Hän luuli saaneensa väärän avaimen ja painoi vaan sattumalta oven salpaa. Vielä enemmän hän hämmästyi, kun ovi nyt aukeni. Viipymättä astui hän holviin, aukaisi toisenkin oven ja näki nyt kummaksensa Nikolao voudin, joka lyhdyn valossa oli täyttämässä niinisäkkiä herransa tavaroilla. Vouti säikähti ja päästi huodon nähdessään Emmerichin niin äkkiä edessään. Vaan tämä huusi vihastuneena. "Herkules siis ei erehtynyt luullessaan sinua, ilkeätä petturia, kunniattomaksi varkaaksikin. Mitä sinulla täällä on tekemistä?"

Emmerichin sanoista havaitsi vouti hämmästyneenä, ett'eivät hankkeensa olleetkaan salassa. Viha ja kostonhimo uudelleen herättivät hänen rohkeutensa. Hän tiesi olevansa hukassa, jos hän ei äkkiä ratkaisisi asiaa ja, vetäen puukon vyöltänsä, hyökkäsi hän Emmerichin päälle tiikerin rajuudella.

"Kuole, sinä koira, joka aina tuumiani estät", huudahti hän vihan vimmassa ja kohotti kätensä kuoleman iskuun. Mutta Emmerich oli kaikin puolin varoillansa tätä konnaa vastaan ja tiesi siis välttää tätä äkillistä ryntäystäkin. Terve käsivartensa esti veitsen sattumasta rintaan, ja aika potkauksella lennätti hän voudin pari

askelta taaksepäin kellelleen. Samassa juoksi Emmerich ulos sisä-ovesta, pani sen lukkoon ja sysäsi nopeasti raskaan rautaisen teljen sen eteen. Vouti oli vankina ja turhaan hän vimmassaan karjuen kolkutti ovea, joka ei totellut nyrkkiä eikä potkauksia. Emmerich jätti hurjistuneen sinne, ja lähti kutsumaan muutamia neekereitä, joiden avulla vouti sidottaisiin ja siten estettäisiin vahinkoa tekemästä; sillä yksin hän ei haavoitetulla käsivarrellaan tohtinut ruveta ottelemaan tuon väkevän miehen kanssa. Varmuuden vuoksi hän vielä pani ulko-oven kolminkertaiseen lukkoon ja riensi sitten joutuisasti pois. Mutta äkkiä hän pysähtyi. Nyt hän ei enää voinut erehtyä. Useiden ihmisten astunta, aseitten kalina, maahan pudonneitten lehtien kahina ja kuivien oksien rätinä tuli aivan selvästi hänen kuuluviinsa. Tullaksensa aivan selville asiasta, seisoi hän, henkeänsäkään vetämättä, tarkasti kuunnellen, kun kimakka, hurja kiljuminen kaikui virran puolelta ja ilmoitti hänelle, että nyt oli myöhäistä paeta ja että vihollinen jo oli tunkeunut hänen enonsa alueelle. Heillä oli nähtävästi tarkka tieto asemasta; sillä juuri virran puolella ei ollut neekeri-mökkejä ensinkään, ja siltä puolelta rynnätessään he samassa estivät piiritettyjä käyttämästä tykkeitä, jotka olivat litteissä veneissä, suin kartanoon päin ja aiotut suojelemaan asuinhuoneitten ympäristöä. Kun nämä viimeainitut olivat kunnaalle rakennetut, niin tykin luodit eivät saattaneet vahingoittaa neekeri-mökkejä, jotka olivat toisella puolen vuoren harjannetta, vaan lensivät niiden ylitse. Mutta kartanoa piirittävälle viholliselle ne olivat sangen vaaralliset; sillä ei yksikään laukaus voinut olla heidän rivejänsä harventamatta, kuolemata ja turmelusta levittämättä. Sotamiesten lähdettyä olivat asemat jääneet vahditta ja vouti oli tietysti päällekkäälle viholliselle tämän seikan ilmoittanut; sillä muuten he tuskin olisivat uskaltaneet asettautua turmelevien tykkien ja kartanon välille.

Salaman nopeudella nämä ajatukset lensivät Emmerichin päähän, ja hän katsoi aivan välttämättömän tarpeelliseksi valloittaa virtapatterit voidaksensa ajan pitkään vastustaa Maron-neekerien rynnäkköä. Huone oli kyllä sangen vankasti ja tukevasti tiilistä rakennettu ja rautakaltereilla varustetut ikkunat olivat niin korkealla maasta, ettei rohkeankaan vihollisen ollut helppo siihen kiivetä. Ovi oli tehty sangen kovasta puusta ja tarpeen vaatiessa saatettiin sitä vielä sisältäpäin vahvistaa huonekaluilla ja muilla kapineilla. Mutta mitäpä hyötyä tästä oli, jos puolustajain täytyisi sulkeutua niin ahtaaseen alaan? Vihollisten ei tarvinnut tehdä muuta, kuin piirittää huone niin sen asujamet olisivat estetyt kaikesta yhteydestä ystäväinsä kanssa ja nälkä viimeinkin toimittaisi, mitä väkivalta ei voinut matkaansaattaa.

"Ehkä vielä on aikaa", mutisi Emmerich itsekseen. "Jos meidän onnistuu kiertää vihollisemme, niin olemme pelastetut."

Muistamalla, että hän helposti voisi joutua vihollisten käsiin, riensi hän neekerien mökkilöille, pannakseen tuumansa toimeen orjajoukon avulla. Onneksi tuli Herkules jo puolitiessä häntä vastaan. Noin neljäkymmentä väkevää nekeriä oli hänen seurassaan, ja muut, sanoi Herkules, olivat jo tulossa, sulkeaksensa kartanon päärakennukseen, joka oli heidän ainoa suojapaikkansa vihollisia vastaan. Kiireesti antoi Emmerich hänelle tiedon aikomuksestansa valloittaa patterit ja Herkules oli kohta valmis ryhtymään tähän vaaralliseen yritykseen.

"Mutta ilman aseitta se ei ole mahdollista", sanoi hän.

"Ja mistäpä niitä saamme?" kysyi Emmerich.

"Huoneista -- ei muualta mistään", vastasi Herkules.

Sen enempää aikaa puheilla kuluttamatta riensi Emmerich kunnasta ylös kartanolle ja Herkules neekereinensä seurasi yhtä nopeasti. Eno Vanderstratenilta, jonka korviin Maronien sotahuuto tietysti jo oli kajahtanut, ja joka kalpeana ja toimetonna istui nojatuolissaan, vaadittiin pikaisesti ase-makasiinin avaimet, ja kiväärit ja pyssyt annettiin neekereille. Muutamassa minuutissa oli ruuti jaettu ja kiväärit ladatut. Mutta kuitenkin tuli Emmerich uljaalla joukollaan myöhään. Maronit olivat jo valloittaneet koko Corentin-joen rannan, ja nuolia satoi heitä vastaan, kun koettivat saada tykkiveneet haltuunsa. Heidän täytyi painua takaisin, ja onneksi alimainen paalutus kuitenkin vielä esti vihollisen heitä takaa ajamasta. Ilman muuta vastusta saapuivat he

taloon, johon muut orjat sill'aikaa olivat kokoutuneet, ovi suljettiin ja pönkittiin, ja Maronien tuimaa julmuutta vastaan ei piiritetyillä nyt enää ollut mitään muuta suojaa, kuin jalanpaksuinen muuri ja heidän oma urhoollisuutensa, jota nyt, kuten jokainen tunsivat sydämessään, aivan ankarasti koeteltiin.

YHDEKSÄS LUKU.

Uskolliset kristityt.

Kun Emmerich ja Herkules olivat asettaneet joukon aseilla varustettuja orjia huoneen kaikkien ikkunain viereen, ja ryhtyneet muihinkin varokeinoihin, meni edellinen enonsa luokse, joka jo oli vähäsen tointunut säikähdyksestään, ja rohkeampana käveli edes takaisin huoneessansa, vaikka kalvava suru täytti hänen sydämensä.

"No, rakas enoni", virkkoi Emmerich, "nyt olemme varustetut ensimmäistä rynnäkköä vastaan. Mutta vielä on kysymys siitä, taidammeko hankkia kylliksi ampumavaroja ja varsinkin ruoka-aineita, nälän hädästä varjellaksemme nämät sata ihmistä, jotka nyt ovat tänne suljetut".

"Mutta eiköhän nyt enää ole mahdollista päästä pakenemaan?" kysyi herra Vanderstraten, joka ei laisinkaan voinut tottua siihen ajatukseen, että vihollinen oli aseilla vastustettava.

Emmerich nosteli hartioitansa. "Onpa jo myöhä", sanoi hän. "Huone on kaikin puolin saarrettu, etkä taida pujahtaa täältä pois joutumatta sadoilla myrkytetyillä nuolilla ammuttavaksi. Onhan toki parempi, että jätät kotiin. Minä takaan, että me kaikki puolustamme sinua viimeiseen veripisaraan asti."

"Mutta miten on mahdollista ruveta vastarintaan täällä?" valitti herra Vanderstraten. "Metsä näkyy lähettäneen kaikki asukkaansa meitä vastaan ja orjistani on varmaankin enin osa karannut."

"Se on totta", vastasi Emmerich. "Ainoastaan noin sata orjaa on totellut Herkuleen kehoitusta puolustukseen -- mutta ne ovat kaikki urhoollisia miehiä. Taidolla ja rohkeudella voimme kyllä torjua vihollisen ryntäyksiä, kunnes meille tulee apu ulkoa. Mutta ruokaa meiltä ei saa puuttua, sillä nälkä heikentää käsivarren ja tekee uskaliaimmankin sydämen alakuloiseksi: Onko täällä ruokavaroja, eno?"

"Tässä on vara-huoneen avain", vastasi herra Vanderstraten. "Mene itse katsomaan, taikka, malta, minä tulen kanssasi."

Molemmat menivät rakennuksen yläkertaan, jossa herra Vanderstraten avasi erään huoneen oven. Mutta Emmerichin kauhistukseksi ja herra Vanderstratenin kammoksi olivat hinkalot aivan tyhjä; vähäsen hedelmiä vaan oli koottu nurkkaan.

"Tämä on Nikolaon teko," huokaili herra Vanderstraten. "Toissa päivänä pyysi hän minulta avaimen, muka ottaaksensa pari säkkiä riisiä siemeniksi, ja nyt tuo konna on tyhjentänyt koko huoneen."

"Sitä varmemmin saattaaksensa meitä perikatoon", lisäsi Emmerich alakuloisena. "Sepä on ikävä juttu, eno. Nyt ei enää auta odottaa apua muualta, vaan meidän täytyy taistelemalla hajottaa vihollisen rivit, taikka nääntyä nälkään."

"Tuota katalaa petturia!" tiuskasi herra Vanderstraten. "Missä hän on, Emmerich? Taivaan nimessä, jos meidän kaikkien täytyy menehtyä, niin hänen ei suinkaan pidä iloitseman petoksestansa. Toimita hänet minun kynsiini, niin saat nähdä, enkö sinun puolestasi kosta sille konnalle."

"Minä pelkään, eno, että jo kaikki olemme saaneet kostoa, ja kovemmin kuin voisimme toivoakaan", vastasi Emmerich vaaleten. "Voi sitä onnetonta! Oma ilkitheksensa hänen surmaa. Hän on suljettu aarre-holviin ja

vihollisten meitä joka haaralta ahdistaa en näe mahdolliseksi häntä pelastaa. Hänen täytyy kuolla pimeydessä, kaiken ihmisavun puutteessa, yksin, pahan omantuntonsa nuhteitten kanssa, tuskallisesti janoon ja nälkään nääntyen. Oi Jumala! hirmuisesti sinä rankaiset jumalattoman kavalat juonet."

"Vieläkö sitä ilkiötä surkuttelet?" huudahti herra Vanderstraten. "Käykö meidän paremmin kuin hänenkään?"

"Eno, jos meidän täytyy kuolla, niin kuolkaamme kunniallisessa taistelussa, aseet käsissä ja puhtaalla omallatunnolla", vastasi Emmerich. "Paitsi sitä on pelastuksen toivo aina meille tarjona, mutta tuo onneton on välttämättömän surman omana. Me taidamme ehkä pelastua, sillä ainoasti julmain vihollisten rivit eroittavat meitä vapaudesta. Mutta hän! Jättiläisenkin voima raukeisi tyhjään tuota rautaporttia vastaan, saatikka nälästä nääntyvän pahantekijän uupuneet jäsenet."

"Se konna saapi ansaitun palkkansa", tiuskasi herra Vanderstraten, joka ei saattanut antaa sitä voudille anteeksi, että tämä oli pettänyt suopean ja hyvänluuloisen isäntänsä. "Älkäämme enää ajatelko häntä, vaan tuumaailkaamme, miten voimme välttää nälkään nääntymistä ja Maronien myrkytettyjä nuolia. Kuule! tuolla kaikuu hirveä kiljunta -- jo lähenevät -- pelasta minut, Emmerich, pelasta enosi."

Jo ensimmäisen kimakan sotahuudon kajahtaessa syöksyi Emmerich ulos ja riensi huoneen puolustajain luo, joidenka lujamielisyydestä ja urhoudesta heidän kaikkein pelastus kokonaan riippui. Herkules oli sillä välin tehnyt tehtävänsä mustien veljiensä mieltä rohkaistaksensa.

"Tähdätkää tarkasti", kuuli Emmerich hänen huutavan, "jokainen tarkoittakoon miestänsä, ja ampukaa vasta sitten, kun ovat likellä taloa. Ette taistele ainoasti nuoren herran edestä, taistelette myös uskon ja laupiaan Jumalan puolesta. Jos tappelette uljaasti, niin herra ei enää vainoo pappia ja kristityitä orjia. Nyt -- ampukaa pojat!"

Pyssyt pamahtivat, tulivirta syöksyi ulos särkyneistä kilisevistä ikkunoista ryntäävien tiheimpiin joukkoihin ja kuulat levittivät kuolemaa ja hämmästyä heidän riveihinsä. Kahdeksantoista taikka kaksikymmentä miestä kaatui, useat haavoitettiin ja loput pujahtivat peljestyneinä pois ampu-alalta. Herkules nauroi ja huusi: "Jo ovat saaneet tarpeensa täksi yöksi. Eivät suinkaan tule takaisin ennen kuin huomeis-aamuna."

Emmerich astui hänen luoksensa ja kiitti häntä osoitetusta innosta, mutta näytti niin alakuloiselta, että neekeri kohta huomasi sen.

"Pelkääkö herra?" kysyi hän. "Ei ole syytä pelkoon. Vihollinen ei voi tunkeuda sisään; sillä ammusme kuoliaaksi kaikki, jotka tänne tulevat. Puolustajamme ovat urhoollisia miehiä."

"Sen tiedän kyllä, enkä minä pelkäisi mitään, jos meidän vaan olisi taistelemisen noita vihollisia vastaan tuolla ulkona", vastasi Emmerich, ja lisäsi hiljaa: "ystäväni, tule kanssani enon huoneeseen; minulla on sinulle jotakin sanottavaa, minkä pitää olla muille salattuna, niin kauan kuin vielä suinkin on mahdollista torjua tuho päältäämme."

Herkules nyökkähytti päätänsä, antoi muutamia käskyjä suurimmasta varovaisuudesta, ja seurasi sitten ystävänsä huoneeseen, johon herra Vanderstraten jo oli saapunut. Herra parka näytti tuiki toivottomalta. Kalpein kasvoin, käsiänsä väännellen, makasi hän nojatuolissaan, milloin kiroten petollista voutia, milloin valittaen surkeata, milt'ei auttamaton tilaansa. Emmerich koetti rohkaista mieltänsä, vaikk'ei hän siinä onnistunut. Herkuleen astuessa sisään ilmoitti Emmerich hänelle, ett'ei pienellä linnoituksella kovaksi onneksi ollut ruokavaroja.

"Paha se on kyllä", sanoi neekeri ja näytti sängen arvelevaiselta. "Nälkäinen mies taistelee huonosti. Mitäpä nyt neuvoksi?"

"Pitää nyt johonkin neuvon ryhtyä", sanoi Emmerich. "Eikö olisi mahdollista päästä vara-aittaaan ja sieltä hankkia muutamia säkkejä riisiä?"

Herkules pudisti päätänsä. "On vihollisia joka taholla", sanoi hän. "Emme voi luikahtaa täältä mihinkään heidän näkemättä ja silloin tulemme vangituiksi taikka tapetuiksi. Sepä ei ole hyvä."

"Mutta pitää sitä edes koettaa", virkkoi nyt herra Vanderstraten. "Muuten olemme hukassa."

Herkules kohotti hartioitansa. "Hukassa sekin on, joka lähtee ulos tästä. Vihollisia on monta ja heillä on tarkka näkö. Emme voi hiipiä heidän sivutsen. Odottakaa huomiseksi; kenties Maronit lähtevät pois, kun näkevät talossa olevan urhoollisia miehiä. Jos ei -- niin tehkäämme ryntäys ja koettakaamme hajottaa heidän rivinsä, onnistukoon sitte tahi ei. Vaan olkoon miten hyvänsä, niin kuolkaamme kuin miehet."

"Sepä ei laisinkaan hyödytä minua", huokaili herra Vanderstraten. "Tahton mieluummin elää niin kauan kuin mahdollista. Oi, Nikolao, miksi saatoit hyvän isäntäsi näin tuskalliseen tilaan?"

"Herkules ei ymmärrä miten elää ruuatta, taikka päästä tästä pois ilman taistelutta", virkkoi neekeri.

Emmerich oli sillä alkaa seisonut itsekseen miettien. "Minäkään en näe muuta kuin kaksi apukeinoa tilassamme", sanoi hän, "ja molemmat ovat sekä vaaralliset että epävakaisetkin. Sotamiehet, jotka tänä aamuna lähtivät pois kartanosta, eivät vielä voi olla kovin kaukana. Yksityinen mies ehkä voisi hiipiä piirittäjiemme rivien läpitse. Jos se onnistuisi, olisimme pelastetut. Sananviejä saavuttaisi sotamiehet, nämät palaisivat takaisin avuksemme. Ennen huomeis-iltaa voisivat olla täällä, ja siihen asti hedelmät varahuoneessa riittävät ravinnoksemme."

"Aivan hyvä", sanoi herra Vanderstraten, "mutta kenpä olisi sellainen narri, että antautuisi vaaraan joutuaksensa Maronien raadeltavaksi."

"Minä itse, armas enoni", vastasi Emmerich suoraan. "Ilolla annan henkeni alttiiksi pelastaakseni sinua ja niin monta urhoollista miestä. Jos tuo yritys onnistuu, niin on hyvä -- jos ei, niin kuolen ilolla, täytetystä velvollisuudesta hyvällä omalla-tunnolla."

Vaikka herra Vanderstraten oli hyvin itsekäs, ei hän kuitenkaan voinut olla tätä sisarensa pojan jalomielistä tarjousta hylkäämättä. Liikutettuna nousi hän seisaalleen ja sulki Emmerichin syliinsä.

"Ei, poikani, se ei saa tapahtua", lausui hän. "Jos meidän nyt kerran pitää kuolla, niin kuolkaamme yhdessä, enoasi et saa jättää."

"Ei, se ei käy laatuun", sanoi Herkules. "Hyvä herra ei saa kuolla orjain edestä. Tulee varmaan huomatuksi, kun on valkoinen iho. Musta-ihoinen rupee vaaralliseen toimeen. Herkules menee". Herra Vanderstraten katseli neekeriä kummastellen. "Miten?" huudahti hän "sinä tahdot panna henkesi alttiiksi valkoisen tähden?"

"Miks' ei? Useat mustat ajattelevat samoin kuin Herkules. Kaikki menevät mielellään kuolemaan herra Emmerichin edestä."

"Hm!" mutisi herra Vanderstraten itsekseen. "Olisinko todellakin tehnyt mustille vääryyttä, kun pidin heitä kaikkia kiittämättöminä heittiöinä? Nikolao, Nikolao, jos ovat paremmat, kuin ajattelinkaan, niin sinulla on siitä suuri edesvastaus; sillä sinähän se olit, joka saatoit minun epäluuloiseksi heitä kohtaan".

"Nikolao on paha mies, Herkules sen tietää ja toiset myös. Sitä varten taistelemme herra Vanderstratenin puolesta. Hyvän kristityn ei sovi olla kostonhimoinen, niin papit meille opettavat."

"Mutta ovatko kaikki neekerit tässä talossa kristittyjä?" kysyi herra Vanderstraten.

"Kaikki", vastasi Herkules rohkeasti. "Toiset pakenivat, mutta kristityt jäivät tänne velvollisuuttansa täyttämään ja herran puolesta taistelemaan. Siitä herra tietää, kuka on kristitty, kuka ei. Rangaiskaa meitä nyt, jos tahdotte."

"Ei, Jumala varjeltiin", huudahti herra Vanderstraten hämmästyneenä ja syvästi liikuttuna. "Ne, joita minä vainosin, panivat henkensä alttiiksi minua puolustaaksensa, ja se mies, jolle minä tein hyviä töitä ylen määrin, menee minua julmimmille vihollisille kavaltamaan. Todella, Emmerich, niiltä miehiltä minulla ei ole mitään pelättävää; sillä joka Herran korkeinta käskyä: 'rakasta vihollisias, tee niille hyvin, jotka sinua vihaavat ja vainoovat', niin uskollisesti seuraa, kuin nuo vihatut ja vainotut mustat, se ei voi ryhtyä mihinkään ilkityöhön, mihinkään petokseen ja uskottomuuteen. Onpa vaan paha, että näin myöhään tulin tuntemaan heidän hyveitensä. Jos aikaisemmin olisin tietänyt kaikki, niin asiat olisivat toisin. Mutta sano veljillesi, Herkules, että jos kerran tulemme tästä vaarasta pelastetuiksi, tahdon minä itse antaa teille papin ja rakennuttaa teille kirkon, jossa vapaasti ja esteittä voitte Jumalata rukoilla. Totisesti, 'hädässä ystävä tutaan', ja joita hädässä opin tuntemaan, niitä en tahdo unhottaa vaarasta päästyäni".

Herra Vanderstratenin näin puhuessa säihkyivät Herkuleen silmät, ja iloissaan huudahti hän: "ei vielä myöhä, Herkules pelastaa kaikki ja kutsuu sotamiehet apuun. Jos joudun vankeuteen, menee toinen musta, aina viimeiseen asti".

Herkules oli juuri menemäisillään, mutta tuskin hän oli kääntynyt oveen päin, kun se äkkiä avattiin ja nuori neekeri töytäsi sisään. "Tulkaa pian", huusi hän, "Viholliset ryntäävät suurella voimalla".

Herkules ja Emmerich tarttuivat aseisiin ja riensivät ulos, mutta herra Vanderstraten vaipui vapisten tuolille ja huokasi: "Ah! Herra pelasta meitä, sillä vihollisemme luku on suuri ja heidän voimansa vastustamaton."

Ulkoa kajahti sillä aikaa mustain kimeä sotahuuto ja kahta kovemmalla raivolla he hyökkäsivät huonetta vastaan. Luodit vinkuivat heidän ympärillensä, mutta vaikka osa ryntääjistä kaatui, ei toiset kuitenkaan vetäytyneet takaisin. Pieni parvi heistä saavutti oven ja kokosi maissi-olkia ja muita syttyviä aineita sen eteen, huolimatta pyssyjen ja kiväärien pamauksista, joiden luodit eivät voineet heitä vahingoittaa, heidän ollessa aivan likellä huoneen seinää.

"Pitää rynnätä ulos!" sanoi Herkules Emmerichille, joka vast'ikään turhaan oli laukaissut pistoolinsa rohkeita ryntääjiä vastaan. "Jos eivät nuo heittiöt muutoin pääse voitolle, niin he sytyttävät huoneen tuleen ja me joudumme kaikki surman suuhun. Mieluummin Herkules syöpi paistia, kuin tulee itse paistiksi."

"Rynnäkö ei meitä auta", väitti Emmerich. "Kun avaamme ovet, tunkeuvat nuo konnat sisään. Kolo lauma seuraa heitä ja masentaa meidät suurella luvullaan. Lieneeköhän täällä isoa malkuria?"

"Kyllä täällä malkuri on", vastasi Herkules, "mutta mitä sillä teemme? Maronit eivät jää seisomaan lävistettäväksi kuin tynnyrit."

"Tuo vaan tänne malkuri, niin saat nähdä mitä sillä tehdään", sanoi Emmerich.

Herkules juoksi huoneen ylisille, missä säilytettiin joukko semmoisia työ-aseita, joita ainakin tarvitaan varalta näin yksinäisessä kartanossa, ja tuli paikalla takaisin, tuoden kaksi malkuria.

"Se on hyvä", huudahti Emmerich. "Sysätkää nyt pian kaikki varustukset syrjälle."

Tuokiossa oli tämä käsky täytetty, ja Emmerich laski pyssynsä maahan, kaivaaksensa reiän oveen noin miehen korkuudella.

"Kaivatteko näkö-reikiä?" kysyi Herkules.

"Ei, ampumareikiä", vastasi Emmerich, "jos pistämme pyssynpiiput tähän reikään, niin vihollisemme pian pötkivät pakoon."

"Oivallista!" huusi Herkules. "Nyt ymmärrän. Tulkaa ampumaan; minä näytän teille tien."

Nopeasti otti hän toisen malkurin ja muutamissa minuuteissa olivat ampuma-reiät kaivetut oveen. Piiput pistettiin niihin, pyssyt paukahtivat, ja ulkona seisovain Maron-neekerein hätähuuto sekä heidän pakonsa todistivat, että Emmerich oli valinnut oikean keinon karkoittaaksensa vihollista. Ilman suuretta vaivatta korjattiin syttyväiset aineetkin pois, ja piiritetyt hengitsivät vapaammin, päästyänsä niin likeltä uhkaavasta vaarasta joutua tulen saaliiksi.

Tästä huonosti onnistuneesta yrityksestä Maron-neekerien raivo kiihtyi kahta kauheammaksi. He uudistivat rynnäkkönsä joka haaralta. Nuolet lensivät tuiskuna huoneen ikkunoita vastaan, joiden takana piiritetyt olivat asettauneet ja ainoastaan alinomainen kiväärin tuli esti Maron-neekereitä aivan likelle pääsemästä. Mutta eipä ryntäys kuitenkaan ollut seurauksitta. Nuolet tunkivat särjettyjen ikkunoitten läpi huoneisiin ja tappoivat taikka haavoittivat kaikki, jotka eivät huolellisesti pysyneet seinien suojassa. Emmerich näki surulla ja tuskalla nämä turmiolliset seuraukset ja nuhteli itseänsä siitä, ettei hän ennen ollut ajatellut parempia suojeluskeinoja. Pian hän kuitenkin keksi avun tähän. Hän nostatti kaikki kartanon sisä-ovet pois saranoiltaan ja asetti ne luukuiksi ikkunareikiin. Ampumareikiä kaivettiin uutterasti ja nuolet kimmahdivat takaisin näistä lujista ja varmoista turvamuureista. Hetkeksi taistelu taukosi, sillä Maron-neekerit huomasivat suotta ampuvansa pois nuolensa tappelua pitkiäessään. He vetäytyivät pensaston taa, ja Emmerich, syvästi hengähtäen, sai nyt aikaa lausua uskollisille neekereille muutamia kiitossanoja heidän urhoollisuudestaan ja korjata haavoitetut pois tieltä. He kannettiin erääsen isoon huoneeseen, haavat sidottiin huolellisesti ja he jätettiin muutaman toverinsa hoidettavaksi. Kuolleet, sillä niitäkin oli viisi, vietiin alas kellariin ja heidän hautaamisensa jätettiin tuonnemmaksi parempaan aikaan. Tätä toimitettua meni Emmerich herra Vanderstratenin luo, kertoi hänelle onnellisesti hädätystä rynnäköstä, ja mainitsi myöskin kiitoksella orjain uskollisuutta, vakaamielisuutta ja urhoollisuutta. Hän lausui senkin toivon, että viholliset, havaittuansa piiritettyjen lujaa vastarintaa, eivät enää toivoisi menestystä, vaan vetäytyisivät takaisin metsihinsä.

Herra Vanderstraten kuunteli mielihyvällä näitä kertomuksia, jotka suuresti virkistyttivät hänen murheellista mieltänsä. Hänen neuvonsa ja toivonsa oli kuitenkin, että nopea sanansaattaja lähetettäisiin sotamiesten perään, kutsumaan heitä takaisin, piiritettyjen avuksi. Herkules, joka oli tullut Emmerichin seurassa huoneeseen, tarjoutui monta kertaa lähtemään vaaralliselle matkalle. Itse asiaa vastaan Emmerichillä ei ollut mitään sanomista, mutta hän ei olisi mielellään tahtonut erota Herkuleesta ja ehdotteli sentähden, että kysyttäisiin vapaa-ehtoisia tähän toimeen. Herkules vastahakoisesti myöntyi, ja ystävät olivat lähtemäisillään liittolaistensa joukkoon, kun punainen liekki äkkiä valaisi yön pimeyden ja täytti koko huoneen kammoittavalla hohteellaan.

"Suuri Jumala, mitä tuo on?" huudahti herra Vanderstraten pelästyneenä. "Eihän aurinko vielä ole noussut".

Emmerich juoksi ikkunaan ja katsoi ulos.

"Sepä on paha", sanoi hän. "Vara-aittamme on tulen vallassa, luultavasti hurjistuneiden vihollisten syyttämänä, jotka ovat tahtoneet kostaa hengettömille kaluillesi sen, ett'eivät meille ole mitään voineet. Ja tuolla palaa vanha sokerimyly ja neekerien mökit, ja Maronit tanssivat niiden ympärillä kuin pahat henget. Hm, sen vahingon, minkä he tekevät, voisi kyllä palkita, mutta en ymmärrä, kuinka joku ihminen nyt, kun yö on päivää valoisampi, voisi päästä vihollisten läpitse. Hylkää se tuumasi, eno. Minä huomaan, että meidän täytyy kokonaan luottaa itseemme ja Jumalan apuun; sillä pelkkä hulluus olisi vielä odottaa apua muualta.

"Niin, niin, kyllä sen näen, hukassa olemme!" huohti herra Vanderstraten, ikkunasta katsellen kirkaasti

valaistua paikkakuntaa. "Noiden paholaisten kynsistä emme pääse".

"Viimeinen toivo meillä vielä on järellä", virkkoi Emmerich. "Aukaisemme oven, puolet meistä ryntäävät ulos, puhkaisevat vihollisen rivit ja vielä kerran koettavat päästä tykkiveneisin. Jos vaan muutamille rohkeille onnistuu tunkea aina niihin asti, niin olemme pelastetut; sillä tykistön tulta tuo roistoväki ei suinkaan voi kestää, ja veneiden miehistön ei tarvitse pelätä mitään, kun vaan pysyvät vähän matkan päässä rannasta. Minä olen valmis johtamaan rynnäkköä, jos Herkules sillä aikaa ottaa huoneen puolustuksen toimeksensa".

"Herkules tekee kaikki, mitä herra käskee", sanoi neekeri. "Mutta rynnäkö sangen vaarallinen, vihollisten luku on suuri, ja veneitä he varmaan pitävät tarkalla silmällä. Vaikk'eivät Maronit taida tykkeitä käyttää, niin hyvin tietävät, että tykit voivat tulla heille sangen vaarallisiksi. Jos veneissä ei ole vartioita, niin menkää. Mutta jos niissä on Maroneja, jääkää tänne. Paras on, että puolustamme taloa, kunnes apu tulee".

"Vaan mistäpä apu tulisi?" kysyi Emmerich. "Ystävämme ja lähimmäiset naapurimme asuvat peninkulmien päässä meistä ja sotamiehiä ei ole odottaminen, jos ei heille voi lähettää sanaa hädestämme. Meidän täytyy panna kaikki alttiiksi, jos emme tahdo kuolla kuin hiiret loukossa".

"Hyvä", sanoi Herkules, "odottakaa, siksi kuin tulee päivä. Silloin nähdään, onko veneissä vihollisia vai ei. Sitten ryntäämme ulos, jos ei vihollinen itsestään lähde pois. Ehkä lähtevätkin päivän tultua, kun näkevät meidän hyvin puolustavan taloa. Mutta vaara ei ole vielä niin likellä, että meidän täytyisi panna henkemme ja kaikki alttiiksi".

"Herkules on oikeassa", päätti herra Vanderstraten; sillä hän ei mielellään tahtonut erota sisarensa pojasta, joka oli hänen paras turvansa tässä taistelussa.

Emmerich oli kahden vaiheella; sillä tulisella innolla halusi hän pikaista päätöstä asiassa. Herkules, joka huomasi tämän, sanoi vakavasti: "jääkää tänne, herra! Huone on tukeva. Tulevana yönä, pimeän tultua, ehkä voimme puikahtaa vihollisten ohitse. Tätä nykyä vaara on liian suuri. Odottakaa vähäisen, se on parempi kuin kuolema".

"Koska molemmat väitätte minua vastaan, niin vartokaamme sitte, Jumalan nimeen", lausui Emmerich. "Suokoon Jumala, ett'emme liian myöhään tule katumaan viipymistämme".

Hän meni taas ikkunalle ja katsoi ulos. Tuli, jonka Maron-neekerit olivat sytyttäneet, leveni levenemistään ja valtavat liekit leimusivat aitoista ja neekerien mökeistä korkealle ilmaan. Savu tulvasi sakeina pilvinä taivasta kohti, säkenet nousivat rätisten ylös ilmaan ja putosivat tuli-sateena jälleen maahan. Onneksi hiljainen tuulen viima käänsi kipinät pois piiritetystä rakennuksesta, niin ett'ei sillä ollut mitään vaaraa. Liekkien valo oli niin kirkas, että ystävämme selvästi näkivät koko vihollis-joukon, jotka hurjassa tanssissa heiluttivat aseitansa, taikka sen mukaan kuin yhä mahtavammin leimuava tulipalo sen salli, riistivät ja ryöstivät kaikki, mikä oli jonkin arvoista. Herra Vanderstraten rypisti julmistuneena silmäkulmiansa, havaittuansa tämän hävityksen. Mutta Emmerich lohdutti häntä, arvellen, että nämät vahingot pian voitaisiin korjata, kun aarre-aitta vielä oli murtumatta ja kalliit koneet, joita hän juuri äsken oli kuntoon asettanut, hävittämättä. "Eikä juuri kumpaisistakaan ole pelkoa", lisäsi hän, "sillä aarre-aitta on tehty kovista neljäkäskivistä, ja koneet ovat niin kaukana, että tuo hurja joukko tuskin niistä huolii. Anna heidän vaan polttaa ja ryöstää. Vara-aittain hävityksen jälkeen tulee heille pian puute ruokavaroista, ja sitä pikemmin tulee heille pakko siirtyä takaisin metsihinsä".

Herra Vanderstraten malttoi vähäisen mielensä, ja kun Emmerich oli Herkuleen kanssa jutellut muutamista yön kuluessa tehtävistä toimista, sanoi hän aikovansa mennä levolle pariaksi tunniksi, ollaksensa täysissä voimissa päivän valetessa. Jaguarin tekemät haavat kivistivät, ja sitä paitsi oli hän peräti uuvuksissa kuluneen päivän ponnistuksista ja yön taistelusta. Hän heittäytyi pitkäkseen sohvalle ja muutaman minuutin kuluttua todistivat hänen syvät, säännölliset hengenvetonsa, että hän todellakin nukkui. Herkules meni pois huoneesta

lähteäksensä puolustajain luo ja valvoaksensa sillä aikaa, kuin hänen valkoinen ystävänsä kokosi uusia voimia uusiin ponnistuksiin. Herra Vanderstraten pudisti päätänsä, katseli sisarensa poikaa ja mutisi itsekseen: "Ihmeteltävä nuorukainen! hän nukkuu, vaikka viholliset riehuvat hänen ympärillensä kuin pedot. Voi! jospa minulla olisi hänen suruton mieli-alansa". Huoaten veti hän nojatuolin ikkunan luo ja katseli sieltä salaisella vihalla omaisuutensa hävittämistä säälimättömän vihollisen käden kautta. "Herra, päästä meitä pahasta!" rukoili hän ja vartosi tuskallisesti aamun tuloa, joka, kuten hän toivoi, oli tuottava pelastuksen Maron-neekerien hurjasta joukosta.

KYMMENES LUKU.

Päätös.

Loistavana ja heleänä nousi päivän tähti taivaalle ja valaisi kukoistavan maan. Sen kirkaat säteet lankesivat moneen ilon asuntoon, mutta myöskin moneen surun ja hävityksen sijaan. Herra Vanderstratenin kartanon ympäristöt, jotka vielä eilen kauneudessa komeilivat, näyttivät nyt sangen surkeilta. Huoneet ja mökit olivat poltetut poroksi, ja ainoastaan savuavat rauniot osoittivat, missä ne olivat seiseet; puutarhan komeat kukat makasivat maahan tallattuina, hyvin hoidetut kukka-sarat olivat hävitetyt, paalutus-aita osaksi särjetty ja pirstottu. Viha ja suru täytti huoneesen suljettujen miesten sydämet ja herra Vanderstraten tuskin saattoi olla lausumatta mielipahaansa vihollisen julmuudesta. Emmerichkin näytti alakuloiselta, mutta ennen pitkää hänen huomionsa kuitenkin käännettiin muihin esineisiin, jotka varsinkin tällä hetkellä olivat tärkeämmät kuin tämän surkean hävityksen katseleminen.

Maron-neekerit näkyivät vielä lepäävän levollisessa unessa. Ainoastaan muutamat vahdit, joita he olivat asettaneet talon ympärille noin viidenkymmenen askeleen päähän toisistansa, todistivat, ett'eivät suinkaan aikoneet luopua piirityksestä eikä antaa piiritetyille tilaisuutta odottamattomaan rynnäkköön. Kun aurinko pisti makaajien silmiin, nousivat he sijoiltaan kovalla maalla, oikaisivat jäseniään, tarttuivat aseisiin ja asettuivat ryhmiin. Semminkin yksi noista joukoista veti Emmerichin huomiota puoleensa ja hän näytti sen Herkulellekin, joka hänen kanssansa seisoi ikkunassa, sekä herra Vanderstratenille. Vaikka väli oli niin pitkä, ett'ei voinut eroittaa miesten kasvoja, nähtiin kuitenkin selvästi kirjavista höyhen-tupsuista heidän päässänsä ja muista kiiltävistä koristuksista, että he olivat päälliköjä, jotka todenmukaisesti olivat kokoutuneet keskustelemaan hankkeistansa piiritettyjä vastaan.

"Pianpa saamme nähdä, mitä tästä seuraa", sanoi Emmerich. "Näitten miesten päätöksestä riippuu, saammeko hengittää vapaasti vai täytyykö meidän varustauda uuteen taisteluun. Eikö se ole sinunkin uskosi, Herkules?"

"Totta kai", vastasi tämä. "Päälliköitä ovat. He käskvät ja muiden mustain pitää totteleman. Minä luulen, ett'ei heillä enää ole suuri halu taisteluun."

Herkules todella näyttikin arvanneen aivan oikein. Muutamat päälliköt erkanivat vähän ajan perästä toisista ja kunkin heidän ympärillensä kokountui joukko neekereitä. Päälliköt puhuivat heille muutamia sanoja ja heti neekerit sälyttivät hartioillensa, mitä ikinä oli vähästäkään arvosta, ja lähtivät kulkemaan metsiin päin. Herra Vanderstratenin mielestä oli, ikäänkuin raskas kuorma olisi nostettu hänen sydämeltänsä. Emmerich ilmoitti mielihyvänsä muutamilla iloisilla sanoilla ja Herkules virkkoi nauraen: "Tuollapa nyt lähtevät romuinensa ratsuinensa. Eivät tule takaisin pian, luulen minä, kun ei täällä ole muuta saatavana kuin pyssynluoteja. Tyhmät Maronit. He eivät löydä aarre-aittaa".

Ystäviemme voiton-riemu oli kuitenkin liian aikainen, ja parempi olisi ollut, jos olisivat käyttäneet sen hetken jolloin ei kukaan heitä tarkastanut, tykki-veneitten valloittamiseksi, joka olisi voitu tehdä aivan helposti ilman taistelutta. Tuskin oli Herkules lausunut pilkkasanansa niin aarre-aitan puolelta kuului kimeä huuto, ja samassa vihollis-joukot, jotka jo olivat lähtemäisillään, kääntyivät takaisin taistelutantereelle. Päälliköt hajosivat joka taholle, iso joukko neekereitä juoksi alas joelle, ja ennenkuin katsojat tointuivat tästä asiain muutoksesta, olivat tykit uudelleen vihollisten vallassa.

"Nyt olemme hukassa", sanoi Emmerich ja hänen punaiset poskensa vaalenivat. "Maronit ovat murtauneet meidän aarre-aittaamme ja pelastaneet voudin, joka nyt aikoo meille kostaa. Nyt meillä on pahin peljättävänä".

Vähän ajan kuluttua näkyi vouti tulevan useitten päällikköjen seurassa. Hänen silmänsä säihkyivät vihasta ja hän kohotti nyrkkinsä isäntänsä huonetta vastaan. Tuokiossa olivat ryntääjien joukot jälleen kokountuneet talon ympärille, ja nyt ei enää ollut mahdollista päästä heistä vapaaksi ilman veristä taistelua. Emmerich ja Herkules luulivat vihollisen kohta ryntäävän ja ottivat aseet käteensä, puolustaaksensa edes omaa henkeänsä. Mutta heidän ihmeeksensä pysyivät neekerit paikoillansa ja monta minuuttia kului, ennenkuin voitiin aavistaa, mikä tuuma vihollisella oli mielessä. Päälliköt ja vouti lähestyivät nyt kartanoa. He olivat aseitta, viheriät oksat käsissä, jotka osoittivat heidän aikovan hieroa sovintoa. Emmerich avasi sentähden ikkunan ja kysyi heiltä, mitä tahtoivat.

"Tulkaa virran puolelle", vastasi vouti pilkka-naurulla. "Siellä saatte kuulla, mitä ehtoja teille tarjoomme".

Herra Vanderstraten, Emmerich ja Herkules menivät toiselle puolelle ja ihan ensimmäiseksi näkivät he tykit, jotka epäilemättä voudin käskystä olivat vedetyt maalle ja käännetyt kartanoa kohden.

"Tuota konnaa!" tiuskasi herra Vanderstraten. "Hänelle tapahtuisi oikeus, jos ampuisimme hänet kuolijaksi kuin suden, kohta kun hän tulee näkyviin. Anna minulle pyssy, Herkules!"

"Ei niin, ei niin, eno", pyysi Emmerich. "Nyt hän tulee ilman aseitta, ja vaikka hän onkin suuri heittiö, niin emme kuitenkaan saa loukata kunniaamme ja omaa-tuntoamme. Ampua hänet nyt olisi murha. Jätä kosto hänen ilkeästä petoksestansa Jumalalle, kyllä rangaistus hänet aikansa kohtaa. Kuulkamme nyt, mitä hän tahtoo".

"Herra Vanderstraten", huusi vouti, joka mustain päällikköjen seurassa tuli ikkunan alle. "Kuulkaa minua; minä tarjoon teille helppoja ehtoja, jos suostutte siihen, mitä me pyydämme. Huoneenne on piiritetty ja sitä uhkaa kolme tykkiä, jotka saattavat murskata sitä raunioiksi muutamissa minuuteissa. Olkaa järjellinen ja suostukaa meidän pyyntöömme".

"Ja mikä on tuo pyyntö, petollinen konna, kuin oletkin", vastasi herra Vanderstraten, joka, vihoissaan voudin ilkeydestä, sai rohkeutta ilmoittaa ylenkatseensa.

"Emme pyydä muuta, kuin että jätätte sisarenne pojan ja hänen ystävänsä Herkuleen meidän haltuumme. Muista aarteistanne emme huoli; sillä aarre-aitta, mihin tuo vintiö Emmerich minut sulki, on jo tyhjennetty, ja minä olen pitänyt huolta siitä, ett'en joutunut tappiolle aarteita jaettaessa. Antakaa pois nuo molemmat pojat, joita näen vieressänne, niin te itse, sekä kaikki orjanne saatte vapaasti lähteä tiehenne. Älkää kauan mieltikö, sillä jos viivyttelette, annan minä merkin ryntäykseen ja te tulette kaikki huoneen raunioitten alle haudatuiksi".

"Alota sitten taistelu, sinä katala", huudahti herra Vanderstraten julmistuneena. "Ryöstä hyväntekijältäsi henkikin, kuten jo olet häneltä omaisuuden ryöstänyt, vaan älä luule minua kunnottomaksi heittiöksi, joka ystävänsä pettää, niinkuin sinä isäntäsi petit. Tapa vaan meidät, mutta ole varma siitä, että Jumalan kosto sinun saavuttaa katalassa voittoriemussasi".

Herra Vanderstraten oli tykkänään muuttunut. Hän, joka ennen alakuloisena vaikeroitsi ja voivotti, tunsikin nyt itsessään rohkeuden, jota ei kuolemakaan säikäyttänyt, ja jonka hänen päätöksensä puolustaa Emmerichiä oli synnyttänyt. Hänen vihansa voudin kurjasta petoksesta ja kostonhimosta ja vielä enemmän hänen harminsa siitä ilkeydestä, johon häntä vaadittiin, saattoivat hänet unhoittamaan kuolemankin pelkoa. Mieluummin hän toki tahtoi kuolla, kuin uhrata tuon nuorukaisen, jota hän päivä päivältä oli oppinut yhä enemmän rakastamaan ja kunnioittamaan. Enemmän kuin kuolemata pelkäsi hän paitsi sitä käyttäitä ilkeästi ja nyt astui hän rohkeasti

pois ikkunan luota, sillä osoittaen, ett'ei hän huolinut sen enemmästä keskustelusta.

Julmuus, viha, kostonhimo, kaikki nämä himot vaihtelivat voudin kasvoissa, joka huomasi peräti pettyneensä toiveissaan. Purren hammasta kääntyi hän pois ja antoi paikaltansa liikkumatta merkin yleiseen rynnäkköön. Tykkien miehistö viritti sytykkeensä; kolmasti leimahtivat, kolmasti pamahtivat laukaukset kuin ukkosen jyrynä ja rautaiset luodit sattuivat huoneen tukeviin muureihin, murtaen niitä niin, että huoneen perustus tärisi. Samassa hyökkäsivät Maron-neekerit joka taholta hirveällä sotahuudolla esiin; heidän nuolensa lensivät tuiskuna jokaista pienintäkin aukkoa vastaan. Huoneesta pamahtivat uskollisten orjain pyssyt ja kiväärit, orjain, jotka ennen tahtoivat kuolla taistelussa, kuin heittää nuoren herransa ja hänen ystävänsä vihollisten käsiin. Emmerich yksin ei ottanut osaa taisteluun eikä sormeakaan liikuttanut puolustukseensa. Hän ei tarttunut kivääriin, vaan satoi valkoisen liinan seipään nenään ja viittasi sillä voutia, joka juuri parhaillaan puuhasi tykkien uudesta lataamista, tulemaan hänen luoksensa.

"Malttakaa", sanoi hän heleällä, raikkaalla äänellään, joka kaikui yli sotahuudon. "Älkää suotta tappako itseänne, vaan kuulkaa minua".

Vouti seisahtui toimessaan, heitti raskaan kuulan, jonka hänen juuri piti pistämän tykin suuhun, maahan, ja lähestyi, riemu-hymyily huulillaan, ikkunata, jossa Emmerich seisoi jotenkin vaaleana, mutta ilosta ja rohkeudesta säihkyvin silmin.

"Suostutteko ehdotukseeni?" kysyi vouti.

"Kyllä, puoleksi", vastasi Emmerich. "Itseni annan teidän käsiinne, estääkseni enempää veren-vuodatusta. Tehkää minun kanssani mitä tahdotte, mutta ystäväni hiuskarvaakaan ette saa kajota".

"Suostutaan", huusi vouti ja antoi merkin taistelun keskeyttämiseen.

Neekerit vetäytyivät kaikkialla pois kartanosta. Herra Vanderstraten syleili kuoleman tuskissa sisarensa poikaa ja rukoili häntä, ett'ei hän henkeänsä uhraisi. Mutta Emmerich pysyi järkähtämättömänä.

"Minä yksin, ehkä viaton, olen syy tähän taisteluun", sanoi hän, "ja katala kunnoton ihminen olisin, jos sallisin sinun, armas enoni, ja kaikkien näiden uskollisten miesten sen kantta joutua perikatoon. Parempi on, että yksi joutuu uhriksi, kuin että satoja viattomia surmataaan, ja paitsi sitä olisi varma kuolema minulle kuitenkin tarjona, joskin sitä pelkurina odottaisin tämän muurin takana. Kauan nämä muurit eivät voi kestää tykkien hävittäväisiä kuulia; laske minut siis menemään, enoni, ja muista minua aina ystävyydellä. Jää hyvästi, Herkules! Pyydä voittoa sama sija enoni sydämessä, joka minun kuolemani kautta jää tyhjäksi, ole hänelle uskollinen ystävä, niinkuin olit minullekin. Jääkää hyvästi te, kaikki, ystäväni uljaat, mielelläni kuolen pelastaakseni teitä".

Vielä kerran syleili Emmerich enoansa, puristi mustan ystävänsä kättä ja hyppäsi, ennenkuin kukaan saattoi sitä estää, ikkunasta maahan. Vakavilla askelilla lähestyi hän voutia, sanoen: "tässä olen, petollinen konna; tee nyt minulle, mitä pahinta voit, minä en sinua pelkää, minä nauran sinun vihalles ja vielä viimeinen silmän-iskuni on ilmoittava, kuinka syvään sinua ylenkatson".

Vihan vimhasta karjuen veti Nikolao veitsen vyöltänsä ja hyökkäsi Emmerichiä vastaan, joka häntä odotti paikaltansa liikahtamatta. Mutta ennenkuin hurjistunut vouti ennätti antaa nuorukaiselle kuoleman piston, asettui eräs musta mies rivakasti hänen eteensä, nosti kätensä ja sanoi levollisesti, mutta valtiaan arvoisuudella: "tämä valkea-ihoinen on minun. Hän on Banun suojassa, ei kukaan saa häneltä hiuskarvaakaan katkaista".

Vihasta vaaleten väistyi vouti uhristansa ja tuijotti Maron-neekerien päällikköä tiikerin silmillä. Mutta eipä uskaltanut kohottaa kättänsä häntä vastaan; sillä Banua ympäröivät hänen urhoolliset sotilaansa, jotka

epäilemättä hirveällä tavalla olisivat kostaneet heidän päällysmiehensä kuoleman. Nikolao hillitsi raivoansa ja sanoi vihasta vapisevalla äänellä: "Minkä tähden Banu asettautuu minun ja uhrini väliin. Banu rikkoo suostumuksen, jonka olen tehnyt hänen kanssansa uskottujen miesten kautta. Minä lupasin jättää Banun käteen valkea-ihoisen aarteet, ja Banu lupasi minulle valkean herran, joka on minua solvannut, herjannut ja lyönyt. Missä on Zamba, että hän minun sanani vahvistaisi?"

"Valkea-ihoinen puhuu totta", sanoi eräs neekeri kääntyen Banun puoleen. "Valkea herra kuuluu hänelle. Banun täytyy pitää sanansa pahallekin miehelle, kun sana kerran on annettu".

Toivo vieläkin saada kostonhimoansa tyydyttää väänsi voudin kasvot ilkeän näköisiksi ja veitsi kohossa läheneä hän uudestaan Emmerichiä, joka käänsi ajatuksensa Jumalaan, luullen viimeisen hetkensä tulleen. Mutta Banu kurotti vieläkin kerran kätensä Emmerichiä kohden ja sanoi korkealla äänellä: "valkoinen herra on Banun suojan alla; joka häneen rupee, pitää kuolla".

Sillä välin oli muitakin päälliköitä kokoutunut Banun ja voudin ympärille, jotka pyysivät selitystä edellisen kummalliseen käytökseen.

"Banun pitää puhua", sanoi neekeri maansa kielellä. "Tämän valkoisen nuorukaisen Banu tapasi metsässä ja tahtoi hänet tappa. Mutta Gingan pyhä taikakalu pelasti hänen. Hän on mustien ystävä ja Banu lupasi hänelle suojelusta. Hän antoi hänelle kolme sulkaa ruunustaan. Jos Banu olisi tietänyt hänen olevan sen, jonka verta tämä mies janosi, ei hän suinkaan olisi lähtenyt ulos metsistä muuten kuin tätä valkoista suojelemaan. Tämän minä lupasin, ennenkuin suostuin voudin pyyntöön, ja Banu on sanansa pitävä. Tämä nuorukainen ei saa kärsiä vähintäkään henkensä eikä omaisuutensa puolesta. Kantakaa siis ryöstetyt aarteet siihen takaisin, mistä olette ne ottaneet ja valmistautukaa lähtemään takaisin saloille. Älkää viivytekö. Banu on puhunut".

Vaikutus tästä Maron-neekerien ylimmäisen päällikön puheesta ei ollut aivan hänen tarkoituksensa mukainen. Neekerit kyllä olisivat jättäneet valkoisen nuorukaisen ahdistamatta, jopa häntä puolustaneetkin Nikolaon vihaa vastaan; mutta se, että heidän piti jättää takaisin ryöstetyt aarteet, herätti heidän rajuisissa sydämissänsä kapinan hengen. Sekava tohu kuului ja Banun solakka väkevä vartalo kohosi hallitsevana muitten yli.

"Totelkaa", sanoi hän kovalla, voimakkaalla äänellä. "Banu sen tahtoo".

Mustat olivat kahden vaiheella. Ääniä kuului: "Älkää häntä totalta, hän on valkea-ihosten ystävä, eikä saa enää olla päällikkömme. Emme huoli hänen lupauksistaan, lyökää hänet maahan".

"Lyökää hänet maahan!" huusi voutikin ja ryntäsi veitsi suorana vihatun nuorukaisen suojelijaa vastaan.

Banun mustat silmät iskivät tulta. Mutta hän ei nostonut kättänsä henkensä puolustukseen, vaan huusi mahtavalla äänellä: "Lyökää hänet maahan! hän on teidän päällikköänne solvannut".

Ei yksikään käsi liikkunut voutia vastaan, ei yhtäkään jousen jännettä jännitetty, ei yksikään nuoli suhissut päällikköä kostamaan. Mutta häntä itseä hätyytettiin joka taholta, ja harvoille uskollisille oli sangen vaikeata esimiestänsä puolustaa.

Kiiwas tappelu syttyi silmänräpäyksessä. Banu kohotti kirveensä kapinallisia satureitansa vastaan, ja hänen hurja huutonsa tulistutti uskollisten seuralaisten sydämiä erinomaiseen urhoollisuuteen.

Emmerich otti aseensa käteensä, asettautui Banun viereen, ja tunki hänen sivullansa rohkeasti vihollisten neekerien joukkoon, samassa kun Nikolao vouti teki erinomaisia ponnistuksia saavuttaaksensa nuorukaista ja rusentaaksensa hänen päänsä kirveellä.

Vaikka Banun seuralaisten rohkeus ja kuoleman ylenkatse oli sangen suuri, oli heidän lukunsa kuitenkin liian

vähäinen vastustamaan vihollisen sata kertaa suurempaa voimaa. Vaan tulipa apu, jota Banu, yhtä vähän kuin Emmerich, olivat voineet aavistaakaan. Ovi piiritettyyn huoneeseen, joka nyt oli jätetty huomiotta, auistiin ja joukko piiritettyjä, Herkules ja Vanderstraten etunenässä, syöksivät siitä ulos, ja samassa lauaistiin neekerien pääjoukkoa vastaan. Nämä säpsähtivät. Mutta Emmerich, uusien toiveiden vallassa, huusi iloissaan: "eteenpäin ystävieni, voitto on meidän."

Tuokiossa olivat kiväärin uudelleen ladatut, ja toisen yleisen laukaiseman kuulat tekivät tuhoa vihollisten riveissä. Samassa kaikui heidän takanansa kimakka hurra huuto ja jälleen kuului kiväärin pamauksia, kenenkään tietämättä, mistä ne oikeastaan tulivat. Muutamassa silmänräpäyksessä oli arvoitus selitetty. Oikealta sekä vasemmalta puolelta tuli sotamies-joukkoja esiin ja yhdistyi siihen joukkoon, jonka keskellä Emmerich taisteli. Mustat viholliset havaitsivat olevansa joka puolelta piiritettyinä. Äkillinen pelko sai heissä vallan. Kimeästi huutaen viskasivat he aseensa pois ja pötkivät pakoon. Ikään kuin mustat varjot puikahtivat he sotilasten rivien läpitse ja olivat muutamissa minuuteissa pois luotien kantamalta. Kokipa vouti Nikolaokin paeta. Tuskin oli hän ennättänyt lähimmäisen lehdikön rinteeseen, jossa luuli olevansa hyvässä turvassa, niin eräs sattumalta lauaistu luoti sattui häneen ja hän vaipui maahan. Tämä tapahtui samassa silmänräpäyksessä, kuin Emmerich ja herra Vanderstraten vaipuivat toistensa syliin ja Herkules riemueli: "voitto on meidän ja herra elää, voudista ja hurjista Maron-neekereistä huolimatta."

Kun eno ja sisaren poika olivat vaihtaneet muutamia iloisia sanoja, riensivät he upsierin luo, joka niin onnellisesti oli oikeaan aikaan saapunut sotajoukollaan heidän avuksensa, ja saivat häneltä kuulla, että edellisenä yönä eräs karkuun päässyt orja oli rientänyt hänen peräänsä ja kiihkeästi pyytänyt häntä piiritettyjä auttamaan. Riento-marssissa olivat he palanneet takaisin ja tavattuansa vihollisia ja ystäviä käsikähmässä eivät tienneet mitään parempaa neuvoa kuin sekaantua taisteluun, siten tuottaaksensa sille pikaisen ja onnellisen päätöksen.

"Ja missä on se uskollinen orja, joka kutsui teitä takaisin?" kysyi herra Vanderstraten.

Nuori neekeri astui esiin ja kumartui hymyillen ankaralle isännällensä, joka katseli häntä ystävällisesti. "Näethän, sisareni poika, että minulla on uskollisia neekereitä, jotka eivät ole kristityitä", sanoi herra Vanderstraten.

Emmerich hymyili ja kysyi nuorelta neekeriltä: "sanoppas Pompejo, keneenkä sinä uskot?"

"Minä uskon hyvään Jumalaan taivaassa ja Jesukseen Kristukseen, joka on kuollut neekeri raukkojenkin edestä", vastasi Pompejo vähän pelkääväisesti katsellen ankarata isäntäänsä.

Mutta herra Vanderstraten ei ensinkään näyttänyt närkästyneeltä, vaan hyvin kummastuneelta, ja sanoi: "Totisesti, sisareni poika, minä näen yhä selvemmin, että olin antanut surkeasti pettää itseni. Mutta, lapset", lausui hän, kääntyen neekerien puoleen, "jos olette minulle osoittaneet uskollisuutta ja mielisuosiota, niin tahdon minäkin puolestani näyttää teille, ett'en ole kiittämätön. Minä lahjoitan teille vapauden ja niin paljon maata jokaiselle että hän saattaa siinä rakentaa itselleen majan ja hankkia elatuksensa hedelmällisestä maasta. Tahdon vielä pitää huolen siitäkin, että saatte papin, joka opettaa teitä Kristin-uskossa, ja kirkon, jossa saatte rukoilla."

Neekerien riemu-huudot kaikuivat, Emmerich syleili enoansa ja riemueli: "Jumala olkoon kiitetty, joka lähetti Maronit niskoillemme; sillä nyt näen selvästi, mikä hyvä eno minulla on."

"Ja minä, mikä hyväsydäminen, uskollinen sisarenpoika minulla on", sanoi herra Vanderstraten naurahdellen. "Jumalan kiitos, että Hän on johtanut kaikki meidän hyväksemme. Mutta mitenhän tuon ilkeän petturin, Nikolaon, on käynyt?"

"Jos näen oikein, laahataan hän tuossa juuri tänne", vastasi Herkules.

"Nyt on tuomio langetettava, ja ankarakin", sanoi herra Vanderstraten. "Tuokaa hänet tänne."

"Jumala on hänen tuominut", sanoi Emmerich vakavasti. "Henki on jo eronnut ruumiista."

Herra Vanderstraten kumartui voutia katselemaan ja huomasi kohta, että Emmerich oli nähnyt oikein. Liikutettuna sanoi hän: "Tämä on Jumalan sallimus. Nikolao tuli tänne tappamaan, ja katso, kuolema jatkuu hänen omaan sydämeensä. Näin kostaa Herra niille, jotka ovat pahat ja kavalat. Mutta rauha hänen tomullensa! Kuollutta meidän ei pidä tuomita; sillä Hän, joka on meitä korkeampi, on hänen tekojansa punnitseva ja lausuva tuomion viisautessaan."

Voudin ruumis vietiin pois ja Emmerich kääntyi nyt Maron-neekerien päällikön, Banun, puoleen, jota hänen oli kiittäminen hengestänsä. Hän kiitti häntä sydämellisesti, tarjosi hänelle lahjoja ja käski hänen, uskollisten seuralaistensa kanssa, jäädä asumaan herra Vanderstratenin kartanoon, jossa pidettäisiin huoli heidän toimeentulostaan; sillä jos hän palaisi metsihin, täytyisi hänen pelätä kansalaistensa kostoa. Mutta Banu vastasi korskealla naurulla: "Banu ei pelkää heitä; he pelkäävät Banua. Banu on heitä rankaiseva kapinasta. Hyvästi, valkea mies! Banu jääpi vapaaksi ja lähtee pois."

Hän pudisti Emmerichin kättä ja oli muutamassa silmänräpäyksessä kadonnut uskollisten seuralaistensa kanssa. Melkein ikäväksensä näki Emmerich hänen lähtevän.

"Jalo sydän sykkii tuon mustan miehen rinnassa", lausui hän. "Hän on todellakin ansainnut, että orjia hänen tähtensä kohdeltaisiin lempeydellä."

"Minun kartanossani ei kenelläkään tästä lähtien pidä oleman syytä valittaa liian ankaraa kohtelemista", vastasi herra Vanderstraten. "Minä tahdon olla orjilleni hyvänsuopa ystävä enkä enää kova käskynhaltija."

"Heidän uskollisessa rakkaudessaan sinä olet saava palkintosi, hyvä enoni", huudahti Emmerich. "Tämähän olet varsin selvästi tänäänkin saanut kokea, ja pian tulet vakuutetuksi, että mustain kristittyjen joukossa on yhtä monta jaloa ja uljasta ihmistä kuin valkea-ihoisissakin, joidenka ylenkatseen alla he nyt huokaavat. Usko Jumalaan ja hänen käskyjensä täyttäminen tekee meitä totisiksi, oikeiksi ja uskollisiksi ihmisiksi, olkoonpa ihomme musta, punainen taikka valkoinen."

* * * * *

Seuraavana päivänä havaittiin, että Maron-neekerien tekemät hävitykset aivan helposti voitiin korjata. Muutamain viikkojen kuluttua olivat jo poroksi poltetut pienemmät huoneet ja mökit uudestaan rakennetut ja epäjärjestykseen joutuneet puutarhan sarat asetetut entiseen kuntoonsa. Ylipäänsä ei mitään tuntuvampaa vahinkoa ollut tapahtunut, ja tähdellisin osa aarteistakin, kulta ja kalliit kivet, jotka olivat olleet särjetyssä holvissa, löydettiin voudin taskusta, joka viekkaasti oli haalinut ne itselleen, ennenkuin hän vei Maronit sinne.

Karanneet ja hajotetut orjat tulivat pian takaisin, eikä herra Vanderstratenilla ollut syytä valittaa mitään erinomaista tappiota.

Kuitenkaan hänessä ei enää ollut entistä tyytyväisyyttä ja mieluisuutta. Sekä hänen valveella ollessaan että unessakin väikkyivät Maron-neekerit alinomaan hänen edessänsä ja usein hän surusilmin katseli sinisiä vuoria, joiden rotkoissa, metsissä ja laaksoissa pelätyt viholliset asuskelivat. Kuinka helposti voisi tapahtua, että uudestaan hyökkäisivät lymypaikoistaan, himoten hänen aarteitansa ja uhaten häntä hirveillä myrkytetyillä nuolillaan!

"Poikani", sanoi herra Vanderstraten eräänä päivänä Emmerichille. "Onko todellakin aikomuksesi lähteä takaisin Eurooppaan?"

"On todellakin, semminkin, jos sinä päättäisit seurata minua", vastasi Emmerich hymyillen. "Sillä minä en hennoisi jättää sinua yksin vihollistesi, Maron-neekerien, käsiin."

"No niin, poikaseni, lähtekäämme molemmat", lausui eno Vanderstraten vakavasti. "Minä en paljon luota rauhanliittoon noitten metsäläisten kanssa, ja Banu ystävämme on kuolevainen, niinkuin muutkin ihmiset. Olen tavannut ostajan kartanolleni. Koettakaamme siis Jumalan nimeen vielä kerta, miten tuolla vanhassa maassa käy eläminen."

"Mutta totta kai Herkuleskin tulee kanssamme, eno?"

"Tulee kaikei, jos hän vaan itse tahtoo."

"Taidammehan jo ensi viikolla lähteä matkalle!" riemuili Emmerich. "Pois, pois, tästä helteen ja auringonpaahteen maasta rakastettuun kotimaahan, armaan äidin syliin. Miten hän on riemuitseva, jos tulet kanssani!"

Viikkoa myöhemmin purjehtivat herra Vanderstraten, Emmerich ja Herkules Amerikan rannoilta ja ennättivät kuuden kuukauden matkan perästä onnellisesti Saksanmaahan. Täällä herra Vanderstraten viihtyi hyvästi, niin kauvan kuin kesä kesti. Hänestä tuntui helle vähän lauhkeammalta kuin Surinamissa, jossa se usein oli häntä rasittanut; puut eivät olleet vähemmän vihannat, eikä niiden siimekset vähemmän viileät kuin sielläkään, jotta hän ei suuresti kartanoansa ikävöinyt. Mutta kun talvi tuli jääneen, lumituiskuineen, ja hänen täytyi pysyä lämpöisen uunin ääressä, eikä silmänsä enää nähneet muuta viheriätä, kuin kukat kasvi-huoneessa, rupesi hän nurisemaan, ja milt'ei katunut vaihtaneensa kuuman maansa Saksan kylmään ilman-alaan. Emmerich ei virkannut siihen mitään, antoi vaan enonsa kauvan aikaa mielensä mukaan murista ja marista. Mutta, kun tämä kerran rupesi liian tuittupäiseksi, sanoi hän hymyillen: "no, eno, millä tahdot mieluummin olla piiritetty, lumella ja pakkasella, vai Maron-neekereilläkö?"

Herra Vanderstraten ensin närkästyi, mutta rupesi sitten nauramaan. "Ei, poikaseni", sanoi hän, "Saksan maan talvi on minulle toki rakkaampi kuin nuo verenhimoiset, mustat metsäläiset vuoristossa. Älkäämme enää puhuko siitä."

Siitälähin herra Vanderstraten ei enää nurissut, vaan suostui pian uuteen tilaansa, jossa hän vielä eli monta vuotta aivan tyytyväisenä. Oikeaan aikaan tehty muistutus Maron-neekereistä oli iäksi päiviksi poistanut hänen halunsa mennä takaisin Surinamiin, eikä hän milloinkaan enää ajatellut purjehtimista meren yli.

Näin oli nyt kaikkien käynyt hyvin: herra Vanderstratenin, jonka ei enää tarvinnut pelätä Maron-neekereitä; jalon Emmerichin, joka nyt taisi olla oikeana tukena äidillensä; ja myöskin Herkuleen, joka piti valkoisen ystävänsä pysyväisen rakkauden ja mielisuosion suurimpana onnenansa.

Eipä merentakaisten mustien kristittyjenkään käynyt pahemmin. Heidän uskollisuutensa muuttui sananlaskuksi ja heidän hyvä käytöksensä teki heidät mainioiksi muiden neekerien joukossa. Harvat ne maanviljelijät olivat, jotka eivät seuranneet herra Vanderstratenin esimerkkiä. Useammat antoivat orjillensa opetusta kristin-uskon lempeässä opissa, eikä milloinkaan kuultu, että olisivat sitä katuneet. Kristityt orjat olivat uskollisimmat, rehellisimmät ja ahkerimmat koko Surinamissa ja heissä toteutui taasen, että kristin-oppi on ainoa menestystä tuottava, ainoa, joka saattaa siunauksen joka paikkaan, missä sen ikuisille totuuksille on taipuvaisia sydämiä, missä sen autuuttavaista oppia ilolla seurataan, ja missä sen viisaat säännöt kestäväisyydellä täytetään. Sillä, *joka usko Jumalan sanan, se pitää käskysanat.*

End of the Project Gutenberg EBook of Eno ja sisarenpoika, by Franz Hoffmann

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK ENO JA SISARENPOIKA ***

***** This file should be named 25445-8.txt or 25445-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/2/5/4/4/25445/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with

the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you

with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY

- You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pgla.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pgla.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pgla.org>

For additional contact information: Dr. Gregory B. Newby Chief Executive and Director gbnewby@pgla.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

Eno ja sisarenpoika, by Franz Hoffmann

A free ebook from <http://manybooks.net/>